MINISTERUL EDUCAŢIEI ŞI CERCETĂRII

Dorel Ailenei şi Elena Bălan

ECONOMIE

Manual pentru clasa a Xl-a

HUMANITAS

EDUCAŢIONAL

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului Educaţiei şi Cercetării nr. 4446 din 19 iunie 2006, în urma evaluării calitative organizate de Consiliul Naţional pentru Evaluarea şi Difuzarea

Manualelor şi este realizat în conformitate cu programa analitică aprobată prin Ordinul nr. 3252

din 13 februarie 2006 al ministrului Educaţiei şi Cercetării.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

AILENEI, DOREL

Economie: manual pentru clasa a Xl-a / Dorel Ailenei,

Elena Bălan. – Bucureşti: Humanitas Educaţional, 2006

ISBN (10) 973-689-083-X; ISBN (13) 978-973-689-083-3

I. Bălan, Elena

33 (075.35)

Autori: prof. univ. dr. Dorel Ailenei – Catedra de Economie şi Politici Economice,

Academia de Studii Economice Bucureşti prof. gr. I Elena Bălan – Şcoala Superioară Comercială „Nicolae Kretzulescu”.

Bucureşti

Referenţi: prof. univ. dr. Anca Dachin – Catedra de Economie şi Politici Economice,

Academia de Studii Economice Bucureşti prof. gr. I Angela Teşileanu – expert CNC

Coperta: Dinu Dumbrăvician

HUMANITAS EDUCAŢIONAL, Bucureşti, 2006

www.hed.ro

Tipărit la C.N.I. „Coresi” S.A., 2006

ISBN (10) 973-689-083-X

ISBN (13) 978-973-689-083-3

CUPRINS

ANEXA l Măsurarea variaţiei mărimilor economice*” / *155*

ANEXA 2 Indicatori şi variabile macroeconomice” * / *158*

* Conţinuturile marcate cu asterisc (*) sunt obligatorii numai la specializările care, în planul-cadru, au prevăzute două ore pe săptămână pentru disciplina

Economie.

** Conţinuturile marcate cu două asteriscuri (**) sunt destinate informaţiei suplimentare.

. Ce este economia?

1.1. mediul economic – nevoi, resurse, raţionalitate economică

1.2. alegere şi renunţare.

costul de oportunitate

1.3. ştiinţa economică

Vă invităm în universul ştiinţei economice, împreună cu un grup de elevi şi eleve care învaţă exersând prin firma iniţiată de ei, Universul Editorial SA. Pentru început, ar dori o revistă pentru prietenii de vârsta lor.

Sunt elevi obişnuiţi… Doresc *haine noi, prăjitura preferată, bilete la film, un nou joc pe play station, ultimul CD al formaţiei X, un scuter sau poate chiar o maşină şi multe altele. Cum pot fi obţinute toate acestea? „Cu bani”, veţi răspunde. Dar banii, cum îi obţii f De ce nu au toţi oamenii bani?*

O iniţiere în economie nu vă garantează, că veţi fi mai bogaţi, dar, cu siguranţă, veţi înţelege mai bine de ce sunt unii oameni bogaţi, iar alţii săraci. Şi poate că într-o zi veţi avea mai multă bunăstare, ori veţi fi mai mulţumiţi, sau poate chiar mai înţelepţi…

1.1. mediul economic – nevoi, resurse, raţionalitate economică e

Să revenim la iniţiatorii firmei Universul Editorial SA, care au o prăjitură preferată. O găsesc la cofetăria din colţ. Aici este împachetată cu grijă şi vândută. Prăjitura este adusă de la un laborator specializat dintr-un alt cartier. Cofetarii laboratorului utilizează o reţetă specială, numai de ei ştiută, combinând făină, zahăr, mirodenii şi multe alte bunătăţi. Făina, de exemplu, se face dintr-un sortiment de grâu special. Acest grâu se obţine semănând sământă selecţionată şi se recoltează de undeva din Bărăgan, unde solul este foarte bun pentru agricultură.

Capitolul

Lecţia

Universul Editorial SA
sediul de simulare
6 Economie

Aşadar, bunul dorit ajunge la consumator prin intermediul mai multor oameni şi firme care fac altceva, fiecare în parte, în ultimă instanţă, totul pleacă de la natură (pământ). Omul se situează între natură şi societate.

Mediul sau spaţiul economic este rezultatul interacţiunii dintre mediul social şi cel natural.

exemplu |

După natura lor, nevoile sunt:

’ *fiziologice* (ţin de existenţa biologică);

„*Sociale* (date de cerinţele convieţuirii în societate).

După gradul de complexitate, se pot distinge nevoi:

elementare (de bază);

* *complexe* (superioare).

Piraminda lui Maslow

Grupul din Universul Editorial SA care îşi doreşte o *anumită prăjitură susţine că pur şi simplu simte* nevoia *de ceva dulce*. „*Mâncaţi zahăr*”, *le spun colegii*. *Dar această prăjitură este favorita lor, este tot ceea ce-şi* doresc.

Nevoile (trebuinţele) sunt semnale recepţionate de fiinţa umană ca urmare a stimulilor exercitaţi de mediul natural, respectiv de mediul social. Din această perspectivă nevoile au un caracter obiectiv.

Oamenii au o diversitate de nevoi (trebuinţe), în funcţie de un anumit criteriu le putem grupa, clasifica în mai multe moduri.

Cea mai cunoscută schemă de structurare a nevoilor este *Piramida lui Maslow*, studiată şi la Psihologie în clasa a X-a.

Piramida lui Maslow se bazează pe două principii:

— Structurarea piramidală a nevoilor de la inferior la superior;

— Modalitatea de satisfacere a nevoilor: oamenii îşi pun problema satisfacerii unor nevoi de ordin superior abia după ce şi-au acoperit în mod mulţumitor nevoile de rang inferior.

Dacă nevoile au un caracter obiectiv, de ce spun oamenii „îmi doresc ceva” şi nu „am nevoie de ceva”?

Care este deosebirea dintre nevoi şi dorinţe? „Mi-e foame” este *o nevoie*. „Aş mânca ceva bun” este *o dorinţă*.

Dorinţele reprezintă prelucrări personalizate ale nevoilor şi diversifică foarte mult manifestările umane legate de adaptarea oamenilor la mediile natural şi social.

Ce este economia? 7

„Îmi doresc *altceva*. Am nevoie de ceva nou” spunem sau auzim deseori. Nevoile/dorinţele sunt foarte *dinamice*. Considerând numărul mare al oamenilor, diversitatea acestora, cât şi evoluţia în timp a omenirii, putem spune că nevoile/dorinţele sunt *nelimitate*.

Nevoile sunt determinate de influenţe ale mediului *natural*, dar şi de ale celui *social*.

— Trebuinţele elevilor/ elevelor de la Universul Editorial SA sunt, desigur, altele decât cele ale copiilor de la grădiniţă, dar sunt diferite şi de cele ale tinerilor din India, Brazilia sau Maroc.

În acelaşi mediu natural şi social care determină nevoile se găsesc soluţiile pentru satisfacerea acestora.

Oamenii utilizează anumite elemente din mediul natural, iar cu muncă, îndemânare, cunoştinţe, instrumente etc. reuşesc să tranforme acele elemente în lucruri potrivite nevoilor şi dorinţelor.

Elementele utilizate pentru producerea bunurilor necesare satisfacerii trebuinţelor se numesc resurse.

Asupra resurselor se acţionează, ele fiind transformate în *bunuri*, cu scopul de a fi consumate (pentru a satisface nevoi/dorinţe).

Să analizăm comparativ resursele şi nevoile!

Caracteristici	
resurse/bunuri	nevoi/dorinţe
dinamism lent	foarte dinamice
limitate (rare)	virtual nelimitate

— Ce constatăm? Caracteristicile resurselor faţă de nevoi sunt opuse. Ne întrebăm: ce este de făcut? Răspunsul pe care îl dă ştiinţa economică este: aceste caracteristici opuse trebuie astfel corelate încât, cu minimum de resurse consumate, să se obţină o cât mai bună satisfacere a nevoilor.

Aceasta este problema fundamentală a economiei.

Specialiştii se referă la ea numind-o raţionalitatea utilizării resurselor şi redau semnificaţia sa prin următorul raport:

Raţionalitate (*eficienţă*) *economică*:

Efect urmărit

—

— *Ejort realizat*

Efort realizat

— £ – – *Efect urmărit*

Aceasta înseamnă ca trebuie comparate *rezultatele* scontate (acoperirea nevoilor/dorinţelor) cu *eforturile* în funcţie de provenienţă, pot fi identificate resurse:

— *Primare*: potenţial uman şi natural;

„*Derivate*: rezultat al activităţii umane, în funcţie de natura lor, resursele sunt:

* *umane* (populaţia aptă de muncă);

„*Materiale* (materii prime, combustibili, tehnologii etc.);

„*Financiare* (bani, acţiuni, obligaţiuni);

„*Informaţionale* (cunoştinţe ştiinţifice şi tehnice).

8 Economie realizate (resursele/bunurile consumate), astfel încât să se obţină *maximum de efect* în raport cu eforturile depuse sau să se *minimizeze efortul* corespunzător unui obiectiv urmărit.

— ^^

Orice alegere este şi renunţare.

1.2. alegere şi renunţare.

COSTUL DE OPORTUNITATE

Resursele fiind limitate (rare), oamenii se văd nevoiţi să *aleagă* între destinaţiile posibile de utilizare. Dar, în condiţii de raritate, *a alege ceva* înseamnă *a renunţa la altceva*. Nu-i uşor să alegi, pentru că nu-i uşor să renunţi.

Uneori nu ştii care vor fi consecinţele alegerilor tale.

Alteori, pur şi simplu nu poţi să renunţi la ceva.

Rezolvarea problemei alegere-renunţare necesită utilizarea unor criterii. Acestea se definesc prin gusturi, aspiraţii, acţiuni, iar, în ultimă instanţă, prin *comportamentul şi conduita* noastră.

În alegerile din spaţiul economic există un criteriu specific, cunoscut prin termenul economic de *costul oportunităţii*, *cost de oportunitate* sau *costul alternativei sacrificate*.

Costul de oportunitate este reprezentat de beneficiul

(câştigul) asociat celei mai bune variante de acţiune la care s-a

renunţat în favoarea alternativei alese.

Alexandria =;

10.000 lei

Giurgiu =>

12.000 lei

Ploieşti =>

20.000 lei

Piteşti =>

18.000 lei exemplu|

Să presupunem că iniţiatorii firmei Universul Editorial SA au ajuns la stadiul comercializării revistei editate de ei şi intenţionează să o vândă, având de ales între pieţele mai multor oraşe. Câştigurile estimate în funcţie de preţurile şi cererile locale sunt cele din schema alăturată.

Optând pentru varianta „Ploieşti", comerciantul a renunţat la toate celelalte variante de acţiune. Dar el o va lua în calcul doar pe cea mai valoroasă („Piteşti"), întrucât nu le poate realiza pe toate simultan. Alegerea *oportunităţii* date de „Ploieşti", îl *costă* (*renunţarea*) la câştigul alternativei „Piteşti".

Costul de oportunitate reprezintă baza modului de gândire economic.

Ce este economia? 9

Paul Samuelson (n. 1915)

1.3. ştiinţa economică

Paul Samuelson, celebrul economist american laureat al Premiului Nobel pentru Economie (1970), consideră că ştiinţa economică „studiază modul în care sunt utilizate resursele rare pentru a fi realizate mărfuri folositoare şi pentru a le distribui diferiţilor oameni".

Ca orice altă ştiinţă, economia trebuie să satisfacă două cerinţe majore:

— Să explice realitatea economică;

— Să realizeze predicţii asupra evoluţiei fenomenelor economice.

Studiind realitatea economică, ştiinţa economică:

«oferă indicii preţioase asupra modului în care evoluează variabilele care o descriu;

— Formulează legităţi şi predicţii în funcţie de care:

— Agenţii economici îşi vor realiza planurile de afaceri;

— Statul va lua anumite măsuri de reglementare şi prevenire a unor dezechilibre.

Ştiinţa economică are mai multe niveluri de abordare, cele mai cunoscute fiind:

— Microeconomia – partea care se ocupă de studiul comportamentelor economice individuale, al raporturilor dintre grupuri de indivizi (cumpărători/vânzători), respectiv a relaţiilor de pe pieţe şi dintre pieţe;

— Macroeconomia – partea care se ocupă de studiul sistemelor economice de ansamblu – economii naţionale, structuri economice multinaţionale sau internaţionale.

În funcţie de grupul ţintă căruia i se adresează, ştiinţa economică poate fi prezentată pe mai multe niveluri de studiu: manual de liceu, manual universitar de bază, manual universitar de nivel intermediar sau avansat ori tratat ştiinţific.

Conţinutul unui manual de liceu se limitează la nivelul de cunoştinţe considerat necesar pentru un o instruire medie. Astfel, unele aspecte vor fi analizate în modul cel mai general (ca frecvenţă de apariţie a fenomenelor), excepţiile şi fenomenele atipice ori complexe fiind rezervate manualelor de nivel avansat.

Economie inf o economic

Există unele dezbateri asupra denumirii corecte a ştiinţei economice: *economie politică*, *economics*, *economie* etc.

Termenul de *economie politică* este DavidRicardo John Stuart Mill legat de apariţia (1772-1823) (1806-1873)

lucrării *Trăite de l'économie politique* (1616), a francezului Antoine de

Montchrestien. În literatura de specialitate franceză se foloseşte denumirea de *economie politique* („economie politică"). Chiar şi economiştii clasici englezi (Adam

Smith, David Ricardo, John Stuart Mill) foloseau termenul de *political economy*.

Introducerea unei noi denumiri a fost opera economiştilor marginalişti (neoclasici) care au dorit să introducă mai multă rigoare în ştiinţa economică. Pentru aceasta, ei au propus denumirea de *economics* („economie") similară celei de *mathematics* („matematică").

În prezent, se folosesc ambele denumiri (*political economy*, *economics*), specialiştii români optând pentru denumirea de *economie*.

concluzie

Aşadar, pentru cei interesaţi, studiul acestui manual este doar un început.

Suntem convinşi că mulţi vor continua acest drum.

— Proiecte de activitate

1. Formaţi grupe de câte patru elevi şi studiaţi care sunt oportunităţile voastre în legătură cu cariera dorită.

Analizaţi costurile de oportunitate în funcţie de alegerile posibile. Argumentaţi fiecare alegere şi renunţările corespunzătoare!

Elaboraţi pe baza acestui studiu un portofoliu al carierelor care vă aşteaptă.

2. Imaginaţi-vă că aţi avea atâţia bani încât să vă puteţi permite tot ce vă doriţi. Mai intervine costul de oportunitate în acest caz? Argumentaţi. Dar la nivelul întregii societăţi? Argumentaţi.

Ce este economia? 11

Pagina de evaluare evaluare

1. Identificaţi diferite categorii de nevoi personale şi grupaţi-le conform

Piramidei lui Maslow.

2. Grupaţi în mod corespunzător caracteristicile nevoilor/dorinţelor, respectiv ale resurselor/bunurilor: limitate (rare), foarte dinamice, virtual nelimitate, cu dinamism lent.

3. Andrei, elev în clasa a Xl-a, are următoarele opţiuni pentru una dintre zilele săptămânii:

Ip.

Opţiune	Câştig scontat (lei noi)
Să-l ajute pe unchiul Paul să-şi repare maşina.	40
Să vândă împreună cu mama la taraba din piaţă.	50
Să distribuie pliante publicitare.	30
Să aibă grijă de câinii vecinului.	20
Să joace un meci de fotbal cu prietenii.	

Să meargă în mod normal la liceu (la ore).	

Completaţi tabelul. Care dintre opţiunile de mai sus consideraţi că este raţională şi de ce? Calculaţi costul de oportunitate! 3 p.

4. Alegeţi răspunsul corect.

Raţionalitatea activităţilor economice presupune:

a. numai caracterul obiectiv al scopurilor urmărite; b. utilizarea strictă a mijloacelor în concordanţă cu normele etice ale societăţii; c. urmărirea obiectivului final; d. compararea efectelor cu eforturile astfel încât să se maximizeze raportul efecte/eforturi. lp.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

5. Ştiinţa economică studiază modul de utilizare a resurselor naturale pentru a identifica mereu cele mai bune tehnologii de fabricare a bunurilor. lp.

6. Microeconomia studiază efectele schimburilor economice internaţionale asupra cursului de schimb al monedei naţionale. lp.

7. Nevoile sociale reprezintă trebuinţe ale societăţii umane în general, neafectând individul. lp.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

Consumatorul

Consumatorul şi raţionalitatea în consum

2.1. definire şi caracterizare

2.2. bunurile şi serviciile – ||

obiect al consumului

2.3. comportamentul raţionala al consumatorului

Elevii şi elevele care îşi exersează cunoştinţele economice prin simularea activităţii firmei Universul Editorial SA

ştiu bine că, pentru a-şi atinge obiectivul economic de obţinere a unui profit, este necesar ca producţia editorială să răspundă nevoilor, dorinţelor consumatorilor, clienţilor, cititorilor. *Ce tip de revistă este cerut*? *Ce domeniu de informaţie prezintă un interes mai mare*? *Ce îşi doresc elevii/elevele de la revistele lor*?

Să desprindem împreună semnificaţia acestor întrebări.

Cererea de reviste este o problemă importantă pentru editori.

2.1. definire şi caracterizare

Fiecare persoană se manifestă în viaţa de zi cu zi în mai multe

ipostaze. Din punctul de vedere al economiei, două sunt ipostazele care prezintă interes: aceea de *consumator* şi aceea de *producător/întreprinzător*.

Orice persoană se manifestă mai întâi în calitate de consumator.

Consumator este orice agent economic care acţionează pentru a-şi procura bunurile şi serviciile necesare satisfacerii trebuinţelor.

— Elevii şi elevele firmei de *simulare* se întreabă care este rolul consumatorului în economie.

În economie, producătorii îşi stabilesc oferta (ca tip de bunuri şi servicii, cantitate, calitate şi structură) în funcţie de cerinţele consumatorilor. *Nevoile de consum orientează producţia*, iar producătorii, prin departamentele de publicitate, influenţează consumul. Producţia este

Consumatorul şi raţionalitatea în consum 13

subordonată consumului, însă între producători şi consumatori există numeroase relaţii de condiţionare reciprocă.

Există o corelaţie între nevoi şi consum? Să analizăm în ce constă aceasta. Nivelul şi structura consumului se modifică, sunt *dinamice*, datorită evoluţiei nevoilor.

Modificarea acestora depinde de:

— Evoluţia societăţii (gradul de dezvoltare a culturii şi civilizaţiei);

— Evoluţia individului (gradul de dezvoltare a individului).

exemplul

Publicaţiile oferă avantajul informării rapide a cititorilor. Apariţia Internetului şi a presei audio-vizuale a produs o scădere a cererii de ziare şi reviste. Totuşi, există un important segment de clientelă pentru care un ziar sau o revistă rămâne de neînlocuit.

Evoluţia individului determină modificări cu privire la consumul de publicaţii. Vârstelor diferite le corespund tipuri de reviste diferite. Orice editor, chiar şi grupul de elevi care simulează activitatea editorială, va trebui să ţină cont de aceste modificări ale nevoilor de informare ale cititorilor, respectiv de dorinţa lor de a fi la curent cu ce se întâmplă în lume.

2.2. bunurile şi serviciile – OBIECT AL CONSUMULUI

Există mai multe tipuri de bunuri, care, prin conţinutul lor, influenţează decisiv consumul.

— Cum poate fi caracterizat consumul de bunuri?

Bunuri de larg consum

După forma de existenţă, bunurile sunt:

» *bunuri propriu-zise*

(au formă materială);

» *servicii* (au caracter nematerial: lecţii predate, tratamente medicale, asistenţă socială);

» *informaţii* (licenţe, brevete, programe de calculator).

După modul de relaţionare, bunurile sunt:

complementare (atunci când consumarea unui bun atrage, în mod necesar, consumarea unui alt bun); *substituibile* (un bun poate înlocui un alt bun în consum).

După modul în care cir-!

culă, bunurile şi serviciile f sunt:

1 *mărfare* (ajung la conl sumator prin vânzare/ l cumpărare);

„Nemarfare – sunt oferite în afara pieţei de către instituţii publice sau private (învăţământ, sănătate, televiziune etc.).

Economie

Trăsăturile consumului la un moment dat sunt: o anumită *dimensiune* (volum), o anumită *structură* (*alimente*, îmbrăcăminte, locuinţă, echipament casnic, sănătate, transporturi, timp liber, cultură etc.). Aceste caracteristici sunt determinate de: volumul şi structura nevoilor/

dorinţelor, nivelul veniturilor, obiceiurile de consum, modă etc.

2.3. comportamentul raţional al consumatorului

2.3.1. Costul de oportunitate în decizia de consum

Comportamentul raţional al consumatorului este acela care asigură un maximum de satisfacţie în consum cu un minimum de cheltuieli; acesta se ghidează după *criteriul eficienţei economice*.

exemplu

Multitudinea trebuinţelor existente în orice moment şi caracterul limitat al resurselor (venitul limitat), îl determină pe consumator să aleagă, să decidă ce consideră că este prioritar.

Costul de oportunitate al deciziei de consum este definit prin valoarea renunţării consumatorului. Dacă nu cheltuieşte o sumă de bani pentru a achiziţiona bunuri de consum, individul poate amâna actul consumului, în acest sens, el compară efectul prezent al

consumului cu un efect scontat într-un moment viitor. Banii necheltuiţi sunt economisiţi. «Cu toţii economisim pentru a ne putea cumpăra ceva într-un moment viitor: un calculator, o maşină, o casă nouă, frigider, home-theatre, DVD etc.

Atunci când va lua decizia de a cheltui o anumită sumă de bani pentru consum, individul va alege între diferite bunuri ţinând cont de costul de oportunitate.

Cititorul/cititoarea căruia i se adresează Universul

Editorial SA dispune întotdeauna de un buget limitat.

Are nevoie de o revistă care să-i satisfacă preocupările şi aspiraţiile sale, dar îşi doreşte şi O istorie a fotbalului, *o bijuterie*, *o bluză nouă etc*. *Venitul disponibil îi permite achiziţionarea unui singur bun*. *Pornind de la ideea că revista o poate împrumuta de la colegi*, *se decide pentru ceea ce îşi doreşte mai mult*, O istorie a fotbalului. *Alegerea sa a însemnat, totodată, o renunţare*. *Revista la care a renunţat reprezintă costul de oportunitate al alegerii sale*.

Consumatorul şi raţionalitatea în consum 15

2.3.2. Utilitatea economică

Se spune că bunurile sunt utile, adică au capacitatea de a satisface nevoile/dorinţele oamenilor. Din această perspectivă, utilitatea are o determinare obiectivă, deoarece capacitatea de a satisface nevoile/dorinţele oamenilor se *bazează*, pe anumite caracteristici proprii unui bun. Din *perspectivă economică*, interesează cât de mare este efectul unui consum, adică reacţiile consumatorilor. Măsura acestei reacţii în consum se numeşte *utilitate economică*. Utilitatea economică redă legătura existentă între caracteristicile proprii ale bunurilor şi nevoile şi preferinţele consumatorului.

Utilitatea economică constă în satisfacţia resimţită de un individ ca urmare a consumării unei cantităţi date dintr-un bun (combinaţie de bunuri).

Dar reacţiile indivizilor pot fi diferite chiar pentru acelaşi bun. De exemplu, unii elevi sunt microbişti, alţii vizionează din când în când un meci de fotbal, alţii sunt neutri, iar alţii nu agreează fotbalul. Aceasta înseamnă că utilitatea economică are o determinare subiectivă.

Caracterul subiectiv al utilităţii economice o face să fie diferită de la individ la individ şi chiar la acelaşi individ în perioade diferite ale

existenţei sale.

Factorii care impun diferenţa de utilitate a aceluiaşi bun în raport cu indivizi diferiţi pot fi: volumul, structura şi intensitatea nevoilor, situaţia economică, preferinţele, nivelul de cultură, obiceiurile şi tradiţiile de consum.

Elevii şi elevele de la firma de exerciţiu Univers Editorial se aşteaptă la o lungă zi de lucru după terminarea

— *Cursurilor. Trebuie sase recreeze puţin şi sase hrănească pentru a da un bun randament în continuare. Iau loc la o masa de pe terasa din parc. Comandă feliuţe de pâine prăjită cu ulei de măsline şi roşii (bruschette) – au înţeles lecţia alimentaţiei sănătoase. Este rândul unei fete sa plătească. Mâinile se întind, nerăbdătoare, spre prima feliuţă care este savurată la maximum şi repede de toţi. Urmează a doua felie care este consumată în timp ce încep să discute. A treia, feliuţă pentru unii/unele este şi ultima. A fost suficient. Alţii continuă, vor să se sature.* Ce *rămâne iau la pachet.*

Poate mai târziu vor avea nevoie din nou de forţe proaspete.

exemplu |

Să analizăm următoarea situaţie!

16 Economie unde:

Ut] şi *Ut0* – nivelurile utilităţii totale în momentele *t, şi t0*

X, şi *X0* – cantităţile consumate din bunul X în momentele *tJ* Şi *tg*

A *Ut* – modificarea utilităţii totale

AX – modificarea cantităţii e

Se observă că, pe măsura creşterii consumului, nivelul satisfacţiei creşte din ce în ce mai greu, până când consumatorul (elevii) se satură (intervine senzaţia de saţietate). Mai mult, satisfacţia furnizată de ultimele unităţi consumate este mai mică decât aceea furnizată de primele unităţi, în cazul în care consumul ar continua şi după pragul de saţietate, ar apărea o senzaţie de disconfort. Această stare neplăcută poate fi asimiiată unei utilităţi de semn negativ (dezutilitate).

Economiştii analizează situaţia de mai sus în limbaj economic.

Utilitatea marginală (Umg) redă satisfacţia pe care o resimte o persoană prin consumarea unei unităţi suplimentare dintr-un bun.

— Economiştii au în vedere cazul satisfacţiei resimţite de consumul fiecărei feliuţe suplimentare, din exemplul dat.

Utilitatea marginală se determină ca raport între sporul de utilitate obţinut prin creşterea cu o unitate a consumului:

AUt Ut – Ut0

=-=-

Utilitatea totală (Ut) redă nivelul satisfacţiei totale resimţite de pe urma întregii acţiuni de consum. Se calculează nivelul cumulat ca sumă a utilităţilor marginale. Aici ştiinţa economică are în vedere satisfacţia obţinută prin consumarea tuturor feliuţelor pentru fiecare elev:

Ut = Z Umg

Evoluţia utilităţii marginale este redată de *Legea lui Gossen* sau *legea utilităţii marginale descrescânde*.

Aceasta se referă la faptul că, pe măsură ce creşte cantitatea consumată dintr-un bun, sporul de utilitate este din ce în ce mai mic, devenind nul (zero) în punctul de saţietate. Odată cu creşterea cantităţii consumate (vezi tabel şi grafic, p. 17):

— *Utilitatea totală creste*, dar cu o raţie descrescătoare, până la un punct de maxim (= saturare), după care începe să scadă;

— *Utilitatea marginală descreşte*, dar este pozitivă, până în punctul în care este egală cu zero (acest punct

—

coincide cu acela în care utilitatea totală este maximă), după care utilitatea marginală devine negativă (este zona în care utilitatea totală începe să scadă).

Variaţia utilităţii

27,
24 . ^ -g^j *! «„,
21 ^^ ^^»
w 1 R *^
E 15 *yC- _f__* Ut
Um
«j 9 _^= __. ^ -*- g
b —– ^^- ^^^

3	. ^^^	
0	1 1 1 – T’” ’* – t- _ i 1	

3 1 2 3 4 5 6 7

Cantitate din bunul X

Graficul utilităţii marginale şi utilităţii totale

2.3.3. Maximizarea satisfacţiei consumatorului:

programul de achiziţii

Scopul oricărui consumator este o cât mai bună satisfacere a nevoilor sale. Atingerea acestui obiectiv se poate realiza numai cu condiţia manifestării unui comportament raţional. Parametrii fireşti între care se manifestă comportamentul consumatorului sunt: *un venit întotdeauna limitat* şi *trebuinţe nelimitate*^ de unde nevoia de a alege între mai multe bunuri cu utilităţi diferite.

Alegerea consumatorului raţional se conduce după *criteriul eficienţei economice*: maximum de satisfacere a trebuinţelor cu un minimum de efort sau cheltuieli.

Este ceea ce determină elaborarea unui *program de achiziţii*.

De cele mai multe ori, oamenii consumă combinaţii de bunuri.

Bugetul trebuie astfel alocat încât ultima unitate monetară cheltuită pentru achiziţionarea unui bun să ducă la obţinerea aceleiaşi satisfacţii suplimentare prin achiziţionarea altui bun. Acesta este conţinutul *legii utilităţii marginale pe unitatea monetară*, formulate de P. Samuelson. Este regula de maximizare a utilităţii.

Cantitate *bruschette*	Ut	Umg
0	0	—
1	10	10
2	18	8
3	23	5
4	25	2
5	25	0
6	24	—!

7	21	— 3

Regula de maximizare a utilităţii:

Umgx _ Umgy

=

UmgY PY

unde:

Umgx și *UmgY* reprezintă utilităţile marginale generate de consumarea bunurilor X şi Y, iar *Px* şi *PY* sunt preţurile bunurilor.

Economie info leconomic

Ştiinţa economică are mai multe soluţii pentru elaborarea unui program de achiziţii. Vă prezentăm în continuare una dintre soluţii, considerată simplă şi de actualitate. Evident, există şi alternative.

Alegerea raţională presupune ca punct de pornire informaţii cu privire la utilitatea marginală a fiecărei doze consumate din fiecare bun, ţinând cont de bugetul care poate fi alocat consumului.

Considerând bugetul alocat consumului, B (bugetul de consum), și două bunuri,

X ŞI Y, vom avea următoarea relaţie:

unde:

x şi *y*

P x şi *P*

— Cantităţile ce vor fi consumate din bunurile *X* şi *Y*

— Preţurile unitare ale celor două bunuri

—

Această relaţie arată modul în care va fi împărţit bugetul de consum între cele două bunuri şi se numeşte restricţie bugetară.

Obiectivul consumatorului va fi maximizarea utilităţii totale, ţinând cont de restricţia bugetară.

exemplu aplicativ

Considerăm două bunuri de consum X şi Y care au preţurile Px = 3 u.m., PY = l u.m.

Un consumator dispune de un buget B = 17 u.m.

Nivelurile utilităţilor marginale corespunzătoare cantităţilor consumate din bunurile X şi Y sunt reprezentate în tabelul următor:

Cantita	1	2	3	4	5	

te						
Umgx	18	16	14	12	9	
Umgy	12	9	6	5	—	

Combinaţia de bunuri care maximizează utilitatea totală este indicată de relaţia:

— ^- = -*2*- Aceasta însemnă, în cazul nostru:

UmgY PY

Umgx $

—

Vom selecta acele valori ale utilităţilor marginale pentru care Umgx este de trei ori mai mare decât UmgY.

Perechile care se formează în tabel sunt: 3/1, 6/2, 12/4, 18/6.

Consumatorul şi raţionalitatea în consum 19

Dar consumatorul trebuie să se încadreze în suma de bani disponibilă. Adică intervine restricţia bugetară:

x-Px + *y-PY<'B*, adică: *-3 + y 1< 17 sau:3 x+j<17

Aceasta înseamnă că individul poate cheltui maximum 17 unităţi monetare (u.m.).

Restricţia bugetară va impune o selecţie suplimentară a combinaţiilor posibile ca soluţie a problemei. Vom verifica restricţia bugetară printre combinaţiile selectate în prima etapă, începând din partea dreaptă a tabelului. Aceasta deoarece:

utilitatea totală este maximă pentru un singur bun atunci când utilitatea marginală este zero (minima pozitivă), iar oamenii au tendinţa firească de a consuma cât mai mult.

=> Prima combinaţie, 3/1, presupune câte 7 unităţi din fiecare bun. Verificând restricţia bugetară, rezultă: 7-3 + 7-l= 28 >17, *deci combinaţia nu poate fi realizată cu acel buget*.

=> A doua combinaţie, 6/2, presupune câte 6 unităţi din fiecare bun. Verificând restricţia bugetară, rezultă: 6-3 + 6-l = 24 > 17, *deci combinaţia nu poate fi realizată cu acel buget*.

=> A treia combinaţie, 12/4, presupune consumul a 4 unităţi din *X* şi a 5 unităţi din *Y*. Verificând restricţia bugetară, rezultă: 4-3 + 5-l = 17, *deci combinaţia x = 4 şiy = 5 reprezintă soluţia cea mai bună*.

concluzie

Fiecare dintre noi este, în mod firesc, consumator. Studiul economiei ne poate ajuta să devenim consumatori raţionali. Chiar dacă nu vom utiliza zilnic la cumpărături

„Programul de achiziţii", ne vom aminti de principiul care stă la baza sa:

cea mai bună satisfacţie posibilă a nevoilor care se poate obţine cu un buget limitat!

— Proiecte de activitate

1. Analizaţi bugetele familiei voastre; calculaţi ponderile pe care le au următoarele cheltuieli în bugetul familiei: cheltuieli pentru hrană, cheltuieli pentru spectacole, cheltuieli pentru susţinerea copiilor la şcoală, cheltuieli pentru întreţinerea locuinţei, cheltuieli pentru luarea mesei la restaurant.

Care sunt concluziile care se desprind? Prezentaţi în clasă concluziile analizelor individuale.

Comparaţi-le, însoţindu-le de argumente.

2. Formaţi echipe de câte patru elevi. Completaţi o listă cu nevoile personale de consum şi prezentaţi colegilor de echipă ce decizie de consum veţi lua dacă aţi dispune de un venit de 100 de lei noi.

Analizaţi împreună raportul nevoi-resurse, alegere-renunţare şi semnificaţia costului de oportunitate.

Prezentaţi întregii clase rezultatele analizelor obţinute de echipe. Nu uitaţi să vă argumentaţi opiniile.

20 Economie evaluare

1. Grupaţi următoarele categorii de cheltuieli: pentru hrană, pentru medicamente, pentru a lua masa la restaurant, pentru îmbrăcăminte, pentru întreţinerea locuinţei, pentru concedii în străinătate, pentru excursii etc., în două coloane: A – cheltuieli specifice pentru un nivel de trai scăzut şi

B – cheltuieli specifice pentru un nivel de trai ridicat. Ip.

2. Alegeţi răspunsul corect.

Punctul de maxim al utilităţii totale:

a. este punctul de maxim al utilităţii marginale; b. coincide cu valoarea O a utilităţii marginale; c. este precedat de creşterea utilităţii totale cu o raţie crescătoare; d. este urmat de creşterea utilităţii totale. Ip.

3. Dacă preţul bunului A este de 200 de unităţi monetare, iar al bunului B

este cu 50% mai mare, echilibrul consumatorului se realizează atunci când raportul utilităţilor marginale dintre bunurile A şi B este:

a. 1; b. O, 66; c. 1, 5; d. 1, 66. 2 p.

4. Cantităţile consumate din bunurile X şi Y şi utilităţile marginale corespunzătoare acestora sunt reprezentate în tabelul următor:

Q (cantitate)	l	2	3	4	5
Umgx	45	30	20	14	10
Umgy	30	25	15	7	5

Dacă venitul consumatorului, preţul bunului X şi preţul bunului Y sunt, în ordine, 70, 20 şi 10 u.m., programul de achiziţii care maximizează utilitatea totală este:

a. *=l, *y* = *5*; *b*. *x* = *l*, *y* = 3; *c*. *x* = *2*, *y* = 3; d. *x* = 4, *y* = *7*.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

5. Maximizarea utilităţii se *realizează*, *prin* atingerea celei mai mari utilităţi totale în raport cu bugetul de consum.

6. Utilitatea marginală este O atunci când utilitatea totală creşte.

7. Creşterea cantităţii consumate dintr-un bun determină creşterea din ce în ce mai amplă a utilităţii totale.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

2 p.

Ip.

Ip.

Ip.

Consumatorul

J Cererea

3.1. lege a cererii

3.2. elasticitatea cererii

3.3. alţi factori care influenţează elasticitatea cererii

3.4. importanţa practică a cunoaşterii elasticităţii cererii

Fiecare dintre noi, în calitate de consumator, urmăreşte cât mai buna satisfacere a nevoilor. De aceea devenim cumpărători. Pentru firma de exerciţiu Universul Editorial SA, grupul de elevi întreprinzători are nevoie de consumabile. Si-au creat deja obiceiul de a urmări

„Ofertele promoţionale" care propun preţuri atractive, dar şi perioadele de lichidări de stocuri în care au loc mari reduceri de preţ.

Care este legătura dintre preţ şi cerere?

Cum influenţează aceasta intenţia de cumpărare?

Ce alţi factori exercită influenţe asupra cererii?

Iată câteva dintre întrebările la care vom răspunde în continuare.

3.1. lege a cererii

La baza formării cererii pe piaţă stau nevoile sau dorinţele. Cererea nu se identifică însă cu nevoile. Altfel spus, nu orice nevoie devine cerere pe piaţă. Condiţiile pentru ca o nevoie să devină cerere sunt:

— Să poată fi satisfăcută printr-un bun care să ia forma de marfă;

— Să poată fi susţinută de capacitatea de piată pentru achiziţionarea mărfii respective, devenind astfel *solvabilă*.

Cererease defineşte prin cantitatea totală dintr-o marfă care este dorită şi care poate fi cumpărată (există capacitatea de piată), într-o anumită perioadă, la un anumit preţ.

Capitolul II

Lecţia

Depozit de calculatoare

22 Economie exemplul

Pentru firma lor de exerciţiu, elevii şi elevele au o mulţime de nevoi:

un spaţiu mai mare, mai multe calculatoare, programe de editare-machetare, dischete,

CD-uri etc. In mod evident, nu dispun de venitul necesar pentru a cumpăra absolut toate lucrurile de care au nevoie. Suma de bani de care dispun poate fi alocată pentru a satisface numai o parte dintre nevoi. Acele nevoi pentru care există şi suma de bani disponibilă pentru a putea fi cumpărate reprezintă cererea.

Cererea pe piaţă se manifestă printr-o anumită mărime şi structură. Aceste caracteristici ale cererii sunt *dinamice*, se modifică în

funcţie de mai mulţi factori: preţ, veniturile consumatorilor, tradiţii de consum, modă, sezon etc.

Dintre aceştia cei mai importanţi sunt: preţul şi veniturile consumatorilor. Relaţia dintre cantitatea cerută şi preţul unui bun este cunoscută ca *legea cererii*.

Legea cererii redă relaţia inversă dintre sensul modificării mărimii preţului unui bun şi sensul modificării cantităţii cerute din bunul respectiv.

Astfel:

— Dacă preţul unui bun creşte, acest lucru determină scăderea cantităţii cerute din bunul respectiv (contracţia cererii);

— Dacă preţul unui bun scade, acest lucru determină creşterea cantităţii cerute din bunul respectiv (extensia cererii).

e |

La centrele de vânzare angro, preţurile sunt mai mici.

Aici nu se cumpără cu bucata, ci în cantităţi cât mai mari.

Considerăm că o firmă urmăreşte modul în care variază vânzările pentru un bun X, o marcă de CD

(blanc), în funcţie de preţul de vânzare.

VARIAŢIA CANTITĂŢII CERUTE ÎN FUNCŢIE DE PREŢ

Preţ (RON)	1	1, 5	2	2, 5	3	3,
Cantitate (buc.)	100	90	80	70	60	5

90

100

Cantitatea din X

Graficul curbei cererii

Dreapta C se numeşte *curba cererii* şi arată o creştere a cantităţii cerute din bunul X la o scădere a preţului.

Cererea 23

3.2. elasticitatea cererii

Elasticitatea cererii relevă modificarea mărimii cererii datorită unor variaţii ale factorilor cauzali. Dintre aceştia, cei mai importanţi *sunt preţul* şi *venitul consumatorului*.

> Elasticitatea cererii în funcţie de preţ

Indicatorul care ne arată mărimea elasticităţii în funcţie de preţ este *coeficientul de elasticitate al cererii în funcţie de preţ* (Kec/p). Acesta ne arată gradul sau mărimea modificării cererii în funcţie de preţ.

AC *C – C0*

Kec/f '

AP

po

AC

AP

— Variaţia cererii este Q – C0

— Cererea iniţială

— Variaţia preţului este Pl – P0

P0 – preţul iniţial

Rc, *RP* – ritmurile de variaţie ale cererii, respectiv ale preţului

(*vezi Anexa 1*)

Semnul minus exprimă o relaţie inversă între preţ şi cantitatea cerută.

Tipurile de elasticitate a cererii în funcţie de preţ

1. Cerere elastică – atunci când Kec/p>l: modificarea preţului determină o modificare mai mare a cantităţii cerute, în sens invers (creşterea preţului cu *x*% determină scăderea cantităţii cerute cu mai mult de *x*%).

Bunurile cu cerere elastică sunt, de regulă, bunuri substituibile.

exemplul în afară de bunurile de strictă necesitate, prezintă elasticitate subunitară:

» bunurile pentru care este greu de găsit un produs substituibil;

* bunurile a căror cumpărare este imposibil de amânat;

» bunurile care sunt relativ ieftine.

Bunurile de folosinţă îndelungată au, *de obicei*, *cererea elastică*, *de aceea reclamele care anunţă importante reduceri de preţuri sunt foarte frecvente pentru acest tip de bunuri* (*autoturisme*, *calculatoare*,

imprimante, monitoare etc.). *De aici producătorii și vânzătorii vor trebui să tragă concluziile practice necesare*.

2. Cerere inelastică – atunci Kec/p <1: modificarea preţului determină o modificare mai mică a cantităţii cerute, în sens invers (creşterea preţului cu *x*% determină scăderea cantităţii cerute cu mai puţin de *x*%).

Bunurile cu cerere inelastică sunt, de obicei, bunurile de strictă necesitate, pentru că faţă de acestea consumatorul se află într-o relaţie de dependenţă, nu poate renunţa definitiv la cumpărarea lor.

24 Economie exemplu

Dacă preţul general al hârtiei creste, cantitatea cerută nu va putea să scadă decât puţin, pentru că hârtia în activitatea unei edituri este de strictă necesitate; *de aici se pot trage concluzii practice pentru producători și vânzători*.

3. Cerere cu elasticitate unitară – atunci

Kec/p = l: modificarea preţului determină o modificare egală a cantităţii cerute, în sens invers (creşterea preţului cu x% determină scăderea cantităţii cerute tot cux%).

4. Cerere perfect inelastică (rigidă) atunci

Kec/p = O: modificarea preţului nu determină nicio modificare a cantităţii cerute (cererea este rigidă). Acest tip de cerere apare pe o perioadă de timp foarte scurtă

(perioadă de piaţă) când cumpărătorii nu se pot adapta la condiţiile de pe piaţă.

exemplu i

Este cazul unor oferte promoţionale „în limita stocului disponibil” care sfârşesc brusc, fără a lăsa cererii timpul necesar să se adapteze.

5. Cerere perfect elastică – atunci Kec/p = °°: modificarea oricât de mică a preţului determină o variaţie foarte mare a cantităţii cerute. Este un caz limită care descrie tendinţa de variaţie a cererii. Când variaţia preţului tinde spre zero, variaţia cantităţii cerute tinde spre infinit.

exemplu |

Un astfel de exemplu poate fi întâlnit pe piaţa financiară în cazul achiziţiilor de acţiuni în scopul preluării controlului asupra unor societăţi pe acţiuni (*vezi lecţia 12 – „Piaţa capitalurilor*”).

Ofertele promoţionale atrag clienţii.

> Elasticitatea cererii în funcţie de venit

Cererea este, de regulă, într-un raport de *determinare directă*, *pozitivă* faţă de modificarea mărimii venitului consumatorilor. Astfel:

— Dacă venitul consumatorilor creşte, aceasta determină creşterea cererii;

— Dacă venitul consumatorilor scade, aceasta determină scăderea cererii.

—

Cererea 25

Indicatorul care ne arată mărimea elasticităţii este *coeficientul de elasticitate al cererii în funcţie de venitul consumatorilor*: Kec/v.

AC C; – C0

K = – *c*

„

AV „Vj-V

p

V0 V0

unde:

AC – variaţia cererii este Q – C0

C0 – cererea iniţială

A V – variaţia veniturilor consumatorilor este Vj – V0

V0 – venitul iniţial

Rc, *Rv* – ritmurile de variaţie ale cererii, respectiv ale veniturilor consumatorilor

Atunci când venitul creşte, creşte şi cererea, dar nu în aceeaşi măsură pentru diferite bunuri mărfare:

„Pentru *bunurile obişnuite* (*normale*), variaţia veniturilor consumatorilor determină o variaţie de acelaşi sens a cererii (Kec/v > O);

„Acele bunuri pentru care Kec/v < O, adică variaţia veniturilor determină o variaţie de sens contrar a cererii, se numesc *bunuri inferioare*.

’

exemplu |

Un exemplu tipic de bun inferior este pâinea. La o creştere a veniturilor, oamenii consumă mai puţină pâine, întrucât îşi sporesc consumul de bunuri alimentare de calitate superioară.

\
Căutaţi voi înşivă (individual sau pe echipe) exemple adecvate de bunuri normale, respectiv de bunuri ferioare.

3.3. ALŢI FACTORI CARE INFLUENŢEAZĂ ELASTICITATEA CERERII

În modificarea mărimii cererii specialiştii precizează şi alţi factori sau condiţii care o influenţează. Enumerăm aici următorii:

— Gradul de substituire a bunurilor: cu cât gradul de substituire este mai mare, cu atât elasticitatea cererii în funcţie de preţ va fi mai mare;

26 Economie exemplul *între dona tipuri de hârtie, A şi B, înlocuibile între ele în mare măsură* „at*unci când creşte preţul* la *tipul A*, va *scădea mult cantitatea c*er*ută d*in *acest ti*p, pe*ntru c*ă *î*n *locul acestui tip d*e *hârtie s*e *poate f*o*losi f*o*arte bine ti*p*ul B*.

* ponderea venitului alocat pentru un bun în totalul veniturilor: de regulă, creşte gradul de elasticitate a cererii, dacă ponderea venitului alocat pentru achiziţionarea unui bun este mai mare; exemplul

Observaţi că ponderea bunurilor de lux va creste în totalul cheltuielilor atunci când veniturile cresc. *Ce credeţi că se va întâmpla într-o situaţie similară* (*atunci când veniturile cresc*) *cu ponderea produselor de strictă necesitate*? *Imaginaţi un exemplu în acest sens pentru firma de exerciţiu a colegilor voştri*.

* perioada de timp care s-a scurs de la modificarea preţului: elasticitatea cererii este cu atât mai mare cu cât perioada de timp scursă este mai mare. Este timpul de care au nevoie cumpărătorii să se adapteze la schimbarea de preţ.

3-4. importanţa practică a cunoaşterii elasticităţii cererii

H

Să analizăm mai atent concluziile practice pe care le putem deduce din cunoaşterea elasticităţii cererii!

Orice producător este interesat de obţinerea unui profit. Este motivul pentru care, înainte de a lua o decizie de modificare a preţului, îşi face anumite calcule. Ceea ce interesează este calculul venitului care va fi încasat. VT (venitul total încasat) se calculează ca produs între preţ (P) şi cantitatea vândută (Q).

Aşadar: VT = P Q

Dacă cererea pentru anumite bunuri este elastică în funcţie de preţ, când preţul se modifică într-un sens, venitul total încasat se modifică în sens invers.

Discuţii aprinse pe tema:

cum să creştem venitul total

Cererea 27

Atunci când Kec/p > l: dacă P T –» VT 4

dacă P *l* -> VT T

Producătorul care se confruntă cu o cerere elastică îşi poate spori veniturile prin reducerea preţului de vânzare.

^ Dacă cererea pentru anumite bunuri este inelastică în funcţie de preţ, când preţul se modifică într-un sens, venitul total încasat se modifică în acelaşi sens.

Atunci când Kec/p < l: dacă P T -» VT 1

dacă P 4 -> VT -*l*

Producătorul care se confruntă cu o cerere inelastică câştigă atunci când preţul creşte.

— Proiecte de activitate

! Grupaţi-vă în echipe de câte patru elevi şi efectuaţi un studiu de piaţă care să vizeze „cererea pentru hârtie A4 în funcţie de preţ”. Semnalaţi observaţiile voastre, având în vedere următoarele: evoluţia preţului, modificarea cantităţii cerute, gradul de substituire al hârtiei, un venit disponibil limitat. Prezentaţi în clasă rezultatele studiului vostru.

2. Observaţi timp de două săptămâni activităţile de cumpărare de carte în una dintre librăriile din localitatea voastră. Stabiliţi-vă ca obiectiv să înregistraţi care este cel mai cumpărat tip de carte, în final, formulaţi rezultatul obţinut şi încercaţi să precizaţi cauzele care au condus la cumpărarea unei cantităţi mai mari.

28 Economie evaluare

Completaţi spaţiile libere; argumentaţi răspunsul vostru.

1. Autoturismele fac parte din categoria bunurilor cu elasticitate.

a cererii în funcţie de preţ. Ip.

*Se va completa cu: *unitară*, *subunitară* sau *supraunitară*.

2. Pâinea face parte din categoria bunurilor cu elasticitate.

a cererii în funcţie de preţ. l p.

*Se va completa cu: *unitară*, *subunitară* sau *supraunitară*.

3. Atunci când venitul alocat pentru achiziţionarea unui bun este mai mic, gradul de elasticitate al cererii pentru acel bun* Ip.

*Se va completa cu: *creşte*, *scade* sau *rămâne constant*.

Alegeţi răspunsul corect.

4. Dacă preţurile cresc cu 10%, iar cantitatea cerută scade cu 20%, cererea este:

a. elastică; b. inelastică; c. unitară; d. rigidă. Ip.

5. Atunci când preţul creşte cu 20% şi cantitatea cerută scade cu 10%:

a. veniturile producătorilor cresc; b. veniturile producătorilor scad; c. veniturile producătorilor nu se modifică; d. cheltuielile de producţie cresc. Ip.

6. O creştere a venitului de la 20.000 u.m. la 30.000 u.m. este însoţită de o evoluţie a cantităţii cerute de la 10 la 20 de bucăţi. Care dintre valorile Kec/v este adevărată?

a. Kec/v > l; b. Kec/v < l; c. Kec/v =1; d. Kec/v < O. l p.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

— Relaţia de acelaşi sens între evoluţia preţului unui bun şi modificarea cantităţii cerute din bunul respectiv nu redă conţinutul legii cererii. Ip.

— Atunci când creşterea preţului cu *x*% determină scăderea cantităţii cerute cu mai mult de *x*%, se poate afirma că elasticitatea cererii în funcţie de preţ este mai mică de 1. Ip.

— Modificarea mărimii venitului consumatorilor este în relaţie directă, pozitivă, cu modificarea cererii pentru bunuri normale. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

Producătorul/întreprinzătorul itul său ratinn

29

Lecţia

^întreprinzătorul – purtător al ofertei

4. l. producătorul/întreprinzătorul

3.5. proprietate a şi libera iniţiativă

3.6. factorii de producţie

3.7. tipuri de întreprinderi în economia românească**

Întreprinzători – oameni de afaceri

Iniţiatorii firmei de exerciţiu Universul Editorial SA

ştiu că există modele de succes în domeniul afacerilor. McDonald's sau Microsoft Corporation sunt celebre în acest sens, fiind prezente prin filialele şi produsele lor în toată lumea. Este visul oricărui tânăr să se lanseze într-o afacere de amploare. Pentru prietenii noştri, idealul ar fi o publicaţie cu recunoaştere internaţională şi care sa fie distribuită în lumea întreagă. Nu ar fi prima. Exemple de afaceri de acest tip există.

De ce ar avea nevoie pentru ca un astfel de vis să devină realitate? între altele, ar avea nevoie de idei, muncă, perseverenţă, spirit antreprenorial etc.

Întreprinzătorul este persoana care iniţiază o afacere, investind bani, timp, energie, putere de muncă şi creativitate, cu scopul de a obţine ofit cât mai mare.

4.1. producătorul / întreprinzătorul

— Prin ce se caracterizează un întreprinzător?

Intre primele trăsături de personalitate necesare este *spiritul întreprinzător*. Acesta constă în capacitatea de a genera schimbări cu caracter inovator, de a vedea, de a gândi şi a face altfel şi altceva decât majoritatea oamenilor, de a avea un alt mod de a pune o problemă şi de a o soluţiona.

În ce constă rolul producătorului Antreprinzătorului?

Întreprinzătorul:

creează bunuri noi care sunt căutate pe piaţă;

— Decide ce nevoi umane urmează a fi satisfăcute şi ce resurse disponibile pot fi mobilizate în acest scop;

— Stabileşte proporţiile între factorii materiali şi umani, modul de organizare a activităţii şi tehnologiile necesare;

—

Economie

— Hotărăşte dacă o activitate trebuie extinsă sau, dimpotrivă, restrânsă;

— Îşi asumă responsabilităţi faţă de proprietari, furnizori, parteneri, clienţi;

— Îşi asumă riscuri calculate, astfel încât să câştige;

— Este un spirit independent, animat de dorinţa de autonomie în acţiune;

— Este optimist, caracterizat de gândire pozitivă, dispune de

flexibilitate şi dinamism.

Producţia este activitatea umană care se ma-Principalul obiectiv al întreprinzătorului este acela de a obţine profit. Pentru aceasta trebuie să producă.

Întreprinzătorul, producătorul, este *purtătorul* ofermresta prin crearea de. f x B – *J*

. r. *tei* pe piaţa, hste subiectul activ care reprezintă toate bunuri şi servicii capaj! r j i»

bile să satisfacă nevoi/

dorinţe.

., deciziile necesare obţinerii produselor şi serviciilor

P\1 I O *P A* «**# «OT1 /”» /» M^MT/” ** / A ’

Infofj oferite pe piaţă, începând cu momentul iniţierii lor şi până în momentul desfacerii acestora pe piaţă.

Ştiinţa economică tradiţională excludea serviciile din domeniul activităţilor productive, un exemplu clasic este cel al economistului şi filosofului scoţian Adam Smith (1723-1790) în lucrarea sa, *Avuţia naţiunilor*. Literatura economică actuală consideră că şi serviciile sunt productive.

Sfera activităţilor considerate astăzi productive este foarte largă, începând cu ramurile economice tradiţionale: industrie, agricultură, dar şi comerţ, transporturi, învăţământ, asistenţă medicală, sport, cultură.

Termenul economic de

’ reprezintă relaţia dintre oameni

(indivizi, grupuri, societate), cu privire la însuşirea bunurilor existente sau produse de societate.

4.2. proprietatea şi libera iniţiativă

— Elevii întreprinzători ai firmei de exerciţiu Universul Editorial SA

au constatat că bunurile, serviciile, firmele aparţin cuiva. Editura

X-ulescu este în posesia unei familii, Trustul de presă Z SA

aparţine unor acţionari. Editura pentru Literatură şi Artă este a statului etc. Ştiinţa economică priveşte acest fapt prin intermediul termenului de *relaţie de proprietate*.

Raportul de proprietate atrage după sine *drepturi* sau *atribute*

care revin deţinătorilor proprietăţii. Acestea se referă la:

* *posesia* – însuşirea de către persoană/instituţie a bunurilor; întreprinzătorul – purtător al ofertei 31

Birou de traduceri e *dispoziţia* – decizia referitoare la obiectul proprietăţii;

— *Folosinţa* – utilizarea bunului aflat în posesie;

— *Uzufructul* – însuşirea beneficiilor care apar în legătură cu acel bun.

Exercitarea proprietăţii este dreptul exclusiv al proprietarului, drept pe care îl poate executa sub unul, mai multe, sau sub toate atributele. Atributele proprietăţii pot fi cedate (înstrăinate) total sau parţial

(temporar):

— Înstrăinarea *sub toate aspectele* se realizează prin:

— *Vânzare/cumpărare* (cu contraechivalent);

— *Donaţie*, *moştenire* (fără contraechivalent);

— Înstrăinarea *parţială* se realizează prin:

— *Închiriere*, *concesionare*, *locaţie de gestiune*, *arendare* (când sunt transferate drepturile de *folosinţă* şi o parte din *uzufruct*};

— *Relaţii manageriale* (transferarea atributului de administrare);

— *Relaţii de angajare salariată* (transferarea exclusivă a atributului de utilizare temporară).

^* Forme de proprietate

Formele de proprietate existente într-o economie de piaţă sunt:

1. Proprietatea particulară – forma preponderentă în economia de piaţă. Aceasta poate fi:

a. *individuală*: proprietarul foloseşte, administrează şi îşi însuşeşte roadele;

La firma Traduceri legalizate – Simion SNC, familia Simion (*alcătuită din patru membri*) *realizează traduceri*, *menţine relaţiile cu clienţii şi notarii, se ocupă de aspectele contabile etc.*, *drept urmare, familia Simion îşi însuşeşte întregul venit*

(*conform prevederilor legii*).

b. *asociativă*: un grup de persoane fizice sau juridice se asociază pentru a administra împreună o afacere sau pentru a desfăşura anumite activităţi. Astfel de forme de proprietate sunt cele mai

frecvente în economia de piaţă.

exemplu

Capitalul social al firmei Universul Editorial urmează să fie rezultatul aportului mai multor asociaţi. *Astfel, proprietarii vor adopta împreună decizii privind*:

Investiţiile, producţia, distribuţia, dar şi împărţirea profitului.

Economie exemplu i

2. Proprietatea publică – proprietari sunt unităţi ale administraţiei publice: întreprinderi de stat, administraţii publice locale şi centrale.

Este situaţia şcolilor publice, a spitalelor publice, a unor întreprinderi precum

Metrorex care sunt finanţate şi administrate de către stat, dar după principiile economiei de piaţă, respectiv cele ale eficienţei economice.

3. Proprietatea mixtă îmbină proprietatea particulară exemplu cu aceea publică, atât în plan naţional, cât şi internaţional.

În acest sens, se poate vorbi de societăţi comerciale precum Dacia-Renault şi multe altele.

Încercaţi să realizaţi o listă de firme aflate în proprietate mixtă în care să se regăsească şi j- – o editura.

Într-o economie de piaţă proprietatea particulară (mai ales asupra factorilor de producţie) are un rol dominant, proprietatea publică având un rol complementar.

Aceasta deoarece intiţiativa particulară se dovedeşte mai eficientă în alocarea şi utilizarea resurselor.

Libera iniţiativă constituie condiţia de bază a existenţei economiei de piaţă. In conformitate cu aceasta, agenţii economici sunt liberi să desfăşoare orice activitate economică în limitele impuse de lege. *Dreptul de proprietate* şi manifestarea sa în sectorul proprietăţii private reprezintă baza liberei iniţiative.

Libera iniţiativă se concretizează în dreptul agenţilor economici:

— De a dispune aşa cum doresc de proprietatea lor;

— De a-şi administra după propria dorinţă afacerea.

Libera iniţiativă este manifestarea libertăţii economice a proprietarului de a-şi menţine, dezvolta sau restrânge activitatea, de a decide în conformitate cu interesele proprii, ţinând cont de normele

legale şi, mai ales, de necesitatea utilizării raţionale a resurselor, întreprinzătorul este liber să-şi folosească după cum doreşte resursele, dar cerinţele raţionalităţii economice, concurenţa de pe piaţă vor corecta, adeseori dur, deciziile sale.

— Iniţiatorii firmei de exerciţiu Universul Editorial se întreabă, pe bună dreptate, dacă libera inţiativă înseamnă doar libertăţi pentru agenţii economici, fără a se interesa de consecinţele deciziilor lor? Evident, nu. Libera iniţiativă înseamnă atât libertate, cât şi responsabilitate.

Majoritatea liceelor sunt proprietate publică.

Manifestarea liberei iniţiative înseamnă *asumarea responsabilităţii* unor decizii cu privire la: natura activităţii; locul de desfăşurare; dimensiunea activităţii; locul de desfacere a produselor şi serviciilor; persoanele implicate etc.

Întreprinzătorul – purtător al ofertei 33

În mod tradiţional, ştiinţa economică grupează factorii de producţie astfel:

— Factori de producţie prir mari (originari): *munca şi natura*;

„Factor de producţie derivat: *capitalul*.

Diviziunea socială a muncii este procesul istoric de separare, diferenţiere, desprindere şi specializare a muncii pe genuri distincte de activităţi care, în timp, s-au transformat în ocupaţii, meserii, ramuri economice.

4.3. factorii de producţie

Care sunt resursele care trebuie utilizate în activitatea unei edituri? Această întrebare reprezintă un element de maxim interes pentru viitorii întreprinzători, elevi încă. Resursele economice atrase şi utilizate în activitatea economică se transformă *în factori de producţie*.

Factorii de producţie reprezintă totalitatea elementelor care participă la producerea de bunuri şi servicii.

În timp, factorii de producţie au cunoscut multiple evoluţii atât cantitativ, cât şi calitativ.

4.3.1. Munca – principalul factor de producţie

Munca, în calitate de factor de producţie, se referă la ansamblul resurselor umane antrenate în activitatea economica.

Principalele caracteristici ale muncii sunt:

— Este *un proces conştient*, ca orice activitate umană;

— Are caracter *activ şi determinant*, pentru că acţionează şi transformă ceilalţi factori de producţie;

— Este *diversificată*, ca urmare a extinderii procesului de diviziune a muncii.

— Care este rolul diviziunii muncii?

Diviziunea muncii:

— A fost şi este un factor de progres;

— Are caracter dinamic, prin apariţia/dispariţia unor ocupaţii, profesiuni.

Pentru creşterea calităţii muncii se acţionează în următoarele direcţii:

— Creşterea nivelului general de educaţie;

— Creşterea nivelului de pregătire profesională;

— Asigurarea unei stări bune de sănătate a populaţiei;

— Crearea unei motivaţii eficiente a lucrătorilor;

— Creşterea nivelului calitativ al celorlalţi factori de producţie.

—

exemplul

Este momentul în care micii întreprinzători de la Universul Editorial SA trag concluzii cu privire la specializările angajaţilor care vor trebui recrutaţi, cu privire la nivelul de calificare, pentru că îşi doresc o firmă competitivă şi îşi dau seama că, în mare parte, competitivitatea depinde de nivelul calitativ al factorului muncă.

34 Economie

Ii *M* *

* ’.

Reducerea suprafeţelor de teren împădurite afectează negativ echilibrul ecologic.

exemplul

4.3.2. Pământul (natura)

Pământul reprezintă totalitatea resurselor brute, neprelucrate, din natură (solul, apa, mineralele, pădurile, fenomenele naturale atrase în producţie) care pot fi utilizate şi transformate în activitatea economică în conformitate cu interesele de consum.

— Prin ce se caracterizează pământul ca factor de producţie?

Principalele caracteristici sunt: are existenţă materială; are

caracter limitat; prezenţa sa este legată în special de activităţi specifice sectorului primar al producţiei

(agricultură, minerit, silvicultură, piscicultura etc.).

Aceste caracteristici impun *utilizarea raţională* a pământului (resurselor naturale) şi *sporirea eficienţei economice*. Folosirea raţională a pământului cuprinde şi dimensiunea *ecologică*, foarte importantă din perspectiva atingerii unor limite de exploatare a resurselor şi de poluare care pun în pericol echilibrul şi stabilitatea unor fenomene naturale.

Micii întreprinzători de la Universul Editorial SA îşi dau seama că un consum excesiv de hârtie presupune creşterea ritmului defrişărilor, iar reducerea suprafeţelor de teren împădurite afectează negativ echilibrul ecologic. In consecinţă, ei caută să promoveze reciclarea deşeurilor de hârtie, gândindu-se, de asemenea, şi la realizarea unei versiuni electronice a publicaţiei lor.

4.3.3. Capitalul

Capitalul, ca factor de producţie, reprezintă ansamblul bunurilor produse prin muncă şi folosite în activitatea economică pentru producerea altor bunuri şi/sau servicii destinate vânzării.

exemplul

Care sunt elementele de capital fix utilizate într-o editură? In primul rând, o clădire cu spaţii adecvate, mobilier de birouri, calculatoare, programe de editare-machetare, mijloace de transport etc.

Capitalul, ca factor de producţie derivat, este rezultatul interacţiunii dintre muncă şi natură. Este format din *bunuri de producţie* care se mai numesc şi *capital tehnic*. Componentele sale se comportă diferit în procesul de producere a bunurilor, motiv pentru care se grupează în: *capital fix* şi *capital circulant*.

Cele două forme se grupează în funcţie de:

— Modul de participare la activitatea economică;

— Modul în care se consumă;

— Modul în care se înlocuiesc.

Capitalul fix este acea componentă a capitalului care:

— Participă la mai multe cicluri de producţie;

— Se consumă treptat;

— Se înlocuieşte după o perioadă de timp îndelungat.

—

Întreprinzătorul – purtător al ofertei 35
exemplul

Elementele de capital circulant necesare activității editoriale sunt:

hârtie de xerox, *toner*, *consumabile*, *energie electrică și termică etc*.

Capitalul fix, fiind folosit timp îndelungat, se consumă treptat, perioadă în care se uzează. *Uzura capitalului fix* este:

— *Uzură fizică* – manifestată prin deprecierea treptată a capitalului fix ca urmare a folosirii îndelungate şi/sau a acţiunii unor factori naturali;

— *Uzură morală* – manifestată în situţia în care se creează mijloace de producţie cu utilitate similară, dar cu caracteristici tehnice superioare şi/sau un preţ mai mic.

Capitalul circulant este acea componentă a capitalului care:

— Participă la un singur ciclu de producţie;

— Se consumă integral într-un ciclu de producţie;

— Se înlocuieşte după fiecare ciclu de producţie.

—

Infoiecotiom Sc

Specialiştii contemporani identifică noi factori de producţie, *neofactori*, între care se numără:

Informaţia, tehnologia, ablitatea întreprinzătorului, condiţiile organizatorice şi instituţionale oferite de societate.

Rolul acestora este tot mai important pentru eficientizarea activităţii economice.

Analiza acestor neofactori de producţie dovedeşte, în cele din urmă, că sunt componente, derivate, ale factorilor de producţie tradiţionali

(spre exemplu, informaţia şi abilitatea întreprinzătorului sunt legate de factorul muncă).

4.4. TIPURI DE ÎNTREPRINDERI ÎN ECONOMIA
ROMÂNEASCĂ**

Firma sau întreprinderea este unitatea economică producătoare care se caracterizează prin:

— Un gen specific de activitate;

— Capacitatea de a produce bunuri sau servicii;

— Capacitatea de a conduce şi gestiona raţional activitatea economică. Obiectivul final al activităţii producătorului şi al firmei este *obţinerea profitului*.

Activitatea *firmei* se derulează în două direcţii, a căror legătură constituie *fluxurile* firmei:

— *Intrări*: cumpărarea de factori de producţie necesari în producerea de bunuri economice şi veniturile provenite din vânzarea bunurilor economice;

— *Ieşiri*: vânzarea bunurilor economice produse şi cheltuielile cu achiziţionarea factorilor de producţie.

Cele mai răspândite *tipuri de firme în România* sunt:

— *Societăţile comerciale*:

— Pot avea diverse obiecte de activitate;

— Deţin un patrimoniu propriu;

— Pot fi în proprietate privată, dar şi publică sau mixtă;

— Proprietarii lor pot fi autohtoni sau străini.

— *Regiile autonome*:

— Sunt în proprietate publică;

— Sunt orientate spre activităţi de importanţă strategică pentru economia naţională.

36 Economie infoleconomic

REALITATEA

ECONOMICĂ

ÎN ROMÂNIA

Conform Legii 31/1990, în ţara noastră există următoarele tipuri de societăţi comerciale:

— Societăţi în nume colectiv;

— Societăţi în comandită simplă;

— Societăţi în comandită pe acţiuni;

— Societăţi pe acţiuni;

«societăţi cu răspundere limitată.

Deoarece în economia de piaţă firmele sunt titulare ale patrimoniului lor, ele se caracterizează prin:

— Autonomie;

— Independenţă;

— Libertate de decizie.

—

Regiile autonome sunt în proprietate publică.

— Proiecte de activitate cluzie în calitate de producători/

Întreprinzători, trebuie să decidem obiectul de activitate, forma de proprietate, factorii de producţie necesari, tipul de firmă adecvat.

Lucraţi în echipe de câte patru elevi la un proiect în care să optaţi pentru un tip de firmă pe care doriţi să o iniţiaţi; stabiliţi obiectul de activitate al firmei şi, în funcţie de acesta, precizaţi care este forma de proprietate adecvată şi care sunt factorii de producţie necesari. Prezentaţi proiectul realizat, argumentându-vă opţiunile.

2. Studiaţi timp de o săptămână reviste cu caracter economic. Căutaţi exemple de firme aflate în diferite forme de proprietate şi la nivel local, şi la nivel naţional. Argumentaţi pentru fiecare în parte de ce consideraţi că se încadrează într-un anumit tip de proprietate.

Întreprinzătorul – purtător al ofertei 37

. e., u.re evaluare

14. Grupaţi următoarele firme în funcţie de forma de proprietate – privată, publică, sau mixtă: SC Mital Sidex Galaţi, RATB, Romtelecom SA,

BRD – Groupe Societe Generale, SNCFR. Argumentaţi. Ip.

15. Faţă de activitatea unei firme, grupaţi următoarele elemente în „intrări" (A)

şi „ieşiri" (B): aprovizionarea cu materii prime, dotarea cu tehnologie modernă, furnizarea de produse finite pe piaţă, venituri obţinute din vânzări, cheltuieli pentru achiziţionarea de tehnică de calcul, cheltuieli cu forţa de muncă. l p.

16. Fiind date următoarele elemente de capital: combustibili, clădiri, seminţe pentru agricultură, irigaţii, instalaţii, calculatoare, separaţi-le pe cele de capital fix (A) de cele de capital circulant (B). Ip.

Alegeţi răspunsul corect.

4. În cadrul formei de proprietate particular individuală, proprietarul:

a. dispune de toate atributele proprietăţii; b. împarte uzufructul cu angajaţii; c. este reprezentant al administratei locale; d. dispune numai de administrarea bunurilor. Ip.

5. O centrală electrică eoliană face parte din:

a. factorul de producţie natură; b. capitalul fix; c. capitalul circulant; d. factorii de producţie primari. Ip.

6. Într-o firmă se înregistrează următoarea situaţie contabilă: maşini şi utilaje – 4.500 de milioane u.m., materii prime – 2000 de milioane u.m., sume pentru achitarea salariilor – 1.500 de milioane u.m., tehnică electronică de calcul – 500 de milioane u.m., produse finite aflate în stoc – 300 de milioane u.m.

Care este ponderea valorii capitalului circulant în valoarea totală a capitalului tehnic? l p.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

Proprietatea particulară asociativă este cea mai frecventă formă de proprietate în economia de piaţă. Ip.

Pământul unei ferme agricole reprezintă capital pentru agricultură. Ip.

La un capital total de 100 de milioane u.m., 80% sunt maşini şi utilaje.

În această situaţie, capitalul circulant este de 80 de milioane u.m. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

38

I

Producătorul/întreprinzătorul şi comportamentul său raţional

Lecţia 9 Productivitatea şi eficienţa economică

10. combinarea factorilor de producţie

11. productivitătile factorilor de producţie

12. calcule de eficienţă economică

13.

Întreprinzătorii de la Universul Editorial SA doresc să aibă acces la cele mai noi tehnologii. Este, oare, posibil sale obţină? Documetându-se, vor afla că astfel de tehnologii sunt greu accesibile, pentru că aceia care le-au finanţat le păstrează secretul, în plus, sunt şi foarte scumpe. „Scumpe, scumpe, dar merită”, spune cineva din grupul lor. Aşa să fie, oare?

Desigur, utilizarea lor ar conduce la creşterea productivităţii. Dar ar creste şi eficienţa activităţii lor? Aţa cum au învăţat deja, raportul între rezultate (încasări)

şi eforturi (costuri) ar fi favorabil? Ar conduce la profitul aşteptat?

Tehnologiile moderne sunt costisitoare.

5.1. combinarea factorilor de producţie

Utilizarea factorilor de producţie se face în funcţie de anumite procedee de producţie (tehnologii) care presupun selectarea factorilor de producţie, anumite moduri de combinare a elementelor utilizate, şiruri de prelucrări ale acestora, derulări în timp ale operaţiunilor, respectiv livrarea produselor finite.

Pentru a utiliza o tehnologie scumpă trebuie să reuşeşti să ai *încasări* suficient de mari pentru a recupera valoarea investiţiei în acea tehnologie, făcând faţă, de asemenea, cheltuielilor curente cu derularea afacerii.

Volumul încasărilor depinde de *cantitatea de bunuri vândute* şi de *preţul de vânzare*, într-o economie de piaţă aceste elemente sunt reglate de piaţă.

Productivitatea şi eficienţa economică 39

B

Revenind la exemplul nostru şi generalizând, orice întreprinzător va trebui să studieze mai întâi piaţa

* J J r înainte de a demara o afacere.

^MiBPHM^M^BMHMHBBMI^^MHMPi^^W^M^MMBiB^B^H^^ B^HBBBBBBBHBWHHEe

Altfel spus, abordarea unei afaceri presupune două etape:

— O etapă anterioară iniţierii afacerii (când întreprinzătorul decide ce şi cum va realiza);

— O etapă în care întreprinzătorul administrează deja afacerea pe care a început-o (căutând cele mai bune mijloace pentru a se menţine şi a se dezvolta pe piaţă).

5.2. productivităţile factorilor de producţie

Studierea pieţei înseamnă a vedea ce bunuri şi servicii se cer, care sunt ofertele existente în acel moment pe piaţă, dacă există nevoi şi dorinţe ale consumatorilor neacoperite şi care ar putea fi bunurile corespunzătoare acestora.

Daca pe piaţă există o nevoie acută de bunul pe care ar vrea. să-l producă, iar preţul este convenabil, atunci producătorul poate să-şi propună să producă cât mai mult. În aceste condiţii, el poate să caute cele mai moderne tehnologii şi cea mai calificată forţă de muncă.

Dar pentru aceasta va avea nevoie de mulţi bani.

Dacă pe piaţă există o concurenţă acerbă, producătorul putând spera doar la o cotă limitată, va trebui să găsească cele mai ieftine combinaţii de factori de producţie care pot furniza un bun, conform cerinţelor de calitate impuse de piaţă.

Aceasta înseamnă că, atunci când se realizează alegerea între diferitele varietăţi de factori de producţie, contează foarte mult preţul şi capacitatea de producţie a acestora (randamentul, productivitatea).

Numim productivitate a unui factor de producţie X

volumul de producţie realizat cu ajutorul acestuia în raport cu cantitatea consumată din acel factor.

Ştiinţa economică analizează productivitatea sub mai multe forme pe care le vom descrie în continuare.

Productivitate medie – producţia obţinută pe unitatea de factor de producţie folosită.

Rezultatul studiului poate conduce la una dintre următoarele alternative unde:

WM – productivitatea medie

Q – producţia realizată *x* – cantitatea utilizată din factorul de producţie

X

40 Economie

L (fr., engl. *labour* – „muncă”) poate fi exprimat ca număr de lucrători sau, dacă se ţine cont de timpul lucrat, se exprimă în ore-om (înmulţind numărul de lucrători cu timpul de muncă lucrat).

unde:

Wmg – productivitatea marginală

AQ – variaţia absolută a producţiei

Ax – variaţia absolută a factorului de producţie *X*

unde:

WML – productivitatea medie a muncii

WmgL – productivitatea marginală a muncii

Q – producţia realizată

L – munca utilizată unde:

WMP – productivitatea medie a pământului

WmgP – productivitate marginală a pământului (a unei resurse naturale)

unde:

WMK – productivitatea medie a capitalului

WmgK – productivitatea marginală a capitalului info (economic

Productivitate marginală – sporul de producţie generat de creşterea cu o unitate a consumului dintr-un factor de producţie.

w =

Ax

Ţinând cont de principalii factori de producţie – muncă, pământ (natură) şi capital –, vom avea următoarele *forme particulare* ale indicatorului productivitate:

a. Productivitatea medie şi productivitatea marginală a muncii:

W, -

L

w

Este de preferat ca productivitatea muncii să fie exprimată în unităţi fizice, pe lucrător sau ore-om. Această evaluare a productivităţii muncii este posibilă în cazul în care producţia obţinută este omogenă.

În cazul în care producţia obţinută constă în bunuri diferite, exprimarea productivităţii se face în formă valorică.

b. Productivitatea medie şi productivitatea marginală a pământului (a resurselor naturale):

În acest caz, productivităţile sunt estimate în diferite unităţi de măsură în funcţie de tipul de resursă naturală utilizată. Cel mai cunoscut exemplu de productivitate pentru pământ este acela din agricultură – productivitatea medie la hectar.

c. Productivitatea medie şi marginală a capitalului:

Estimarea acestor productivităţi se face în funcţie de caracteristicile tehnice ale procesului de producţie: la utilaje de acelaşi tip ea poate fi exprimată în unităţi fizice (bucăţi/utilaj, tone/utilaj-oră etc.), iar pentru utilaje şi produse diferite exprimarea nu poate fi decât valorică.

Productivitatea şi eficienţa economică 41

Eficienţa economică trebuie să crească.

unde:

Wmgx, *WmgY*- productivităţile marginale ale factorilor de producţie X şi Y

Px, *PY* – preţurile factorilor de producţie X şi Y

5.3. calcule de eficienţă economică

Productivităţile medii şi marginale reprezintă indicatori importanţi în funcţie de care întreprinzătorul îşi alege varietatea de factori de producţie pe care îi va utiliza. Altfel spus, îl ajută pe acesta să se orienteze înainte de a pune bazele unei afaceri.

Întrucât o afacere înseamnă, spre exemplu, construirea unor clădiri, achiziţionarea de utilaje şi materii prime, angajarea unor lucrători, eventual, contractarea unor credite etc., este foarte important ca întreprinzătorul să facă nişte calcule minuţioase înainte de a demara afacerea.

Toate aceste elemente înseamnă bani cheltuiţi, care nu mai pot fi recuperaţi la acelaşi nivel. Dacă întreprinzătorul a fost prea optimist şi a achiziţionat utilaje prea scumpe şi prea productive, va constata că obţine prea multe bunuri pe care nu le poate vinde. Iar ratele la credite nu suferă amânare.

În mod similar situaţiei consumatorului, optimizarea combinaţiei de factori de producţie va însemna, în cazul maximizării producţiei realizate cu doi factori

X ŞI Y:

Relaţia de optim poate fi exprimată astfel: raportul productivităţilor marginale ale factorilor de producţie este egal cu raportul preţurilor acestora.

unde:

I ţ – încasări totale

/r=Q x P (vezi p. 48)

B – bugetul de producţie

B = x Px + y Py unde:

Wm? jr, *Wmgy* – productivităţile marginale ale factorilor de producţie X, respectiv Y

Px, *PY* – preţurile factorilor de producţie

P – preţul de vânzare al producţiei pe piaţă

Având în vedere că obiectivul principal al întreprinzătorului este maximizarea profitului, vom obţine o redefinire a relaţiei de optim.

Profitul anticipat:

Pr = ÎT-B

Obiectivul întreprinzătorului fiind maximizarea profitului, *relaţia de optim corespunzătoare este*:

şi *WmgyP* =.

Relaţia de mai sus scoate în evidenţă legătura dintre productivităţile şi preţurile factorilor de producţie:

— Un factor de producţie foarte productiv este scump;

42 Economie

— Un factor de producţie mai puţin productiv este mai ieftin.

În plus, această relaţie îl atenţionează pe întreprinzător *să ţină cont şi de preţul de vânzare al bunurilor realizate*.

oncluzie

În cazul în care comparaţia dintre preţurile factorilor de producţie şi preţul de vânzare al bunului realizat, ţinând cont de buget şi de productivităţile marginale, este favorabilă, atunci întreprinzătorul poate demara investiţia (achiziţionarea elementelor necesare pentru începerea afacerii).

economic

Legea randamentelor descrescătoare a fost formuiată în secolul al

XVIII-lea de economistul francez Jacques Turgot (Anne Robert

Jacques Turgot, baron de l'Aulne) (1727-1781). În momentul formulării, legea se referea la exploatările agricole. Economistul *francez* a constatat că datorită creşterii numărului populaţiei cresc nevoile de hrană şi, ca urmare, sunt atrase în circuitul agricol terenuri cu potenţial productiv mai scăzut. Consecinţa este că productivitatea medie (producţia la hectar) scade.

proiect de activitate în grupe de câte şase elevi, realizaţi următoarele calcule de eficienţă pentru Universul

Editorial SA:

— Costul tehnologiei celei mai înalt/slab productive;

— Preţul de vânzare corespunzător acelei tehnologii;

— Preţul pieţei pentru produse similare;

— Cantitatea care se poate vinde în condiţiile alese de voi;

— Încasarea totală şi profitul.

Apreciaţi că tehnologia aleasă este şi eficientă? Prezentaţi în clasă rezultatele calculelor de eficienţă. Comparaţi analizele realizate de fiecare grup în parte. Argumentaţi-vă răspunsurile.

Productivitatea şi eficienţa economică 43

evaluare l. Ilustraţi cu un exemplu cifric situaţia în care

productivitatea muncii creşte în condiţiile în care sunt angajaţi mai mulţi lucrători. Ip.

1.4. Elaboraţi un exemplu numeric pentru a pune în evidenţă eficienţa economică din perspectiva productivităţii marginale şi a preţului de vânzare, respectiv *relaţia de optim* exprimată prin: Wmgx P = Px. Ip.

Alegeţi răspunsul corect.

1.5. Productivitatea exprimă:

a. rodnicia, randamentul factorilor de producţie; b. eficienţa activităţii economice; c. raportul efecte/efort; d. variaţia relativă a eficienţei factorilor de producţie.

A: c, d; B: a, b; C: a, b, c. Ip.

4. Productivitatea capitalului exprimă:

a. creşterea producţiei obţinută prin utilizarea unei unităţi suplimentare de bani; b. creşterea venitului bănesc obţinută pe seama unui factor de producţie; c. producţia obţinută pe unitatea de capital utilizat; d. producţia obţinută raportată la creşterea factorului de producţie capital. l p.

5. Atunci când numărul de muncitori creşte, iar producţia rămâne aceeaşi, productivitatea medie a muncii:

a. scade; b. creşte; c. rămâne aceeaşi; d. scade sau rămâne aceeaşi. Ip.

6. În T0, productivitatea muncii era de 100 de bucăţi pe salariat, iar numărul de salariaţi era de 50. În Tl5 producţia se menţine la acelaşi nivel, iar numărul de salariaţi creşte cu 100%. Productivitatea muncii:

a. a scăzut cu 50 buc. /lucrător; b. a crescut cu 50%; c. a ajuns la 50% faţă de WLO; d. are un indice de 50%.

A: b, c; B: a, c, d; C: b, d. Ip.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

7. Productivitatea marginală nu se determină ca raport între nivelul producţiei şi nivelul factorului de producţie utilizat. l p.

Productivitatea capitalului la o firmă care produce toner creşte prin introducerea unei tehnologii performante. Ip.

Sporirea cantităţii factorului de producţie consumat nu se justifică atunci când creşterea producţiei acoperă cheltuielile

suplimentare. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

44

olul III

Producătorul/întreprinzătorul

Lecţia

O Costul de producţie şi profitul

6.1. costul de producţie – reper al eficienţei activităţii economice.

tipuri de costuri

8. profitul: mărime, forme

9. maximizarea profitului în funcţie de costuri

Elevii de la Universul Editorial se gândesc că din momentul iniţierii proiectului de afacere şi până la demararea acestuia trece un timp, iar condiţiile de pe pieţe se pot schimba: *preţul de vânzare se modifică, preţurile factorilor de producţie cresc sau scad, conjunctura economică poate fi alta etc*. *Aceasta înseamnă că producătorul trebuie să-si revadă calculele iniţiale*. *Acum este vorba de consumuri efective de factori de producţie*.

Producătorul este preocupat de estimarea valorică a consumurilor, a profitului, adică a cheltuielilor şi veniturilor ocazionate de activitatea sa.

Costurile fixe pentru producerea cărţilor nu variază odată cu tirajul.

6.1. costul de producţie – reper al eficienţei activităţii economice. tipuri de costuri

Costul de producţie este reprezentat de totalitatea cheltuielilor ocazionate de producerea şi desfacerea unei cantităţi determinate de bunuri și servicii.

’ *

Analizând elementele de cheltuieli, producătorul va constata că unele dintre acestea rămân constante, indiferent dacă el produce mai mult sau mai puţin. Astfel, cheltuielile cu iluminatul sau încălzirea spaţiului de producţie, dobânzile la creditele bancare, cheltuielile legate de amortizarea utilajelor, chiriile pentru terenuri, spaţii de depozitare etc. rămân la fel (pe termen scurt) indiferent de cantitatea produsă. Astfel de cheltuieli formează acea parte a costului producţiei

numită *cost fix*.

Cost fix – ansamblul cheltuielilor care nu variază (pe termen scurt) în raport cu cantitatea de bunuri economice realizate.

Costul de producţie şi profitul 45

Alte cheltuieli se vor modifica în mod direct şi în acelaşi timp cu nivelul producţiei realizate. Astfel, la o creştere a producţiei se va constata o creştere a cheltuielilor cu materiile prime şi materialele, combustibilul, apa tehnologică, salariile lucrătorilor direct productivi etc.

Aceste cheltuieli formează acea parte a costului producţiei numită *cost variabil*.

Cost variabil – ansamblul cheltuielilor de producţie care variază (în acelaşi sens) odată cu modificarea nivelului producţiei realizate.

r >

Prin urmare, vom avea următoarea structură a costului total:

LSŢ = *-: *p* + U y

— Costurile medii – atunci când costurile sunt calculate pe unitate de produs, ele se numesc costuri medii.

— Costul total mediu – raportul dintre costul total şi nivelul producţiei:

Având în vedere componentele costului total, vor fi evidenţiate:

— Costul fix mediu – raportul dintre costul fix şi nivelul producţiei:

r – f

^*FM-Q*

— Costul variabil mediu – raportul dintre costul variabil şi nivelul producţiei:

Prin modul de definire, costurile medii depind de nivelul producţiei. Modul de variaţie a acestor costuri atunci când se modifică nivelul producţiei este descris în graficul de mai jos.

Costuri medii

Termen scurt – perioada de timp în care capitalul fix (care reprezintă rezultatul realizării unei investiţii) nu se modifică.

unde:

Cr – cost total

Cp – cost fix

Cv – cost variabil

CTM – cost total mediu
CFM – cost fix mediu
CVM – cost variabil mediu
Q – nivelul producţiei
Fig. 1.
Graficul costurilor medii

Deoarece costul fix mediu este monoton descrescător, costul total mediu este defazat
(spre dreapta)
În raport cu costul variabil mediu.
46 Economie g TU
economic
Silf O!
! – T

Amortizare – procesul recuperării treptate a cheltuielilor făcute cu capital fix achiziţionat.

Calculul amortizării se face ca raport între întreaga valoare a capitalului fix achiziţionat şi timpul de amortizare.

unde:
A – amortizarea
VKf – valoarea capitalului fix
TA – timpul de amorti-J
zare

Observaţii:

— Pe măsură ce creşte nivelul producţiei realizate *costul fix mediu* scade continuu, deoarece cheltuielile fixe se repartizează pe un volum din ce în ce mai mân de producţie;

— *Costul variabil mediu* şi cel *total mediu* scad şi ele într-o primă etapă, datorită reducerilor consumurilor tehnologice unitare şi organizării mai bune a producţiei;

— Ambele grafice ale acestor costuri au câte un punct de minim după care nivelurile lor încep să crească.

exemplu i

Cum este posibilă această evoluţie? *Iată*: *aşa cum un autoturism are un consum minim de carburant la o anumită viteză de trafic*, *după care*, *la o creştere a vitezei*, *creste şi consumul*, *aşa vor creşte şi consumurile tehnologice specifice*.

O explicaţie a creşterii costurilor medii (variabil şi total) după depăşirea punctului de minim constă în caracteristicile tehnice ale utilajelor.

— Grupul Universul Editorial SA si-ar dori, pentru bunul mers al viitoarei afaceri, să poată produce un număr cât mai mare de reviste. Dificultatea este legată de ceea ce se întâmplă cu costul de producţie pentru fiecare unitate de producţie obţinută în plus. Economiştii numesc această mărime cosf *marginal*.

unde:

Cmg – cost marginal

ACy- – variaţia absolută a *CT*

ACy – variaţia absolută a *Cv*

AQ – variaţia absolută a Q

V ICVl V*. V

livelului

Costul marginal reprezintă variaţia costului total determinată de modificarea cu o unitate a nive producţiei.

P _ACr_ACv *ms* – AQ – AQ

Întrucât, prin definiţie, variaţia costului fix în raport cu producţia (pe termen scurt) este zero, *se poate calcula costul marginal fie ca variaţie absolută a costului total*, *fie ca variaţie a costului variabil raportată la o variaţie a producţiei*.

6.2. profitul: mărime, forme

— Iniţiatorii firmei Universul Editorial SA vor să ştie dacă profitul odată obţinut poate fi imediat şi în totalitate folosit de către deţinătorul capitalului.

Costul de producţie şi profitul 47

Diferenţa dintre încasările totale şi costurile totale *reprezintă profitul brut*. După ce firma plăteşte impozitul şi alte taxe pe profit, partea care rămâne *este profitul net*. În mod legal, numai după plata impozitului profitul poate fi folosit.

Calculul mărimii profitului se realizează ca:

— *Masa profitului* – mărimea sa este rezultatul diferenţei dintre încasări (*ÎT*) şi cheltuieli (*CT*):

Pr = îT-CT

— *Rata profitului* (*Rpr*) – se determină ca raport procentual între profit (*Pr*) şi costul total (Cr) sau cifra de afaceri (*CA*), sau

valoarea capitalului total utilizat (*Kt*).

> *In raport cu cifra de afaceri*:

Cifra de afaceri reprezintă totalul încasărilor obţinute din vânzări. Se determină ca produs între preţul unitar (*P*)

şi cantitatea vândută (Q):

CA = P *Q* = *î T*

> *In raport cu costul total*:

> *în raport cu capitalul total al firmei*:

— 100

Formele profitului

Profitul poate fi caracterizat în funcţie de mai multe criterii, pe care le vom prezenta în continuare.

> în funcţie de criteriul contribuţiei la dezvoltarea activităţii economice:

— *Profitul* este *legitim* sau *meritat*, ca sumă obţinută de către deţinătorul unei firme în condiţiile respectării prevederilor legale, inclusiv cele referitoare la impozitare. Este realizat *ca urmare a progreselor economice şi tehnice ale firmei*, obţinute prin: utilizarea unor tehnologii perfecţionate, prin îmbunătăţirea calităţii produselor sau prin organizarea superioară a activităţii economice;

Profitul reprezintă excedentul încasărilor

(veniturilor) faţă de cheltuielile dintr-o acate economică.

’rofitul net este partea din profitul brut care rămâne după ce se plătesc impozitul şi alte taxe pe profit. O altă denumire pentru profitul net este profitul admis.

Profitul este obiectivul activităţii economice.

exemplul

La Universul Editorial SA, elevii/’elevele au aflat despre existenţa profitului obişnuit şi a supraprofitului, despre profitul legitim şi cel nelegitim. Au înţeles că există mai multe forme de profit.

48 Economie

— *Profitul* este *nelegitim* sau *nemeritat*, ca sumă ob ţinută de posesorul capitalului, fără a avea o contribu ţie la dezvoltarea activităţii economice. Acesta poate f obţinut prin: economii nejustificate, practicarea unoi preţuri foarte ridicate sau prin câştiguri neaşteptate, în întâmplătoare, realizate de pe urma unor conjuncturi d<

piaţă favorabile.

Numai atunci când este realizat prin nerespectares legii, profitul nelegitim este un profit *nelegal*.

> în funcţie de mărimea profitului:

’*profitul* este *normal*, *obişnuit*, ca recompensă minimă necesară pentru continuarea activităţii. Lipsa acestui tip de profit face imposibilă reluarea activităţii;

— *Profitul* este *supraprofit* ca un excedent peste profitul normal, atunci când este obţinut prin majorarea preţului de vânzare a unui produs de către o singură firmă (care deţine monopolul pe piaţă), caz în care mai este numit şi *profit de monopol*. Supraprofitul poate fi obţinut şi în cazul altor structuri de concurenţă imperfectă.

Fig. 2.

Graficul pragului de rentabilitate

6.3. maximizarea profitului în funcţie de costuri

Obiectivul principal al producătorului, maximizarea profitului, va fi analizat acum în raport cu costul producţiei:

$Pr = ÎT - CT = Q\,P - CT$

Pr – profitul

$ÎT$ – încasări totale

Q – volumul fizic al producţiei realizate

P – preţul unitar de vânzare a producţiei realizate

Cr – costul acelei producţii

Relaţia dintre aceste categorii de costuri şi nivelul încasării totale este prezentată în graficul următor.

Q0 – pragul de rentabilitate, adică acel nivel al producţiei peste care firma începe să obţină profit.

Q0 se mai numeşte şi *punct critic* sau *punct mort* al întreprinderii, sugerându-se astfel importanţa cunoaşterii acestuia pentru a putea supraveţui pe piaţă.

Costuri, i încasări

Costul de producţie şi profitul 49

După cum se poate observa, Q0 (pragul de rentabilitate) marchează nivelul producţiei pentru care graficul î?

(al încasării totale) se intersectează cu cel al CT (costului total). Aceasta înseamnă:

$1\ T = CT \Rightarrow Pr = 0$

— Dacă nivelul producţiei realizate Q < Q0, întreprinderea

înregistrează *pierderi*, deoarece CT > ÎT;

— Dacă nivelul producţiei realizate Q > Q0, întreprinderea înregistrează *profit*, deoarece ÎT > ct-*Pragul de rentabilitate* arată că întreprinzătorul trebuie să realizeze un volum de producţie peste un nivel minim pentru a putea să-şi recupereze investiţia făcută şi pentru a face faţă cheltuielilor curente de exploatare a afacerii sale.

În acest grafic, ca şi pe tot parcursul acestei lecţii, se porneşte de la *ipoteza* că întreprinzătorul acţionează în condiţii de *concurenţă perfectă* (vezi lecţia 9, despre concurenţă) şi, prin urmare, nu poate influenţa nivelul preţului de vânzare, în plus, pentru simplificare, se va considera acest preţ ca fiind constant pe termen scurt.

Să presupunem, mai întâi, că întreprinzătorul doreşte să obţină profit pe fiecare unitate de produs realizat (de exemplu, pe fiecare exemplar de revistă). El este conştient de faptul că până va reuşi să pună la punct toate detaliile desfăşurării afacerii sale, va trece ceva timp și este posibil să înregistreze chiar unele pierderi în acea perioadă. Dar, pe ansamblul activităţii sale (în medie), el doreşte să obţină profit, din acest motiv vom considera ca prim obiectiv maximizarea profitului unitar (pe bucată) sau a profitului mediu.

Pr _ Pr *jt-ct_ît Cr _ f c*

„Q „— Q-Q-Q"' *M*-^™

Aceasta înseamnă că întreprinzătorul va utiliza ca repere indicatori medii (costuri medii și încasare medie).

Încasarea medie – raportul dintre încasările totale şi nivelul producţiei:

4=th-o-=p

Aceasta înseamnă că încasarea unitară este egală cu preţul unitar.

Întreprinzătorul va obţine profit pentru fiecare unitate de produs realizata dacă preţul unitar este superior costului total mediu. Aceasta înseamnă că nivelul producţiei trebuie cuprins între Qt și Q2 (vezi Fig. 3).

Ifi

>r i-

! e exemplul

Este momentul în care micii acţionari de la

Universul Editorial SA

Înţeleg că până şi cele mai moderne şi performante tehnologii presupun un nivel ridicat al pragului de rentabilitate.

Aceasta ar însemna că ei ar trebui să scoată publicaţia lor într-un tiraj foarte mare şi să o poată vinde apoi pe întreg teritoriul ţării unui număr cât mai mare de cititori (*ceea ce presupune apariţia unor cheltuieli de distribuţie mari*). *Vor putea ei realiza acest lucru, sau se vor orienta spre procedee tehnologice mai puţin costisitoare*?

Cât de mult ar trebui să producă întreprinzătorul pentru a-şi maximiza profitul?

unde:

PrM – profitul mediu (unitar)

Pr – profitul total unde:

ÎM – încasarea medie

P – preţ unitar

Qi

Fig. 3. Stabilirea nivelului optim al producţiei

Maximizarea profitului mediu presupune identificarea nivelului producţiei pentru care diferenţa dintre preţul de vânzare şi costul total mediu este maximă.

Acest nivel al producţiei este Q#, care corespunde punctului de minim al costului total mediu (C™), respectiv egalităţii dintre CTM şi Cmg (costul marginal).

Economia de piaţă pune problema eficienţei economice la nivelul fiecărei firme, deoarece ineficienta activităţii duce la eliminarea acesteia de pe piaţă, punând-o în situaţie de *faliment*.

Falimentul este situaţia determinată de mecanismele pieţei şi sancţionată juridic, pentru că agentul economic nu mai are nicio posibilitate reală de continuare a activităţii respective.

— Proiect de activitate i Sunteţi întreprinzători şi doriţi să obţineţi profit, în echipe de câte şase elevi, demaraţi o cercetare pe parcursul a două săptămâni asupra a cinci firme cunoscute (fiecare dintre cele cinci echipe din clasă îşi alege o firmă). Căutaţi pentru aceste firme informaţii despre *costuri*, *încasări*, *cantitate vândută*, *preţ de vânzare*, *preţul pieţei*. Corelaţi datele obţinute conform celor învăţate în lecţie şi precizaţi concluziile referitoare la profitabilitatea firmei. Gândiţi măsuri concrete de creştere a profitului. Prezentaţi şi discutaţi în clasă rezultatele studiului vostru.

50 Economie

Graficul preţului de vânzare este paralel cu axa producţiei, întrucât, în condiţii de concurenţă perfectă, întreprinzătorul nu poate influenţa acest preţ (oricât de mult ar produce).

Graficul C

Intersectează graficul cxm în punctul de minim al cţm.

Inf o [economic

Pentru întreprinzătorul care doreşte să maximizeze profitul total, nivelul producţiei este

(conform graficului) Q*

(Q* > Q#). Deci nivelul producţiei care maximizează Pr total este mai mare decât nivelul producţiei care maximizează profitul mediu

(unitar).

oncluzie

Obţinerea profitului este scopul activităţii economice.

Realizarea sa presupune cunoaşterea legăturii acestuia cu costurile în diferitele sale forme.

Costul de producţie şi profitul 51

Pagina de evaluare

Pagina de evaluare

Ip.

Ip.

1. Atunci când producţia este zero, costul variabil este Motivaţi afirmaţia voastră.

2.4. Se poate afirma că, pe termen scurt, costul marginal se poate calcula în funcţie de costul total sau în funcţie de costul variabil? Răspundeţi şi motivaţi răspunsul vostru.

2.5. Profitul admis reprezintă ceea ce rămâne din profitul brut după plata*.

*S «f va completa cu: *salariilor*, *dobânzilor*, sau *impozitelor*.

Alegeţi răspunsul corect.

4. Atunci când producţia este zero:

a. costul fix este zero; b. costul total este egal cu costul fix; c. costul total este mai mic decât costul fix; d. costul variabil este zero.

A: a, c; B: a, b; C: b, d.

5. Se dau următoarele date referitoare la activitatea unei întreprinderi:

Q	CT
O	5.000
5	10.000
10	20.000
15	30.000
20	40.000

Care este valoarea costului fix mediu, a costului variabil mediu şi a costului total mediu, atunci când producţia este de 10 bucăţi?

6. Rata profitului calcuiată la cost, faţă de rata profitului calcuiată la cifra de afaceri:

a. este întotdeauna mai mare; b. este întotdeauna mai mică; c. este întotdeauna egală; d. poate fi mai mare sau mai mică, în funcţie de marja de profit.

7. Cifra de afaceri este de 100.000 u.m., iar costul total este de 80.000 u.m.

Cu cât trebuie redus costul pentru ca rata profitului în funcţie de cifra de afaceri să crească cu 10%, în condiţiile în care cifra de afaceri se menţine constantă?

a. cu 4.000 u.m.; b. cu 2000 u.m.; c. cu 8.000 u.m.; d. cu 6.000 u.m.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

8. Evoluţia costului fix mediu faţă de evoluţia producţiei are loc invers proporţional.

9. Calcuiată în funcţie de capitalul total, rata profitului este mai mare decât aceea calcuiată la costul total.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

Ip.

lp.

lp.

Producătorul/întreprinzătorul ntul

Lecţia *m*. Oferta – manifestare pe piaţă a întreprinzătorilor

1.6. formarea ofertei: producători şi intermediari

1.7. legea ofertei

1.8. elasticitatea ofertei: tipuri de ofertă în funcţie de elasticitate

1.9. alte condiţii care influenţează

1.10.

MODIFICAREA OFERTEI

HOR

/ «*cadrul firmei de exerciţiu Universul Editorial SA, elevii/elevele au înţeles că întreprinzătorul/producătorul decide în fiecare moment asupra formării ofertei pe piaţă. Oferta unei reviste implică f actori de producţie adecvaţi, impune reducerea costurilor, creşterea productivităţii – toate acestea fiind condiţii pentru a obţine un profit cât mai mare. Dar sunt conştienţi că toate aceste eforturi sunt inutile dacă în final nu reuşesc să vândă.*

Aşadar, întrebările nu s-au terminat. Cum se formează oferta f Care sunt factorii ce determină modificarea ofertei pe piaţă f De ce depinde creşterea vânzărilor pe piaţă?

Din mulţimea de reviste oferite, care se vinde mai bine?

7.1. formarea ofertei:

producători şi intermediari

Oferta reprezintă cantitatea de bunuri şi servicii pe care agenţii economici o aduc pe piaţă într-o anumită perioadă şi la un anumit preţ.

La baza formării ofertei pe piaţă stau resursele şi factorii de producţie. Pentru ca acestea să poată satisface nevoile şi dorinţele consumatorilor este nevoie de activitate economică prin care să fie transformate în bunuri şi servicii. Producătorii au un comportament diferenţiat, care este influenţat de:

— Modificarea preţurilor la factorii de producţie – creşterea acestora reprezintă o *constrângere* pentru producători, care conduce la scăderea volumului producţiei;

— Modificarea preţurilor de vânzare ale bunurilorcreşterea acestora îi *stimulează* pe producători, care au tendinţa de a creşte oferta.

—

Oferta – manifestare pe piaţă a întreprinzătorilor 53

Cantitatea oferită nu se confundă cu cantitatea vândută. *Cantitatea oferită* reprezintă tot ceea ce producătorul intenţionează să vândă, iar *cantitatea vândută* reprezintă acea cantitate pentru care producătorul reuşeşte să găsească cumpărători. Cantitatea vândută efectiv este în directă dependenţă de nivelul cantităţii cerute pe piaţă.

Formarea ofertei este rezultat al activităţii *producătorului*, dar şi

a *intermediarilor*.

Producătorul asigură realizarea bunurilor economice: achiziţionarea factorilor de producţie necesari, organizarea activităţii de obţinere a bunurilor şi serviciilor, studiul cererii pe piaţă cu scopul de a veni în întâmpinarea nevoilor de consum, diversificarea produselor etc.

În formarea ofertei pe piaţă, intermediarii sunt agenţii economici care mijlocesc relaţiile economice între producător şi furnizori, finanţatori, comercianţi, clienţii consumatori. Prezenţa acestora este necesară pentru:

— Finanţarea activităţilor economice (continuarea, extinderea, înnoirea tehnologică, ridicarea nivelului de calificare);

— Promovarea produselor prin organizarea activităţilor publicitare;

— Asigurarea reţelei de transport prin care bunurile şi serviciile parcurg drumul spre cumpărători;

— Asigurarea reţelei de vânzare prin amenajarea de spaţii adecvate şi personal calificat pentru ca bunurile şi serviciile oferite să fie efectiv vândute.

7.2. legea ofertei

Oferta pe piaţă se manifestă printr-o anumită mărime şi structură.

Gândindu-ne la oferta de reviste, de la o perioadă la alta diferă şi numărul de exemplare produse, dar şi diferenţierea pe vârste, pe domenii de studiu, pe nivele de interes (specialitate, popularizare sau divertisment) etc.

Aceste caracteristici ale ofertei sunt *dinamice*, se modifică în funcţie de modificările unor factori importanţi care definesc orice piaţă (condiţiile de producţie şi distribuţie, respectiv cerinţele consumatorilor).

În lecţii moderne, sistem AEL, elevii/elevele învaţă despre formarea şi modificarea ofertei.

54 Economie

Cel mai important dintre factorii care influenţează dinamica ofertei este preţul.

Legea ofertei redă raportul de determinare directă între modificarea mărimii preţului unitar al unui bun şi modificarea

cantităţii oferite din bunul respectiv.

Astfel:

— Dacă preţul unitar al unui bun creşte, cantitatea oferită din bunul respectiv creşte;

— Dacă preţul unitar al unui bun scade, cantitatea

oierita uin ounui respectiv scaue. exemplul					
„— W -					
Considerând următoarea creştere conjuncturală a preţului unei reviste,					
serva o variaţie a tirajului	Pre ţ	2	2, 2	2, 4	
acesteia pe care o prezen-					
tăm în tabelul alăturat:	Tir aj	15. 000	17. 000	19. 000	000

		3.5-, -*y*»		
	-\	3.3	*jf*^	
	J	3.1	*ni*-	
Se poate observa că,	i	2.9	^*s*”. ^*se*	
	J	„2.7		
pe măsură ce preţul creşte, tirajul	5 h	£ 2	— 7*<- ^	f-*- oferta)
	-J	„23		
(cantitatea produsă)	-j	2.1	^	
oferit spre vânzare		1.9-		
creşte.		1.7		
		1.5		

12.000 15.000 18.000 21.000 24.000 27.00
30.000
Tiraj (Cantitate)

unde:

AO, AP – variaţiile absolute ale ofertei, respectiv ale preţului

O" O0 – nivelul ofertei din perioada curentă, respectiv de bază

Pl, P0 – nivelul preţului din perioada curentă, respectiv de bază

Graficul ofertei

7.3. elasticitatea ofertei: tipuri de ofertă în funcţie de elasticitate

Elasticitatea ofertei reprezintă modificarea ofertei ca urmare a acţiunii factorilor care o influenţează.

Principalul factor care determină elasticitatea ofertei este preţul.

Indicatorul care ne arată mărimea elasticităţii şi tipul de elasticitate în funcţie de preţ este *coeficientul de elasticitate a ofertei* în funcţie de preţ Keo/p:

eo /p

Oferta – manifestare pe piaţă a întreprinzătorilor 55

Tipuri de elasticitate a ofertei în funcţie de preţ

3.8. Bunuri cu ofertă elastică – atunci când Keo/p > 1.

Modificarea preţului determină o modificare mai mare a cantităţii oferite, în acelaşi sens (creşterea preţului cu *x*% determină creşterea cantităţii oferite cu mai mult de x%).

3.9. Bunuri cu ofertă inelastică – atunci când Keo/p <1.

Modificarea preţului determină o modificare mai mică a cantităţii oferite, în acelaşi sens (creşterea preţului cu *x*% determină creşterea cantităţii oferite cu mai puţin de *x*%).

3.10. Bunuri cu oferta de elasticitate unitară – atunci când Keo/p = 1.

Modificarea preţului determină o modificare egală a cantităţii oferite, în acelaşi sens (creşterea preţului cu x% determină creşterea cantităţii cerute tot cu *x*%).

4. Bunuri cu ofertă perfect inelastică (rigidă) – atunci când Keo/p = O.

Modificarea preţului nu determină nicio modificare a cantităţii oferite. Această situaţie apare pe o perioadă de timp foarte scurtă

(perioadă de piaţă), când ofertanţii nu au timp să se adapteze la condiţiile pieţei sau în situaţii când există blocaje (de resurse, tehnologice sau de altă natură) care nu permit creşterea ofertei,

5. Bunuri cu ofertă perfect elastică – atunci când

Keo/p = °o.

O modificare foarte mică a preţului determină o variaţie foarte mare a cantităţii oferite. La limită, când variaţia preţului tinde spre zero, variaţia cantităţii oferite tinde spre infinit.

7.4. alte condiţii care influenţează modificarea ofertei

O primă condiţie este dată de preţurile factorilor de producţie. Dacă aceste preţuri scad, la aceleaşi bugete de producţie, producătorii vor putea să producă mai mult şi astfel oferta de pe piaţă va creşte, în această situaţie, oferta evoluează *în sens opus* evoluţiei preţului factorilor de producţie.

— Preţurile altor bunuri pe piaţă reprezintă o altă condiţie pentru modificarea ofertei.

Chiar şi la cafenea modificarea preţului determină modificarea ofertei.

exemplul

Daca scade preţul hârtiei tipografice, tentaţia producătorilor de reviste va fi să producă mai multe reviste.

56 Economie

Ce vor trebui să ştie tinerii întreprinzători de la Universul Editorial SA? Dacă aceeaşi cantitate de resurse economice se foloseşte cu aceeaşi eficienţă pentru a produce o revistă şi o carte, dacă pe piaţă are loc o reducere a preţului revistei, gjtunci va fi preferată de către editori creşterea producţiei de carte.

exemplul

Tipografiile care utilizează maşini de tipărit mai performante beneficiază de scăderea costurilor unitare de producţie, de creşterea productivităţii, în concluzie, vor tipări mai mult, așadar, vor creşte oferta.

PUN

O culo

Tehnologia nouă determină modificarea ofertei.

oncluzie în calitate de întreprinzător/producător este necesar să cunoşti factorii care influenţează modificarea ofertei pe piaţă.

Aşadar, este de reţinut că oferta creşte pentru acele bunuri ale căror preţuri pe piaţă cresc.

— Nivelul tehnologiei reprezintă o condiţie importantă în modificarea ofertei. Introducerea inovaţiilor tehnice are ca efect creşterea productivităţii muncii, care conduce, la rândul său, la scăderea costului de producţie, care are efect pozitiv asupra ofertei.

— Modificarea nivelului costului de producţie determină modificarea ofertei. Dacă pentru anumite bunuri costul de producţie scade, atunci oferta creşte.

Aşadar, între nivelul ofertei şi cel al costului de producţie există o *relaţie inversă*, în acest sens, exemplele de mai sus sunt elocvente.

— Modificarea numărului firmelor care produc acelaşi produs reprezintă o altă condiţie pentru modificarea ofertei. Creşterea numărului de firme producătoare pe piaţă conduce la creşterea ofertei, considerând alţi factori de influenţă ca fiind constanţi.

— Nivelul taxelor şi al subsidiilor condiţionează modificarea ofertei. Dacă taxele cresc, oferta scade (deci condiţionarea acţionează în sens invers). Dacă însă un producător beneficiază de subvenţii, acestea vor determina creşterea ofertei.

— Rolul evenimentelor social-politice asupra modificării ofertei se manifestă prin aceea că instabilitatea socială determină, de regulă, scăderea ofertei, pe când stabilitatea socială şi politică creează un cadru favorabil creşterii ofertei de bunuri şi servicii.

— Rolul condiţiilor naturale: fenomenele naturale precum inundaţiile, furtunile, cutremurele, acţionează, de regulă, în direcţia reducerii ofertei.

— Proiect de activitate

Alegeţi o firmă din localitatea voastră. Studiaţi datele referitoare la nivelul ofertei acestei firme pe parcursul ultimului an. A crescut? A scăzut? Care dintre condiţiile analizate în această lecţie au influenţat modificarea identificată de voi? Pregătiţi un material cu studiul efectuat, argumentând afirmaţiile voastre cu privire la modificarea ofertei firmei alese de voi.

^âitfvivfc^şi fltf Sb *fit*\fjE11 ifjriy<d

Pagina de evaluare

1. Conform legii ofertei, vânzătorii vor oferi mai la un preţ mai

ridicat. Motivaţi afirmaţia voastră. l p.

2. Grupaţi în cantitate oferită (A) şi cantitate vândută (B) următoarele:

marfa expusă în raionul de încălţăminte, numărul de l O calculatoare pentru care s-au încasat banii, cantitatea de 20 de frigidere care sunt supuse vânzării, volumul în litri de benzină cu care s-a făcut plinul unui autoturism, numărul de apartamente de pe piaţa imobiliară, numărul de autoturisme achitate. Motivaţi răspunsul vostru. Ip.

Alegeţi răspunsul corect.

3. Dacă preţul unui bun creşte, cum se modifică cererea/oferta, celelalte condiţii rămânând constante?

a. cantitatea oferită scade; b. cantitatea oferită creşte; c. cantitatea cerută creşte; d. cantitatea cerută scade.

A: a, c; B: b, d; C: a, d. Ip.

4. Conform legii ofertei:

a. cumpărătorii vor cere mai mult la un preţ mai ridicat; b. vânzătorii vor oferi mai mult la un preţ mai ridicat; c. vânzătorii vor oferi mai puţin la un preţ mai ridicat; d. vânzătorii vor oferi mai puţin la un preţ mai scăzut;

A: a, b; B: b, d; C: a, c. Ip.

5. Atunci când oferta este elastică, modificarea preţului cu *x* procente determină:

a. modificarea cantităţii oferite cu mai mult de *x* procente; b. modificarea cantităţii oferite cu mai puţin decât *x*; c. modificarea cantităţii oferite cu *x* procente; d. modificarea cantităţii cerute cu mai mult decât *x*. l p.

6. Pentru un bun economic, o creştere a preţului de la 2000 u.m. la 3.000 u.m.

antrenează o creştere a ofertei de la 2000 la 4.000 de bucăţi. Coeficientul de elasticitate a ofertei în funcţie de preţ este:

a. Vi; b. 2; ’

c. – 2; d. -*V2*. *Ip*.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

7. În situaţia în care preţul creşte cantitatea oferită scade. Ip.

8^ Atunci când numărul de firme care produc acelaşi bun creşte,

oferta creşte. l p.

9. Oferta scade atunci când taxele şi impozitele sunt mai reduse. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

Lecţia g! Piaţa – centru al spaţiului economic

8.1. definire şi caracteristici

. relaţia cerere – ofertă – preţ în economia de piaţă

Universul Editorial SA este o firmă de exerciţiu prin care fondatorii săi, elevi şi eleve, urmăresc să se pregătească pentru un viitor în care doresc să intre pe piaţa de carte, reviste etc. Pentru aceasta, au nevoie să ştie ce este piaţa

Care este înţelesul economic al termenului de piaţă? Care este rolul său? Se identifică acesta cu expresii precum:

„Mă duc la piaţă", „Am făcut piaţa „? Există mai multe tipuri de piaţă? Care sunt acestea? Prin ce se deosebesc şi prin ce se aseamănă? După ce au studiat modul de formare şi de funcţionare al cererii şi al ofertei, este vremea să înţeleagă modul cum se corelează acestea pe piaţă.

Vom încerca să găsim răspunsuri la aceste întrebări, parcurgând împreună problemele cuprinse în lecţia de faţă.

8.1. definire şi caracteristici în general, se consideră că piaţa este spaţiul economic în cadrul căruia se desfăşoară schimburile (actele de *vânzare-cumpărare*) de bunuri şi servicii, locul unde se întâlnesc *purtătorii cererii cu purtătorii ofertei*.

— Care este rolul pieţei?

În acest sens, se pot formula următoarele funcţii:

— Prin intermediul pieţei, agenţii economici îşi exprimă *intenţiile* de vânzare şi cumpărare;

— Prin piaţă se realizează *comunicarea* între producţie şi consum;

— Prin intermediul pieţei se constituie mecanismul de alocare a resurselor limitate pentru satisfacerea nevoilor virtual nelimitate;

— Pe piaţă se stabileşte preţul de vânzare-cumpărare şi cantitatea care este tranzacţionată.

—

În raport cu diferite criterii de analiză, putem distinge mai

multe tipuri (forme) de piaţă.

În funcţie de *obiectul tranzacţionării*, se pot distinge: piaţa unui bun de consum, piaţa unui factor de producţie, piaţa monetară, piaţa valutară etc.

Forme ale pieţei în funcţie de *spaţiul geografic acoperit*, se pot face referiri la: piaţa locală, piaţa regională, piaţa naţională, piaţa mondială.

În funcţie de *caracterul concurenţei*, se poate face deosebirea între: piaţa cu concurenţă perfectă şi piaţa cu concurenţă imperfectă.

8.2. relaţia cerere – ofertă – preţ în economia de piaţă

— Care este semnificaţia din punct de vedere economic a „statului la coadă" pentru obţinerea unui produs? Răspunsul: cererea este mai mare decât oferta la preţul practicat, aşadar pe piaţă există un dezechilibru.

exemplu

Pentru procurarea broşurii *Admiterea*, *în învăţământul superior* trebuie să stai la coadă.

Revenind la elevii interesaţi de cunoaşterea substraturilor economice ale activităţii editoriale, ei ştiu că, dacă pentru a doua zi se anunţă apariţia broşurii de admitere în facultate pentru anul acesta, vor trebui să se aşeze dis-de-dimineaţă la coadă pentru a fi siguri că vor intra în posesia unei broşuri.

Aceiaşi elevi ştiu că lucrurile pot sta şi altfel. Deşi există mulţi oameni interesaţi de cumpărarea unei celebre cărţi de specialitate, întrucât preţul acesteia este prea mare, ea nu se cumpără, ajungându-se uneori la retragerea ei de pe piaţă.

— Care este semnificaţia economică într-un astfel de caz? La preţul respectiv, oferta este mai mare decât cererea solvabilă, deci este vorba de un alt fel de dezechilibru.

8.2.1. Echilibrul pieţei

Preţul se formează pe Să încercăm să ilustrăm dezechilibrele din exemplele de piaţă prin întâlnirea cemai sus, luând ca punct de pornire situaţia de echilibru oferta. pe piaţa de carte.

reni cu

60 Economie

Tabelul următor ilustrează evoluţia preţului şi, în funcţie de aceasta, evoluţia cererii şi a ofertei de carte

(numărul de exemplare cerute-oferite). În funcţie de evoluţiile prezentate, se formează, la un anumit nivel, preţul de echilibru şi cantitatea de echilibru.

Preţul (u.m.)	Cererea (buc.)	Oferta (buc.)	Exces de cerere	Exces de ofertă
30	20	100	—80	+80
25	40	80	—40	+40
20	60	60	—	—
15	80	40	+40	—40
10	100	20	+80	—80

Preţul de echilibru este preţul la care cererea satisfăcută este egală cu oferta satisfăcută, egalitate ce determină cea mai mare cantitate a vânzărilor/cumpărărilor.

În tabel se poate observa că, într-o situaţie de echilibru, cantitatea cerută este egală cu cantitatea oferită

(egală cu 60 buc.). Corespunzător acestei cantităţi, pe care economiştii o numesc cantitate de echilibru

(QE = 60 buc.), există un anumit preţ, care este numit preţ de echilibru (PE = 20 u.m.).

Reprezentând grafic în acelaşi sistem de axe şi cererea (care este o funcţie descrescătoare de preţ), şi oferta

(care este o funcţie crescătoare de preţ), se observă un punct de intersecţie E al curbei cererii cu aceea a ofertei.

Corespunzător acestui punct, pe axa preţului (ordonata) se află preţul de echilibru (PE), iar pe axa cantităţii (abscisa) se află cantitatea de echilibru (QE).

Urmărind datele din tabel sau curbele din graficul următor, se poate observa că, pe măsură ce decalajul între cerere şi ofertă scade, cantitatea care poate fi vândută/cumpărată creşte, tinzând spre

punctul maxim, de intersecţie, unde cererea este egală cu oferta.

Cererea satisfăcută este acea cerere care se transformă în cumpărare, iar *oferta satisfăcuta* este acea ofertă care se transformă în vânzare.

Fig. 1. Graficul echilibrului pieţei

40 60 80

Cantitatea din X

100

120

Piaţa – centru al spaţiului economic 61

8.2.2. Stabilitatea echilibrului pieţei

Pieţele au capacitatea de autoreglare, adică au capacitatea de a-şi reface echilibrul afectat de anumiţi factori perturbatori (conjunctură economică, socială sau politică defavorabilă). Se spune că punctul E (QE; PE), care marchează intersecţia curbelor cererii şi ofertei, reprezintă un punct de echilibru stabil. Când preţul pieţei tinde spre nivelul de echilibru, cantitatea oferită devine egală cu cantitatea cerută, vânzarea-cumpărarea realizându-se la nivelul cantităţii de echilibru.

Preţul de echilibru orientează activitatea agenţilor economici.

Condiţia realizării rolului preţului de echilibru este ca acesta să se formeze liber pe piaţă.

Statul poate interveni în stabilirea/influenţarea preţului în două modalităţi fundamentale.

— Este vorba, în primul rând, de intervenţia directă a statului.

Intervenţia directă a statului

Fie prin stabilirea unor *preţuri minime*, consecinţa fiind, de regulă, stimularea ofertei, ceea ce duce la apariţia unui *exces de ofertă*.

Fie prin stabilirea unor *preţuri maxime* (numite şi

„Preţ plafon”, pentru că nu pot fi depăşite)

consecinţa fiind stimularea cererii, care devine mai mare decât oferta (*exces de cerere*}, cu efecte negative de tipul: „piaţa neagră”, „statul la coadă”.

— În al doilea rând, este cunoscută intervenţia indirectă a statului, cu politici economice precum stimularea/reducerea cererii sau ofertei.

Achiziţiile de stat – conduc la creşterea cererii pentru un anumit

bun.

Intervenţia indirectă a statului

Majorarea veniturilor consumatorilor prin diminuarea impozitelor – conduce la stimularea cererii.

Acordarea deprime (*subvenţii*) *producătorilor* – conduce la stimularea ofertei.

Reducerea/creşterea taxelor de import – conduce la creşterea/scăderea importurilor şi la creşterea/scăderea ofertei.

Apariţia stărilor de tip *exces de ofertă*, respectiv *exces de cerere* de pe piaţă este redată în graficele următoare

— 2).

62 Economie

Fig. *2*. Excesul de ofertă şi excesul de cerere

Dacă *preţul este fixat* (*Ps – preţ superior*) printr-o măsură administrativă *peste nivelul preţului de echilibru* (Ps > PE), atunci există exces de ofertă: Qo > Qc

(cantitatea oferită este mai mare decât cantitatea cerută). Motivaţia fixării unui preţ mai mare decât cel de echilibru poate fi încurajarea unei industrii naţionale aflate la început de activitate. Totuşi, supra-oferta nu reprezintă o situaţie convenabilă, întrucât producătorii nu reuşesc să vândă tot ce au produs şi înregistrează cheltuieli de depozitare, în aceste condiţii, vor solicita anularea hotărârii de fixare a preţului. Acum producătorii se vor concura scăzând preţul, pentru a lichida stocurile. Pe măsură ce preţul scade, cumpărătorii vor achiziţiona mai mult (conform legii cererii), în final, se va constata revenirea preţului la nivelul de echilibru (Ps – > PE) şi a cantităţii oferite, respectiv cerute, spre nivelul de echilibru (Qc – > QE <- Qo)- Astfel, echilibrul pieţei este restabilit.

Dacă preţul este fixat (*P – preţ inferior*), printr-o măsură administrativă, *sub nivelul preţului de echilibru* (P: < PE), atunci există exces de cerere pe piaţă: Qc > Qo

(cantitatea cerută este mai mare dacât cantitatea oferită). Motivaţia acestei măsuri administrative poate fi de ordin social, fiind vorba, spre exemplu, de un produs alimentar de bază. Totuşi, penuria care apare (unii producători nu-şi vor putea acoperi cheltuielile de producţie) obligă guvernul să subvenţioneze producţia acelui bun. Dar intervenţia guvernamentală implică un efort bugetar care poate duce

la creşterea impozitelor.

Consumatorii vor fi nemulţumiţi deoarece nu vor găsi produsul pe piaţă în cantităţi suficiente, în aceste condiţii, există presiuni pentru anularea hotărârii de fixare a preţului. Dacă măsura este abrogată (anuiată), consumatorii vor concura pentru a obţine cantităţile dorite din acel bun şi vor creşte preţul. Pe măsură ce preţul va creşte, producătorii vor produce mai mult (conform legii ofertei) şi astfel se va restabili echilibrul pieţei (P: -> PE, iar Qo -> QE <- Qc).

8.2.3. Modificări ale echilibrului pieţei

Preţul de echilibru este dinamic, nivelul său nu este constant. Modificarea sa se realizează sub influenţa mai multor factori, cei mai importanţi fiind: modificările cererii, respectiv ofertei.

Piaţa – centru al spaţiului economic 63

O,

Legendă:

—» creşteri ale cererii, ofertei diminiuări ale cererii, ofertei

Fig. 3. a. Modificările cererii b. Modificările ofertei

— Modificarea cererii (creşterea sau diminuarea) este provocată de variaţia unor factori precum: veniturile consumatorilor, sezonalitate, modă etc. De exemplu, atunci când veniturile consumatorilor cresc, cererea creşte (curba cererii se deplasează spre dreapta), iar cantitatea şi preţul de echilibru cresc, la rândul lor. Aşadar, *modificările cererii determină modificări* de acelaşi sens *ale cantităţii şi preţului de echilibru* (Fig. 3. a.);

— Modificarea ofertei (creşterea sau diminuarea) este provocată de variaţia unor factori precum: costurile de producţie, schimbările tehnologice, numărul producătorilor etc. De exemplu, creşterea costurilor de producţie determină diminuarea ofertei (curba ofertei se deplasează spre stânga), cantitatea de echilibru scade, dar preţul de echilibru creşte.

Aşadar, *modificările ofertei determină modificări* de acelaşi sens *ale cantităţii de echilibru*, dar *modificări* de sens contrar *ale preţului de echilibru* (Fig. 3. b.).

În cazul în care cererea şi oferta se modifică simultan şi în acelaşi sens, avem următoarele cazuri:

— Modificările cererii şi ofertei sunt de aceeaşi mărime. => *Modificări* de acelaşi sens *ale cantităţii de echilibru*, dar preţul rămâne

constant. De exemplu, creşterea simultană şi de aceeaşi mărime a cererii şi ofertei determină creşterea cantităţii de echilibru, dar preţul de echilibru rămâne constant.

— Modificările cererii sunt diferite (ca mărime de modificările ofertei). => *Modificările preţului şi cantităţii de echilibru sunt determinate de mărimea economică* (*cerere sau ofertă*) *care se modifică mai mult*:

— *Dacă se modifică mai mult cererea decât oferta*, *apare un* efect de cerere: *modificări de acelaşi sens ale cantităţii şi preţului de echilibru*;

— *Dacă oferta se modifică mai mult decât cererea*, *apare un* efect de ofertă: *modificări de acelaşi sens ale cantităţii de echilibru*, *dar modificări de sens contrar ale preţului de echilibru*.

—

T, oncluzie

Cunoaşterea condiţiilor în care se realizează echilibrul pieţei, respectiv a modificărilor posibile ale acestui echilibru este o condiţie hotărâtoare pentru obţinerea succesului în afaceri.

proiect de activitate

Formaţi un grup de dezbateri. Informaţi-vă, într-o primă etapă, care sunt acele domenii sau produse la care există în acest moment preţuri minime, maxime sau subvenţii de la stat. După ce le-aţi identificat, dezbateţi care sunt efectele acestor intervenţii ale statului asupra cererii/ofertei din economia reală. Căutaţi cât mai multe exemple concrete. Finalizaţi activitatea prin crearea unui portofoliu.

64 Economie evaluare

5. Grupaţi următoarele bunuri pe tipurile corespunzătoare de pieţe: pieţe de bunuri de consum (A) şi pieţe de factori de producţie (B): computerul folosit pentru jocuri de către o fetiţă, clădirea unei întreprinderi, vila unei familii, lemnul pentru confecţionarea mobilei, lemnul pentru focul de tabără, rechizitele necesare într-un birou, rechizitele unui elev. Ip.

6. Formulaţi două argumente pentru a susţine afirmaţia: „prin piaţă se realizează comunicarea între producţie şi consum". Ip.

Alegeţi răspunsul corect.

3. Atunci când oferta creşte şi cererea rămâne constantă:

a. preţul de echilibru creşte; b. preţul de echilibru scade; c.

cantitatea de echilibru creşte; d. cantitatea de echilibru scade; e. cantitatea de echilibru rămâne constantă.

A: b, c; B: a, d; C: e. Ip.

4. În situaţia în care preţul unui bun este stabilit sub nivelul preţului de echilibru, atunci:

a. cererea este egală cu oferta; b. există exces de cerere; c. există exces de ofertă; d. există deficit de cerere; e. există deficit de ofertă.

A: b, d; B: b, e; C: e. Ip.

5. Funcţia cererii (modificarea cererii conform preţului) şi funcţia ofertei

(modificarea ofertei conform preţului) se egalizează la nivelul preţului de echilibru. Dacă se cunosc: C = 30 – 5 p şi O = lOp, preţul de echilibru şi cantitatea de echilibru, sunt:

a. 4 şi 40; b. 40 şi 4; c. 4 şi 80; d. 2 şi 20. Ip.

6. Dacă funcţia cererii este C = 30 – 5 p, iar aceea a ofertei O = 2 Op, care este cantitatea cerută şi cantitatea oferită, pentru un preţ fixat la p = 5?

a. 100 şi 5; b. 10 şi 100; c. 5 şi 100; d. 100 şi 10. Ip.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

7. Dacă preţul pieţei depăşeşte preţul de echilibru, atunci Qo > Qc. Ip.

O. Intervenţia indirectă a guvernului în formarea preţurilor se manifestă prin stabilirea de preţuri minime şi maxime. l p.

9. Achiziţiile de stat influenţează în sens invers evoluţia cererii. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

l Piaţa

Mecanismul concurential definire şi tipuri de concurenţă concurenţa perfectă concurenţa imperfectă concurentei

Iniţiatorii firmei de exerciţiu Universul Editorial SA îşi doresc să iasă pe piaţă cu revista lor. Sunt conştienţi de f aptul că nu este singura revistă de acest gen. Pentru segmentul de tineri cărora se adresează, exista deja multe reviste. Desigur, între diferitele reviste pentru adolescenţi există o puternică concurenţă. Fiecare editor îşi doreşte ca revista lui să fie cea mai vândută.

Care este tipul de concurenţă căreia trebuie să îi facă faţă?

Cunoaşterea concurenţilor îi poate ajuta să atingă obiectivul pe care şi l-au propus? *Cum anume*?

Ce susţine ştiinţa economică referitor la acest aspect?

9.1. definire şi tipuri de concurenţă

Concurenţa desemnează tipul specific de relaţii între agenţii economici (producători sau consumatori) care acţionează pe piaţă pentru realizarea propriilor interese, conform libertăţii de acţiune şi liberei iniţiai iniţiative.

Economiştii susţin că, în cadrul unei economii de piaţă, mecanismul concurential funcţionează firesc şi are consecinţe benefice.

Premisele manifestării mecanismului concurential sunt: existenţa proprietăţii private, libertatea economică şi existenţa unui sistem democratic etc.

Consecinţele acestui mecanism conduc la creşterea eficienţei economice, având un rol benefic atât asupra intereselor producătorilor (maximizarea profitului), cât şi ale cumpărătorilor (maximizarea satisfacţiei).

Capitolul IV

Lecţia

S

Mecanismul concurenţial are consecinţe benefice atât asupra producătorilor, cât şi asupra cumpărătorilor.

M

66 Economie

Principalul efect benefic al concurenţei îl reprezinl *progresul economic*. Acesta se impune asupra celor cai urmăresc succesul prin *rolul stimulativ*, iar asupra cele care nu reuşesc în afaceri, prin *rolul coercitiv*.

— Care sunt modalităţile de manifestare a consecinţelor bc nefice?

Acestea sunt: accelerarea cercetării; realizarea d inovaţii; perfecţionarea activităţii economice şi a pre gătirii profesionale; diversificarea producţiei; îmbu nătăţirea calităţii; rezolvarea eficientă a problemele economice.

— Dar asupra consumatorilor, care sunt factorii care determin, consecinţele benefice, mai buna satisfacere a nevoilor?

Iată câţiva dintre aceştia: reducerea preţurilor; di versificarea bunurilor; promptitudinea ofertei; facilitat acordate de către producători pentru consumatori.

Economiştii identifică existenţa mai multor tipur de concurenţă în funcţie de diferite criterii.

Tipul de concurenţă după criteriul respectării legilor

Loială sau *corectă* – dacă respectă legile şi reglementările în vigoare; aceasta nu permite: participarea la înţelegeri care să afecteze jocul liber al concurenţei, reclama mincinoasă care înşală consumatorul, favorizarea creşterii/scăderii artificiale a preţurilor, falsificarea mărfurilor.

Neloială sau *incorectă* – dacă are drept consecinţă favorizarea artificială a agenţilor economici care obţin astfel avantaje nemeritate.

Tipul de concurenţă după ipotezele de definire

Piaţă cu concurenţă perfectă – cu caracter ideal; trăsăturile sale sunt un model de analiză pentru concurenţa reală.

Piaţă cu concurenţă imperfectă – caracterizează realitatea economică; prezintă mai multe forme care se conturează în raport cu trăsăturile pieţei cu concurenţă perfectă; fiecare formă de piaţă cu concurenţă imperfectă se caracterizează printr-un *preţ specific* şi o anumită modalitate de *maximizare a profitului*.

Mecanismul concurenţial ta

— E

>r

Elevii învaţă despre

„Concurenţa perfectă”.

9.2. concurenţa perfectă

Piaţa cu concurenţă perfectă reprezintă un model ideal de piaţă. Cunoaşterea trăsăturilor sale este necesară pentru analizarea concurenţei care se manifestă în realitate pe pieţe, respectiv de a înţelege condiţiile necesare definirii stărilor de optim atât de la nivel microeconomic, cât şi de la nivel macroeconomic.

H

Care sunt trăsăturile concurenţei perfecte, reperele în funcţie de care putem caracteriza alte tipuri de pieţe?

— Atomicitatea constă în faptul că participanţii la piaţă sunt foarte numeroşi (astfel, câţiva în plussau în minus nu contează), cu

putere concurenţială mică (nu pot influenţa în mod singular parametrii pieţei), şi participanţii acţionează independent.

— Omogenitatea produsului se referă la faptul că toate firmele produc şi distribuie bunuri identice, astfel încât consumatorilor le este indiferent de la ce firmă cumpără.

— Libertatea de acţiune pe piaţă se manifestă prin

„Intrarea" şi „ieşirea" liberă m şi de pe piaţă, care se bazează numai pe criteriul eficienţei economice. Nu există restricţii în a pătrunde într-un domeniu de activitate.

— Transparenţa perfectă constă în perfecta informare a agenţilor economici privind cantitatea, calitatea, preţul, structura cererii şi a ofertei.

— Mobilitatea perfectă a factorilor de producţie se referă la accesul nelimitat la utilizarea *capitalului* şi a *muncii*, în activităţi cu maximă eficienţă. Factorii de producţie pot fi transferaţi uşor dintr-un domeniu de activitate într-altul în funcţie de nivelul ratei profitului.

Pe piaţa cu concurenţă perfectă există tendinţa naturală de egalizare a cantităţii cerute cu cantitatea oferită, la un anumit preţ, la care cantitatea vândută şi cea cumpărată este cea mai mare; astfel se formează *preţul de echilibru* şi *cantitatea de echilibru*.

9.3. concurenţa imperfectă

H

Care sunt cauzele care îndepărtează pieţele reale de modelul concurenţei perfecte?

Vom enumera câteva dintre ele:

— Fenomenul concentrării firmelor (care determină absenţa atomicităţii);

68 Economie exemplul

Exemplele de monopol\

În economia româneascăl sunt din ce în ce mai\

puţine: *SNCFR – Societatea Naţională a*

Căilor Ferate Române, *regiile de transport public urban*, *precum*

RATB etc.

— Strategia firmelor de a se individualiza prin dife renţierea produselor;

— Intenţia informării imperfecte în scopul obţiner unor avantaje strategice;

— Menţinerea avantajelor firmelor deja existent (

care creează bariere în intrarea pe piaţă etc.

În condiţii de concurenţă imperfectă, participanţi au forţe inegale, dispun de informaţii diferite (foart extinse sau foarte restrânse) şi pot influenţa în mo<

Individual piaţa. Economia reală cuprinde mai mult forme de concurenţă imperfectă: monopolul, monopso nul, oligopolul, oligopsonul, concurenţa monopolis tică.

— Ce semnificaţie are monopolul pentru piaţa unui bun?

Monopolul reprezintă situaţia de piaţă în care o singură firmă produce (oferă) un anumit bun şi se confruntă cu toată cererea.

Firma care deţine monopolul poate alege acel pre care îi asigură un supraprofit – *supraprofit de monopol* – motiv pentru care preţul este mai mare decât ce corespunzător condiţiilor de optimizare, iar satisfacerea nevoilor consumatorilor este necorespunzătoare

Legea nu interzice monopolul în sine, *ci practicilt monopoliste*. Există, cu diferenţe de la ţară la ţară, monopoluri legale, precum: unele unităţi publice, drepturile de autor, mărcile comerciale, brevetele de invenţie etc.

Info|

economic

Consiliul Concurenţei (înfiinţat prin Legea concurenţei nr. 21/1996, modificată şi completată prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 121/2003) este autoritatea administrativă autonomă care are drept scop protejarea şi stimularea concurenţei pentru asigurarea unui mediu concurenţial normal, în vederea promovării intereselor consumatorilor. Rolul său are două dimensiuni:

una corectivă, privind restabilirea şi menţinerea unui mediu competitiv normal, şi una preventivă, de monitorizare a pieţelor şi supraveghere a actorilor de pe aceste pieţe.

Consiliul Concurenţei reprezintă România în relaţiile cu organizaţiile şi instituţiile internaţionale de profil şi cooperează cu autorităţile de concurenţă comunitare şi extracomunitare.

Mecanismul concurenţial 69

Practicile monopoliste sunt interzise de lege pentru că, de regulă, au efecte negative asupra economiei.

Aceasta este raţiunea pentru care în fiecare ţară există legi ale

concurenţei şi instituţii care supraveghează modul de manifestare a acesteia.

I

Completaţi lista exemplelor de monopol cu alte exemple cunoscute de voi.

Monopsonul reprezintă situaţia de piaţă în care o singură firmă cumpără de la mai mulţi producători.

De regulă, monopsonul generează scăderea preţului plătit vânzătorilor; efectele sunt, pe de o parte, apariţia de supraprofituri pentru cumpărător, pe de altă parte, nemulţumiri ale producătorilor.

Exemplul armatei a devenit clasic. In orice ţară, armata este unicul cumpărător de la diferite firme producătoare de armament, aparatură specializată, bunuri utilizate exclusiv de cadrele militare (*uniforme, încălţăminte, alte accesorii*).

Oligopolul este acea situaţie de piaţă unde există câteva firme care asigură oferta unui bun, în timp ce numărul de cumpărători este mare.

Acest tip de piaţă presupune un grad înalt de concentrare a producţiei, respectiv a ofertei de către un număr mic de firme, între aceste firme există o interdependenţă în luarea deciziilor, firmele influenţându-se reciproc. Comportamentul acestor firme, una în raport cu celelalte, poate fi: *cooperant*, ca urmare a unor înţelegeri cu privire la preţ, cu scopul de a maximiza profitul sau de a împărţi clientela (trust sau cartel), sau *necooperant*, situaţie în care firmele concurează în mod independent.

Pe piaţa românească se remarcă, prin caracteristicile enumerate pentru oligopol, piaţa de telefonie mobilă, piaţa petrolului autohton, piaţa cimentului etc.

x-ki1 1 i „i

Jhgopsonui este tipul de piaţa caracterizat de existenţa unui număr restrâns de firme mari cumpărătoare ale unei mărfi – oferită (vândută) de mai mulţi producători.

Această situaţie determină puterea mare a cumpărătorilor în influenţarea preţului de vânzare. Numărul e-

„Ii e, ii e d e

Transportul în comun pe calea ferată este monopol de stat.

exemplul exemplul

70 Economie firmelor solicitante este mic, dar ele au putere ecc nomică mare.

exemplul r în România piaţa construcţiilor prezintă concurenţă monopolistică.

oncluzâe

Elevii/elevele de la

Universul Editori»!

SA au înţeles care este forma de concurenţă specifică pieţei revistelor de acelaşi tip. Vor căuta informaţii despre firmele concurente.

De asemenea, vor identifica avantajele şi dezavantajele acestui tip de piaţă din punctul lor de vedere. In funcţie de aceste elemente, vor lua măsurile necesare pentru a face faţă concurenţei şi pentru a se impune pe piaţă.

Firmele româneşti producătoare de locomotive Faur SA

şi Electroputere Craiova SA – fiind singurele de acest tip de pe piaţă – achiziţionează piese şi subansamble dt la multe firme ofertante.

Concurenţa monopolistică reprezintă situaţia în care pe piaţă există un număr mare de ofertanţi, unii dintre aceştia fiind de mari dimensiuni şi deţinând monopol de marcă, iar bunurile oferite sunt puternic diferenţiate.

Fiecare firmă care deţine un *monopol pentru marca st* de produs are anumite avantaje similare monopolulu:

În raport cu clientela sa fidelă. Totuşi, dacă o firmî deţinătoare de monopol de marcă exagerează în exploatarea acestor avantaje, clientela poate migra spre o altă marcă de succes. Existenţa monopolurilor de marcă explică denumirea acestei forme de concurenţă

(*monopolistică*). Diferenţierea mare a produselor de pe piaţă determină şi un nivel înalt de satisfacere a nevoilor şi dorinţelor consumatorilor.

exemplul

Ca exemple de concurenţă monopolistică în economia românească pot fi amintite: *piaţa produselor cosmetice*, *piaţa produselor de îmbrăcăminte*, *piaţa contrucţiilor etc*.

proiecte de activitate

— Formaţi echipe de cercetare şi lucru. Căutaţi exemple de

firme care pot fi încadrate în una dintre formele de concurenţă. Elaboraţi împreună un portofoliu de activitate, prezentaţi-l în clasă şi discutaţi dificultăţile întâmpinate.

— Analizaţi presa economică pe parcursul a două săptămâni, selectaţi articolele care se referă la problemele concurenţei în economia românească. Grupaţi-le în funcţie de cunoştinţele acumulate în lecţie.

—

Mecanismul concurenţial 71

evaluare

1. Construiţi câte un argument care să susţină beneficiile existenţei concurenţei pentru: A – producători şi B – consumatori. Ip.

2. Comparaţi piaţa cu concurenţă monopolistică şi piaţa cu concurenţă oligopol. Precizaţi asemănările şi deosebirile.

Ip.

Alegeţi răspunsul corect.

3. Atomici tatea cererii nu caracterizează:

a. piaţa cu concurenţă perfectă; b. monopolul; c. oligopsonul; d. monopsonul.

A: a, c; B: b, d; C: c, d. Ip.

4. Oligopolul şi monopolul au în comun:

a. faptul că pe piaţă acţionează câţiva producători; b. faptul că pe piaţă se manifestă mulţi cumpărători; c. atomicitatea ofertei; d. diferenţierea produselor. Ip.

5. Monopolul se diferenţiază de piaţa monopolistică, prin:

a. numărul de cumpărători; b. numărul de producători; c. atomicitatea cererii; d. gradul de diferenţiere a produselor; e. gradul de satisfacere a cumpărătorilor.

A: b, d, e; B: a, c; C: a, c, d. Ip.

6. Cumpărătorului îi este indiferent de la cine cumpără şi vânzătorului îi este indiferent cui îi vinde:

a. pe piaţa de oligopol; b. pe piaţa cu concurenţă neloială; c. pe piaţa cu concurenţă perfectă; d. pe piaţa monopolistică. Ip.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

4. În cadrul pieţei de monopol se realizează cea mai bună satisfacere a cererii. Ip.

5. Atomicitatea cererii este caracteristică monopsonului. Ip.

6. În cadrul pieţei oligopson nu există atomicitate la nivelul cererii. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

pitolul IV f Piaţa

10

w*” ””-Ca’

Lecţia J f Piaţa muncii prezentare generală a pieţei muncii

10.2- cererea de muncă

10.3. oferta de muncă

10 A, salariul

Exerciţiul pe care îl reprezintă organizarea firmei Universul Editorial SA îi pune pe iniţiatorii activităţii sale în situaţia de a se gândi la forţa de muncă de care are nevoie firma lor. *Ca orice afacere*, *şi aceasta* creează locuri de muncă, *iar acestea*, *în mod firesc*, *trebuie să fie* ocupate *de persoane calificate*, *care îşi doresc respectivul loc de muncă în schimbul unui salariu corespunzător*.

Lecţia de faţă îşi propune să lămurească astfel de probleme.

Iniţiatorii firmei de simulare

Universul Editorial SA se gândesc la forţa de muncă de care au nevoie.

Piaţa muncii reprezintă locul de întâlnire între purtătorii cererii şi ofertei de muncă; este spaţiul în care aceştia intră în contact, stabilesc condiţiile de angajare, negociază mărimea salariilor, stabilesc performanţele corespunzătoare salariilor.

10.1. prezentare generală a pieţei muncii

După cum am aflat din lecţiile anterioare, derularea oricărei activităţi economice presupune utilizarea factorilor de producţie. Pentru orice firmă, accesul la fiecare factor de producţie în parte se realizează prin tranzacţionarea acestuia pe o piaţă specifică, în cazul factorului muncă, piaţa specifică este *piaţa muncii*.

Particularităţile caracteristice pieţei muncii derivă din obiectul specific al tranzacţiilor pe această piaţă, care este munca, iar aceasta nu este o simplă „marfă”.

— Rolul central al factorului muncă în orice economie face ca aceasta să fie *receptivă* la semnalele emise de celelalte pieţe (în funcţie de acestea îşi modelează dirnensiunile şi structura cererii şi a ofertei).

Geneza cererii şi ofertei de muncă nu este legată numai de piaţa muncii:

— *Cererea de muncă* derivă din cererea de bunuri de pe alte pieţe;

— *Oferta de muncă* este rezultatul proceselor demografice care determină dinamica populaţiei, respectiv de sistemul de învăţământ şi formare profesională.

—

— Diferenţierea sub numeroase aspecte a forţei de muncă determină un caracter *structurat* al acestei pieţe:

— După criterii demografice (sex, vârstă);

— După criterii educaţionale (profesionale);

— După criterii teritoriale.

* Aceeaşi diferenţiere a factorului muncă, face ca acesta să *nu fie omogen*, motiv pentru care există o *multitudine de pieţe ale muncii*, fiecare corespunzând unei situaţii reale. Nu se negociază muncă în general, ci munci specifice, de un anumit fel.

— Întrucât factorul muncă are în vedere oameni care sunt ataşaţi mediului economic şi social, decizia deplasării dintr-o localitate pentru un loc de muncă nu se ia cu uşurinţă, iar *mobilitatea* posesorilor forţei de muncă *este relativ redusă*.

— Piaţa muncii are un *caracter contractual* (impus de negocierile individuale şi colective la diferite nivele – firmă, ramură sau la nivel naţional). Acesta determină *lipsa de transparenţă*, manifestată mai ales prin caracterul confidenţial al salariilor, ceea ce scade accesul la informaţie.

— O altă caracteristică a pieţei muncii este *concurenţa imperfectă*.

Monopolul care este reprezentat de federaţiile sindicale. Acesta conduce la tendinţa de stabilire a salariului la o cotă mai mare decât a salariului de echilibru şi determină reacţia firmelor de a reduce numărul angajaţilor.

Principalele structuri de concurenţă imperfectă

Monopsonul apare atunci când o singură firmă mare domină piaţa muncii dintr-o anumită zonă.

Monopsonul se poate manifesta şi prin comportament în cadrul

unui *oligopson coordonat* (prin intermediul unor asociaţii patronale). Aceasta conduce la tendinţa de a stabili salariul sub nivelul de echilibru. Pentru a contracara această tendinţă, statul intervine prin stabilirea *salariului minim pe economie*.

Monopolul bilateral apare atunci când federaţiile sindicale se confruntă cu asociaţiile patronale. Această structură se manifestă cel mai evident în timpul negocierilor generale *patronat-sindicate* de pe piaţa muncii.

V

74 Economie

10.2. cererea de muncă l j *jaf. fl^o*, ^. „" „___ % „t

Cererea de munca reprezintă nevoia de munca salariată care se formează în cadrul diferitelor activităţi la nivel de firme, zone, regiuni sau ţară şi se exprimă prin *numărul de locuri de muncă* existente sau *oferta de locuri de muncă*.

exempjyl *în momentul în care firma Universul Editorial SA își va începe activitatea, va avea nevoie de lucrători*

(*specialiști calificați*), *și astfel va crea locuri de muncă, adică va genera o ofertă de locuri de muncă. Aceasta este modalitatea prin care apare cererea de muncă*. \

Cererea de muncă este influenţată de mai mulţi factori care acţionează asupra sa în sensul creşterii sau scăderii. Dintre aceştia, ne vom opri asupra a doi factori, consideraţi mai importanţi:

Este vorba, în primul rând, de mărimea cererii de pe piaţa bunurilor și serviciilor care influenţează cererea de muncă în acelaşi sens.

exemplul *în măsura în care, prin activitatea sa, firma de exercițiu*

Universul Editorial SA va ajunge să aibă succes pe piață, atunci cererea pentru revista propusă de ea va creste și, în aceste condiții, editura va tinde să mărească tirajul, ceea ce ar necesita crearea de noi locuri de muncă, deci o creștere a cererii de muncă.

Cereri și oferte de locuri de muncă sunt prezente în multe ziare.

Ij-i-ui mjuiji itt. njtgmiTii mi j*i-** >»- * *tntrtun-l*

OFERTE SERVICIU

ALIMENTAŢIE

PUBLICA

În al doilea rând, trebuie amintit nivelul salariului a cărui

influenţă asupra cererii este în sens invers (cu cât salariul creşte, cu atât firma îşi va permite un număr mai mic de angajaţi, şi invers). După cum se ştie (vezi lecţia 5 – „Productivitatea şi eficienţa economică”), nivelul salariului trebuie să fie corelat la rândul său cu nivelul productivităţii muncii.

exemplul

Dacă în urma negocierilor cu salariaţii Universului Editorial SA se stabilesc salarii mai mari, editura îşi va propune reducerea numărului de angajaţi, pentru a micşora impactul costului salarial mărit asupra preţului revistei.

În continuare, ne vom opri asupra impactului factorului salariul asupra cererii pe piaţa muncii (Fig. 1).

Piaţa muncii 75

exemplul

Fig. 1.

Graficul cererii de muncă

Dacă Universul Editorial SA doreşte sâ-şi extindă activitatea, întreprinzătorii elevi/eleve îşi vor pune întrebări precum: *ce număr de lucrători în plus au nevoie să angajeze*? *Care sunt costurile salariale maxime ce pot fi suportate de firmă*? *Cum vor influenţa angajările suplimentare profitul firmei*?

S

S2

— *Dacă salariul creste de la S3 la S2, atunci cantitatea de muncă cerută scade de la L, la L2*;

— *Dacă salariul scade de la S2 la Sj, atunci cantitatea de muncă cerută creste de la*

L2 la L,.

—

Infoleconomic

Contractul de muncă există în două forme:

— Contractul individual de muncă este rezultatul negocierii libere dintre angajator şi angajat. Acesta stabileşte sarcinile care îi revin salariatului şi drepturile salariale corespunzătoare, respectiv obligaţiile pe care şi le asumă angajatorul (patronul) faţă de angajat, în ceea ce priveşte asigurarea condiţiilor propice de muncă, plata impozitelor aferente şi a contribuţiilor la asigurările sociale suportate

de întreprindere etc. Acest act are forţă juridică.

— Contractul colectiv de muncă este rezultatul negocierii cu sindicatul (sau colectivul de lucrători) din întreprindere, prin care se precizează o serie de drepturi şi obligaţii generale referitoare la: condiţiile de muncă, zilele libere şi concediul de odihnă, sporurile pentru muncă periculoasă sau pentru lucrul de noapte etc.

10.3. oferta de muncă

— Atunci când Universul Editorial SA solicită lucrători cu calificare adecvată pentru activitatea editorială, persoanele care se adresează firmei pentru a se angaja pe locurile de muncă existente reprezintă oferta de muncă.

Oferta de muncă reprezintă cantitatea totală de muncă pe care indivizii dintr-o economie sunt dispuşi să o presteze în condiţii salariale.

r *

76 Economie

Oferta de muncă poate fi analizată la nivel individu’ la nivel de ramură economică sau la nivelul econom naţionale.

În cadrul acesteia se pot distinge următoarele cai gorii principale:

populaţia activă, care cuprinde persoanele apte muncă care au un loc de muncă sau solicită un loc muncă; este compusă din populaţia ocupată şi d şomeri;

— *Populaţia ocupată*, care cuprinde persoanele desfăşoară o activitate economică în scopul obţine; unui salariu;

— *Şomerii*, respectiv cei care nu au un loc de munc sunt persoane apte de muncă şi care caută un loc (

muncă.

Tabelu

STRUCTURA RESURSELOR DE MUNCĂ ALE ROMÂNIEI

(MII PERSOANE)

Ani	1999	2000	2001	2002	2003	2[illegible]-
Populaţie act	11.566	11.585	11.447	10.079	9.915	9.[illegible]5;

ivă						
Po pulaţie ocupată	10. 776	10. 764	10. 697	9.2 34	9.2 23	9. 5$
Şo meri	790	821	750	845	692	79
Po pulaţie totală	22. 458	22. 435	22. 408	21. 794	21. 733	2 673

Sursa: *Anuarul Statistic al României 2005*

Oferta de muncă nu se poate modifica esenţial pe *ter men scurt*.

Pe termen lung, oferta de muncă depinde de factor precum:

— *Numărul şi dinamica populaţiei* (determinate d<

fenomene demografice precum: natalitate, mortalitate migraţie internă şi internaţională);

— *Sistemul de învăţământ*, care influenţează structura forţei de muncă astfel: creşterea numărului de absolvenţi de jurnalism, de exemplu, generează creşterea ofertei de jurnalişti;

1 *nivelul salariilor*: salarii mai mari determină o creştere a numărului celor ce doresc un loc de muncă;

— *Legislaţia privitoare la muncă*: cu cât este mai favorabilă angajaţilor, cu atât va creşte oferta de muncă.

Cu privire la influenţa nivelului salariului asupra ofertei de muncă, se constată următoarele (Fig. 2):

Piaţa muncii 77

dacă salariul creşte de la St la

S2, atunci cantitatea de muncă oferită creşte de la L, la L2; dacă salariul scade de la S2 la

S], *atunci cantitatea de muncă oferită scade de la L2 la L,*.

Fig. 2. Graficul ofertei de muncă în funcţie de nivelul salariului, dar şi de nivelul ocupării (mărimea cererii şi ofertei de muncă), se stabileşte echilibrul pe piaţa muncii (Fig. 3).

— *Curba cererii şi curba ofertei se intersectează într-un punct care coincide cu salariul de echilibru – SE*

(*pe ordonată*) *şi cu ocuparea forţei de muncă de echilibru – LE* (*pe abscisă*);

— *Atunci când salariul este fixat peste nivelul de echilibru SM*

($SM > Sg$); *oferta de muncă este mai mare decât cererea de muncă* (i, >);

— *Atunci când salariul este fixat sub nivelul de echilibru Sm* (< *SE*); *oferta de muncă este mai mică decât cererea de muncă* (*Lo* < *l* ()).

Fig. 3. Echilibrul pieţei muncii

Salariul de echilibru se defineşte prin acel nivel la care cererea de muncă este egală cu oferta de muncă.

10.4. salariul

Salariul reprezintă preţul la care este tranzacţională forţa de muncă.

Salariul este

Cost din punctul de vedere al întreprinzătorului, deoarece salariile sunt elemente de cheltuieli.

Venit din punctul de vedere al lucrătorului, repezentând principalul suport al cererii de bunuri şi servicii.

78 Economie

Prezentăm mai jos formele salariului:

— Salariul nominal este suma de bani primită d salariat/plătită de firmă, în schimbul muncii depus de angajat. Acesta poate fi:

— Salariu nominal brut: suma totală de bani pre văzută în statul de salarii;

— Salariu nominal net: suma de bani care rămân din salariul nominal brut după scăderea impozi tului şi a contribuţiilor la sistemele de asigurări.

— Salariul real reprezintă cantitatea de bunuri ş servicii care poate fi procurată cu salariul nominal:

unde:

C – *N*

**X-P*

SK – salariul real

SN – salariul nominal

P – nivelul general al preţurile

(preţul mediu)

Datorită diversităţii combinaţiilor de bunuri consumate de către indivizi, în realitate, se urmăreşte doar tendinţa de evoluţie a salariului real, măsurată cu ajutorul indicelui salariului real:

/”.

— *Ni*

—

Inn

1 UU

unde:

SN – salariul nominal *isn* – indicele salariului nominal

ISR – indicele salariului real

I p – indicele preţurilor

Studenţi care participă la o demonstraţie, cerând locuri de muncă

De regulă, ca indice al preţurilor se utilizează indicele preţurilor bunurilor de consum curent (vezi *Anexa 2*).

Indicele salariului real măsoară variaţia puterii de cumpărare a salariilor, fiind un indicator important în caracterizarea nivelului de trai al populaţiei.

Piaţa muncii 79

Tabelul 2

DINAMICA SALARIULUI MEDIU DIN ROMÂNIA, ÎN DIFERITE DOMENII DE ACTIVITATE

	1999	2000	2001	2002	2 3
Total	1.522.878	2.139.138	3.019.424	3.789.202	4 39.648
Agricultură	1.234.918	1.640.087	2.279.470	2.859.800	3 84.975
Industrie	1.554.217	2.229.496	3.116.381	3.835.293	4 67.152
Construcţii	1.399.927	1.861.422	2.620.690	3.257.856	4 36.699
Comerţ	1.066.958	1.502.294	2.218.504	2.705.850	3 39.758
Hoteluri şi restaurante	941.455	1.381.068	2.109.541	2.434.081	3 60.266
Transport şi comunicaţii	1.990.165	2.841.427	4.094403	5.353.242	6 32.276
Intermedieri financiare	3.995.188	5.258.061	7.418.638	9.950.653	1 464.690

Tranzacţii imobiliare	1.5 20.096	2.1 59.136	2.9 92.819	3.8 16.358	4 85.301
Administraţie publică ; i apărare	2.1 43.292	3.0 44.988	4.1 94.757	5.1 15.510	6 22.734
Învăţământ	1.4 15.535	2.0 46.107	2.8 82.399	3.8 01.292	4 68.977

Sursa: *Anuarul Statistic al României 2005*

concluzie

Cum se creează locuri de muncă, cum se formează oferta de muncă, de ce factori sunt influenţate cererea şi oferta de muncă şi care este rolul salariului pe piaţa muncii – toate acestea sunt informaţii necesare oricărei firme, dar şi populaţiei, în general, cu alte cuvinte, actorilor de pe piaţa muncii.

— Proiect de activitate

Grupaţi-vă în cinci echipe, în funcţie de preferinţele personale, într-o primă etapă, discutaţi cu familia voastră despre veniturile din ultimele 12 luni (salariul nominal, nivelul preţurilor, salariul real). Formulaţi concluzii la nivelul familiei, folosind cei trei indicatori. Discutaţi apoi în grupa de lucru despre studiul realizat individual.

Corelaţi rezultatele individuale ale studiilor voastre şi formulaţi concluzii valabile pentru întreaga echipă, în clasă fiecare echipă va prezenta analiza realizată. Puteţi formula concluzii generale la nivelul clasei.

80 Economie

Pa

Pag evaluare

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

1. Lipsa de transparenţă ca particularitate a pieţei muncii este rezultat al caracterului contractual şi confidenţial al salariilor.

Ip.

— Cererea de muncă nu se exprimă prin numărul de locuri de muncă existente sau prin oferta de locuri de muncă. l p.

— Salariul real este cantitatea de bunuri şi servicii care poate fi procurată cu salariul nominal. lp.

Alegeţi răspunsul corect.

4. Cererea de muncă este generată:

a. numai de piaţa forţei de muncă; b. de cererea de bunuri de pe alte pieţe; c. de procesele demografice; d. de oferta de locuri de muncă.

Ip.

A: c, d; B: b, d; C: a, c.

5. Salariul real este:

a. influenţat în acelaşi sens de salariul nominal; b. influenţat în sens invers de salariul nominal; c. influenţat în acelaşi sens de indicele preţului; d. influenţat în sens invers de indicele preţului; e. influenţat în acelaşi sens de rata şomajului.

A: a, d; B: a, c; C: b, c.

6. Dacă salariul nominal nu s-a modificat, iar preţurile au crescut cu 300%, atunci salariul real se modifică astfel:

a. scade de 3 ori; b. scade de 4 ori; c. creşte de 3 ori; d. scade cu 75%.

A: a, d; B:

2 p.

b, d;

C: d.

7. Dacă în perioada t0 – tt salariul nominal s-a triplat, iar salariul real s-a dublat, rezultă că preţurile s-au modificat astfel:

a. au crescut cu 200%; b. au crescut de 3 ori; c. au crescut cu 50%; d. s-au redus cu 300%. 2 p.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

Piaţa

„Piaţa monetară

1.1. B ANII – BUN SPECD

MASA MONETARĂ

cererea şi oferta de bani

1.4. sistemul bancar, creditul şi dobând/

11.5. echilibrul pe piaţa monetară.

REGLAREA MASEI MONETARE

Şi pentru elevii/elevele firmei Universul Editorial SA, ca şi pentru cele mai multe persoane, banii reprezintă unul dintre cuvintele cel mai frecvent folosite. Ce sunt banii? Ce rol au aceştia? Cât de mulţi bani există în mod normal într-o economie? De ce se vorbeşte atât de mult despre ei? Cum ne afectează ei viaţa?

Sunt întrebări care suscită un interes general De răspunsurile la aceste întrebări ne vom ocupa în continuare.

11.1. B ANII – BUN SPECIAL

Ce sunt banii? Ce legătură există între conţinutul portofelului nostru şi termenul economic de bani?

l

Ştim cu toţii cum arată banii. Există şi alte forme în afara bancnotelor şi monedelor pe care le folosim zilnic?

Banii se concretizează în prezent prin: moneda metalică, bancnotele, moneda scripturala şi alte instrumente cu forme şi denumiri specifice, diferite de la o ţară la alta. Noi forme de bani care funcţionează în zilele noastre sunt: *cărţile de credit* şi alte instrumente electronice.

1 Dar carnetele de alocaţie, ce reprezintă ele în raport

J cu banii? Reflectaţi!

*\ Ce rol au banii în activitatea economică, în viaţa jj| noastră, în general?

Capitolul IV

Lecţia

Noţiunea de bani desemnează un mijloc de schimb general acceptat, pe baza unei convenţii între oameni, într-un spaţiu economic dat.

Carnet de alocaţie

CARNET DE CECURI

_J

82 Economie inf o ieconomic

Originea apariţiei şi existenţei banilor o constituie *schimbul de produse*.

Etape în evoluţia banilor:

— Trocul (barter-ul);

— Intermedierea schimbului prin *mărfuri speciale*;

— *Emiterea* sau „*baterea*” de *monede* confecţionate din aur şi argint;

— Apariţia *bancnotelor convertibile* în aur şi argint şi a *banilor de cont*

(bani scripturali) (secolul al XVI-lea);

— Convertibilitatea în aur a banilor se restrânge şi încetează

definitiv în anul 1971;

— *Banii de hârtie*;

— Crearea *banilor „electronici"*.

— În primul rând, banii au funcţia de mijloc de schimb

(definitorie), aceea prin care intermediază actele de vânzare-cumpărare.

exemplul

Vânzarea revistei la centrul de difuzare a presei din colţul străzii constă, din punctul de vedere al economiei, în cedarea mărfii-revistă în schimbul banilor.

Cumpărarea este procesul invers.

— Foarte importantă este funcţia de etalon general de măsurare şi comparare a activităţii economice; măsurarea în expresie valorică se realizează cu ajutorul unităţii monetare (u.m.) din fiecare ţară.

— Banii îndeplinesc şi funcţia de mijloc de piată, aceea prin care contribuie la achitarea unor obligaţii precum: taxe, impozite, amenzi.

— Prin bani se realizează funcţia de economisire; este vorba de banii depozitaţi în bănci, cu scopul de a-i folosi pentru cheltuieli ulterioare, în felul acesta, din veniturile necheltuite se constituie rezerve pentru viitor.

B

Care este semnificaţia faptului că lăsaţi neridicată mai multe luni la rând alocaţia care vi se cuvine lunar?

11.2. masa monetară

H

Cât de mulţi bani există în mod normal într-o economie?

Masa monetară sau masa bănească reprezintă suma de bani afiată în circulaţie într-o economie la un moment dat şi care aparţine diferiţilor agenţi economici

(aceasta se referă numai la banii naţionali) şi are drept componente:

— Numerarul – care este emis numai de Banca Centrală şi este alcătuit din: *bancnote* şi *moneda metalică*

(confecţionată din aliaje de cupru, nichel, aluminiu);

— Banii scripturali (înscrisuri în conturile bancare) – aceştia sunt creaţi atât de Banca Centrală, cât şi de celelalte bănci şi instituţii financiare.

—

exemplu i

Cantitatea şi calitatea muncii depuse, computerul, energia electrică, hârtia etc. utilizate în redactarea unei reviste sunt măsurate cu ajutorul banilor. Expresia bănească a valorii măsurate este preţul.

Piaţa monetară 83

Ecuaţia cantitativă a banilor

P.T

M =

unde:

M- masa monetară

P – nivelul preţurilor

T – volumul de bunuri şi servicii supuse tranzacţiilor

V – viteza de circulaţie a banilor în economie exemplu |

Dacă preţul unei reviste creste cu 10% faţă de preţul iniţial de 2 RON, atunci preţul ajunge la

2, 2 RON. Să calculam:

Iniţial, cu o bancnotă de

10 RON, cititorii puteau achiziţiona 5 reviste, în timp ce după scumpire vor achiziţiona 10:2, 2 =

4, 5 reviste. Aşadar nu ne mai ajung cei 10 RON

pentru a cumpăra 5 reviste.

I

Cum interpretaţi, din perspectiva acestei informaţii, actul prin care la poştă vă este oprită fila din carnetul de alocaţie în schimbul sumei corespunzătoare de bani?

Cea mai mare parte a masei monetare se prezintă sub forma banilor scripturali. Schimbul a devenit mai rapid şi mai eficient odată cu apariţia banilor scripturali.

Mărimea masei monetare se determină ţinând cont de necesităţile funcţionării normale a economiei naţionale. Există mai multe modalităţi de determinare a masei monetare, cea mai cunoscută fiind ecuaţia cantitativă a banilor (Irvin Fisher).

Viteza de circulaţie a banilor reprezintă numărul de tranzacţii de vânzare-cumpărare şi plăţi pe care le mijloceşte o unitate monetară într-o perioadă de timp.

l

Cum afectează banii viaţa fiecăruia dintre noi? Economiştii răspund la această întrebare prin termenul de

putere de cumpărare a banilor sau *valoarea* acestora.

Puterea de cumpărare a banilor reprezintă cantitatea de bunuri şi servicii care poate fi cumpărată la un moment dat cu o unitate monetară, la un anumit nivel al preţurilor.

Evaluarea modificării puterii de cumpărare a banilor se realizează cu ajutorul indicelui puterii de cumpărare a banilor, IPcb:

1 GP

IGP – indicele general al preţurilor

(pentru formula *IGP*, vezi *Anexa* 2)

11.3. cererea şi oferta de bani

Folosirea bancomatului

Reflectaţi la următoarele situaţii:

— Universul Editorial SA doreşte să-şi extindă activitatea, are nevoie de bani, dar nu dispune de ei.

— In alt moment al existenţei ei, firma elevilor se află în situaţia în care dispune de bani pe care nu-şi propune să-i folosească imediat. Ce poate face cu banii?

— Elevii/elevele, în calitatea lor de persoane obişnuite, vor avea nevoie să ia bani cu împrumut pentru propriile nevoi sau vor dori să-şi păstreze economiile la loc sigur, la adăpost de inflaţie şi cu un câştig.

—

84 Economie

—. – s:

economic lin

Sistemul monetar românesc a apărut în 1868, iar moneda naţională este leul. Aceasta era convertibilă în O, 32358 g de aur sau în 5 g de argint.

\ este forma specifică de piaţă prin intermediul căreia se relaţionează cererea cu oferta de bani şi se realizează echilibrul monetar.

În orice economie, rolul pieţei monetare se manifestă în următoarele direcţii:

— Compensează deficitul cu excedentul de monedă existente la diferiţi agenţi economici; reglează cantitatea de monedă din economie.

ledă reprezintă cantitatea de bani pe care o solicită agenţii

economici pentru a-şi constitui stocurile de avuţie sub formă monetară.

exemplu M

Dacă un cetăţean vinde o suprafaţă de teren, el transformă această formă de avuţie în bani pe care îi poate depune într-o bancă, iar, la rân-’

dul ei, aceasta va introduce banii în circuitul economic.

Nevoia de monedă este legată de:

— Facilitarea schimburilor de bunuri și servicii (*motivaţie tranzacţională*);

* constituirea unor stocuri monetare pentru a face faţă unor nevoi neprevăzute (*motivaţie precauţională*);

» valorificarea banilor prin plasamente şi speculaţii pe piaţa financiară şi piaţa valutară (*motivaţie speculativă*).

Nevoia de valorificare (speculativă) a banilor este legată de nevoia de economisire (se aseamănă cu obiectivul producătorului de maximizare a profitului). Această componentă a cererii de monedă complică analiza pieţei monetare şi o conectează cu pieţele financiară şi valutară. Din acest motiv, *pieţele monetară, financiară și valutară sunt abordate în mod integrat în lucrările de specialitate*.

reprezintă stocul total de bani existent la un moment dat într-o economie naţională.

Stocul de bani este creat şi gestionat de Banca Centrală, de băncile comerciale şi de alte instituţii financiar-bancare. El aparţine populaţiei, întreprinderilor şi altor categorii de agenţi economici, fiind distribuit în raport cu opţiunile acestora de a-şi transforma stocurile de avere în active monetare.

11.4. sistemul bancar, creditul şi dobânda

Gestionarea banilor se face de către unităţi economice specializate, numite instituţii financiar-bancare.

Acestea au rolul de a intermedia relaţiile dintre agenţii economici care au disponibilităţi băneşti temporare şi

Piaţa monetară 85

exemplul

Elevii/elevele de la Universul Editorial SA vor să viziteze cele mai impunătoare și moderne clădiri din oraşul lor, băncile. Au fost impresionaţi de afişele atrăgătoare pentru potenţialii clienţi care ar dori

să-şi depună economiile sau să solicite împrumuturi.

Pe afişe sunt descrise produse bancare ce oferă credite cu o rată a dobânzii avantajoasă, atât pentru diverse nevoi personale, cât şi pentru iniţierea şi dezvoltarea afacerilor. *Ce înseamnă credit, creditor*? *Cum se calculează dobânda*?

Cum pot fi apreciate avantajele sau dezavantajele unui credit?

Reclamă la credite bancare cei care au nevoie de bani, astfel încât să faciliteze întâlnirea cererii cu oferta de bani şi să realizeze echilibrul pieţei monetare.

> Disponibilităţile monetare temporare provin de la populaţie, întreprinderi și alte categorii de agenţi economici care reușesc să consume mai puţin în raport cu veniturile disponibile, adică economisesc. Dacă ar consuma acest surplus de venituri, ei ar obţine o anumită utilitate sau profit (în cazul întreprinderilor). Punând la dispoziţia altor agenţi economici aceste surplusuri, ei vor solicita o compensaţie pentru utilitatea sau profitul nerealizat.

> Nevoile temporare de bani provin de la agenţii economici care cheltuie mai mult decât resursele de care dispun şi atunci recurg la împrumuturi (credite). Acești agenţi economici pot fi:

— Întreprinderile, pentru finanţarea afacerilor;

— Trezoreria (casieria statului), pentru acoperirea deficitului bugetar;

— Băncile, alte instituţii financiare care au nevoie de credite;

— Populaţia.

Cum stocul de monedă este gestionat de bănci, acestea vor intermedia relaţiile dintre cele două categorii de

„Actori” ai pieţei monetare.

Creditul este o relaţie bănească între un *creditor* care acordă un împrumut şi un *debitor* care este beneficiarul împrumutului şi care se angajează să plătească la o dată ulterioară (scadenţa) suma corespunzătoare, plus o dobândă.

Dobânda este o sumă de bani care revine creditorului pentru folosirea împrumutului de către debitor într-o anumită perioadă de timp.

Dobânda plătită de debitor acoperă compensaţia cuvenită agentului economic care deţine disponibilităţi monetare şi „comisionul” de intermediere al băncii.

Măsurarea mărimii dobânzii se poate realiza în:

— Formă absolută, prin masa dobânzii (suma de bani plătită de debitor creditorului);

— Formă relativă, prin rata dobânzii (în raport procentual între dobândă şi creditul acordat).

Întrucât perioadele de timp pentru care se acordă creditele sunt foarte diferite (câteva zile, luni sau chiar

86 Economie infoieconomic

Factorii care influenţează nivelul şi dinamica ratei dobânzii:

— Raportul dintre cererea şi oferta de credite;

— Starea economiei;

— Factorii de risc;

— Politica monetară a guvernului;

— Cheltuielile de funcţionare a băncii.

Dobânda reală şi nominală

Inflaţia are ca efect creşterea ratei dobânzii, deoarece creditorul percepe o dobândă nominală calcuiată astfel:

dN=dr+ $r\ i$ unde:

dN – rata nominală a dobânzii dr – rata reală a dobânzii ri – rata inflaţiei ani) este necesară o bază de referinţă pentru calculul ratelor dobânzilor în raport cu durata.

=> *Pentru perioada de un an*:

D = Cr-d unde: D – dobânda

Cr – creditul (suma de bani împrumutată)

d – rata dobânzii

=» *Pentru o perioadă mai mică de un an*:

nz

360

sau

= Cr-d unde: ni – numărul de luni nz – numărul de zile

Cele două forme anterioare de calcul a dobânzii se mai numesc şi dobânda simplă.

exemplul

2 milioane u.m. luate cu împrumut pe o perioadă de

6 luni cu rata dobânzii 10% vor conduce la plata unei dobânzi calculate conform formulei:

D = 2.000.000 10% 6/12 = 100.000 = 0, 1 milioane

=> *Pentru o perioadă mai mare de un an*:

D = Sn – Cr,

Sn = Cr (*l* + *d*)”.

unde: *Sn* – suma ce revine creditorului după w ani (la scadenţă)

n – numărul de ani

Acest tip de calcul al dobânzii se mai numeşte şi dobândă compusă (capitalizată).

exemplul

Comparaţi cele două sume obţinute ca dobândă. Care dintre cele două modalităţi de depunere este mai avantajoasă, cea în regim de dobândă simplă sau cea în regim de dobândă compusă? Care este concluzia cu privire la modul cel mai avantajos de economisire?

Aceeaşi sumă de 2 mii. depusă pe o perioadă de 3 ani cu rata dobânzii de 10% ne va aduce peste 3 ani o dobândă calcuiată astfel:

D = 2.000.000 (l + O, 1)3 – 2.000.000 = 662.000 =

O, 662 mii. u.m.

Dacă am depune în bancă aceeaşi sumă în regim de dobândă simplă, am obţine o dobândă calcuiată astfel:

D = 2.000.000 10% 3 = 600.000 = 0, 6 mii. u.m.

Calculul profitului bancar începe cu estimarea venitului brut:

Venit brut = *Dî* – *Dpi* = Cr *da* – Db *dp* unde:

Dî – dobânda încasată (pentru creditele acordate)

Piaţa monetară 87

tost deja remarcat modul prosper în care arată sediile băncilor.

De ce? Pentru că desfăşoară activităţi rentabile şi înregistrează profit.

Dpi – dobânda plătită (pentru sumele de bani depuse)

Cr – credite acordate *da* – dobânda activă (la care se acordă creditele)

Db – depozite bancare (plasamente ale clienţilor)

dp – dobândă pasivă (plătită clienţilor pentru plasamente)

Se face abstracţie de alte încasări ale băncilor (din comisioane, consultanţă etc.).

În raport cu venitul brut, se poate calcula:

— Profitul bancar brut:

Pr brut = Venit brut – cheltuieli de funcţionare ale băncii

— Profitul bancar net:

Pr net = Pr brut – impozitele plătite e info e onomic

Potrivit Legii nr. 348 din

14.07.2004, publicate în

Monitorul Oficial din

23.07.2004, pe data de l iulie 2005 a avut loc denominarea leului, adică trecerea la leul greu, astfel încât 10.000 de lei vechi sunt preschimbaţi pentru l leu nou. Banca

Naţională a României a pus în circulaţie noile bancnote şi monede care vor circula în paralel cu vechile bancnote şi monede, respectiv cu leii vechi, până la data de

31.12.2006.

Dacă suma de 2 milioane u.m. reprezintă depozite bancare egale cu creditele acordate de bancă, pe aceeaşi perioadă de timp, un an, iar rata dobânzii încasate este

15%, în timp ce rata dobânzii plătită este 10%, venitul brut al băncii *este egal cu*:

Dî – Dpi = 2.000.000 15% – 2.000.000 10% =

300.000 – 200.000 = 100.000 u.m.

Profitul net, *dacă există cheltuieli de funcţionare şi impozite de 25.000 u.m., va fi egal cu* 75.000 u.m.

Operaţiile pe piaţa monetară sunt diverse, în funcţie de diferite criterii. După complexitatea relaţiilor dintre agenţii economici, pot fi identificate:

— Operaţii de finanţare – atunci când băncile acordă credite clienţilor nebancari (populaţie, întreprinderi);

— Operaţii de refinanţare – atunci când băncile îşi reconstituie capacitatea de acordare de credite (de finanţare) apelând, la rândul lor, la împrumuturi (de la

Banca Centrală sau de la alte bănci).

11.5. echilibrul pe piaţa monetară.

reglarea masei monetare

Existenţa echilibrului pe piaţa monetară este foarte importantă, deoarece afectează derularea eficientă a activităţilor economice. Realizarea acestui echilibru se obţine mai ales prin reglarea masei monetare. Consecinţele unui stoc de monedă nepotrivit cu nevoile activităţilor economice sunt:

— Frânarea schimburilor de bunuri – dacă stocul de bani este

insuficient, unele schimburi se vor bloca sau se vor desfăşura cu dificultate. De exemplu, poate w – Economie inffo leconomâc

Banca Naţională a României (BNR), înfiinţată în 1880, este banca centrală a României, o *instituţie publică* independentă, cu sediul central în municipiul Bucureşti. Este *unica instituţie autorizată să emită însemne monetare*

(bancnote, monede), ca mijloace legale de piată pe teritoriul României. 5

onciuzie în economia de piaţă, orice persoană fizică sau juridică poate obţine împrumuturi pentru nevoi personale sau pentru afaceri. Banii pot fi economisiţi pentru a aduce un venit suplimentar; trebuie să ne informăm pentru a aprecia condiţiile cele mai avantajoase în raport cu interesele noastre.

să reapară trocul, care este o modalitate de schimb mai puţin eficientă;

1 inflaţia – dacă stocul de bani depăşeşte volumul total al mărfurilor dintr-o economie, se poate observa, din ecuaţia cantitativă, că, la o viteză de circulaţie a banilor constantă, echilibrul se restabileşte prin creşterea preţurilor.

M t V (constant) = P t T (constant)

Reglarea masei monetare reprezintă sarcina principală a Băncii Centrale. Modalităţile de reglare a masei monetare sunt: sistemul *ratei rezervelor obligatorii*; sistemul *pieţei monetare deschise* (*open market*}.

În prezent, în România se utilizează în principal sistemul ratei rezervelor obligatorii. Conform acestui sistem, masa monetară totală este coreiată cu numerarul (banii gheaţă) prin următoarea relaţie:

m

M – *r*

M

— Masa monetară totală *r* – rata rezervelor obligatorii (în România este de 18%)

H – baza monetară, numerarul total emis de Banca Centrală

(bani cu mare putere de cumpărare)

Se observă că masa monetară totală este direct proporţională cu numerarul şi invers proporţională cu rata rezervelor obligatorii.

Întrucât doar Banca Centrală (împreună cu trezoreria)

emite numerarul şi fixează rata rezervelor obligatorii, rezultă că

aceasta controlează efectiv tot stocul de bani din economie. Motivele intervenţiei Băncii Centrale ţin de obiectivele politicii monetare a guvernului şi pot fi legate de necesarul de bani pentru schimburile economice, reglarea accesului la credite, fenomene ale pieţei financiare, intervenţii pe piaţa valutară, reglarea bugetului de stat etc.

proiecte de activitate

Grupaţi-vă în patru echipe. Fiecare echipă trebuie să culeagă informaţii de la patru bănci diferite, despre ofertele băncilor cu privire la creditele pentru nevoi personale, creditele ipotecare, rata dobânzii plătite. Dezbateţi în clasă concluziile voastre. Decideţi cu care bancă ar fi mai profitabil pentru voi să colaboraţi. Argumentaţi hotărârea luată.

Acordarea de „credite performante” este obiectivul oricărei bănci. Identificaţi condiţiile care trebuie satisfăcute pentru ca un credit să fie performant. Discutaţi în clasă aceste condiţii. Argumentaţi pro/contra fiecărei cerinţe.

Piaţa monetară 89

LJMJlfl evaluare

1. Identificaţi agenţii economici de la care provine cererea de monedă (A) şi agenţii economici de la care provine oferta de monedă (B): întreprinderi, case de economii, trezorerie (în situaţia de deficit bugetar), trezorerie (în situaţia de excedent bugetar), societăţi de asigurări, case de pensii, persoane care solicită un împrumut la o bancă, persoane care îşi depun economiile la o bancă. lp.

Alegeţi răspunsul corect.

2. Depunând banii la BCR, pentru cheltuieli viitoare, banii îndeplinesc funcţia de:

a. mijloc de schimb; b. mijloc de măsurare a activităţii economice; c. mijloc de piată; d. mijloc de economisire. lp.

3. În t0, numerarul este de 4.000 mld. u.m., situaţie în care banii de cont reprezintă 75% din masa monetară totală. Să se calculeze masa monetară şi banii de cont.

a. 12.000 mld. u.m. şi 16.000 mld. u.m.; b. 16.000 mld. u.m. şi 12.000 mld. u.m.; c. 20.000 mld. u.m. şi 16.000 mld. u.m.; d. 12.000 mld. u.m. şi 8.000 mld. u.m. lp.

4. În perioada t0-tl5 preţurile bunurilor de consum cresc cu 10%, cantitatea mărfurilor tranzacţionale creşte cu 5%, iar viteza de rotaţie a banilor creşte cu 5%. Cu cât s-a modificat masa monetară? 2

p.

5. Un agent economic contractează un împrumut de 200.000 u.m., cu o rată anuală a dobânzii de 20%, pe 4 ani, rambursabil în 4 tranşe anuale egale.

Dobânda achitată în ultimul an şi suma totală achitată în contul creditului contractat sunt:

a. 10.000 u.m.; 300.000 u.m. b. 15.000 u.m.; 305.000 u.m.

c. 12.000 u.m.; 310.000 u.m. d. 14.000 u.m.; 320.000 u.m. 2 p.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

6. Volumul valoric al tranzacţiilor nu influenţează masa monetară invers proporţional. lp.

7. Dobânda compusă se calculează pentru credite acordate pe o perioadă mai mică de un sau egală cu un an. lp.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

j pitolul IV Piaţa

W-*-**31*

Lecţia

JLw Piaţa capitalurilor

— Finanţarea investiţiilor

— Piaţa titlurilor financiare

— Bursa – barometru economic

—

Consum =* Utilitate

— (Afaceri =* Profit)

< Depozit bancar „X

^)

Dobândă ^/

Piaţă ^

financiară

Dividente

Cupon

\Câştig din speculativ *f* Piaţă valutară

J’ -U |

H Câştig din diferenţe J

\de curs valutar

Cum pot fi utilizaţi banii?

Iniţiatorii firmei Universul Editorial SA au ajuns la concluzia ca, pentru a avea o revistă de succes, au nevoie de mult mai mulţi bani decât atunci când au început afacerea. Cum pot obţine aceşti bani? Pot recurge la un credit, dar firma nu are suficiente valori

(*active*) *pentru a garanta o sumă mare. Ar putea apela, în completare, la rude, prieteni sau colegi, dar tot nu ar obţine o sumă suficient de mare. Ce-i de făcut? Cineva le sugerează să caute investitori dispuşi să le finanţeze afacerea.*

De ce ar f i cineva interesat să investească bani în afacerea lor, care sunt modalităţile prin care o poate face şi ce raporturi de piaţă generează toate acestea vom vedea pe parcursul acestei lecţii.

12.1. finanţarea investiţiilor

Să presupunem că o persoană primeşte o sumă importantă de bani (moştenire, câştig la loterie etc.) şi îşi pune problema cum să o utilizeze. Persoana în cauză are toate alternativele prezentate în desenul alăturat.

Despre primele modalităţi de utilizare a banilor am aflat în lecţiile anterioare. Cum pot fi utilizaţi banii finanţând investiţiile altora vom vedea în această lecţie.

Ilor pentru

Investiţia este procesul de plasare a bani achiziţionarea de bunuri capital.

Investiţia poate fi:

— Directă – când posesorul banilor cumpără bunurile capital şi demarează o afacere;

Piaţa capitalurilor 91

Inf ol economic

Economiştii admit că nu există o delimitare netă între piaţa monetară şi cea financiară. Totuşi, având în vedere că achiziţionarea bunurilor capital este doar începutul unui lung şir de activităţi, iar până în momentul apariţiei rezultatelor

(veniturilor) trece un timp important, se consideră că piaţa financiară este specifică operaţiunilor de creditare pe termen lung.

Elevii firmei de simulare a activităţii economice Universul Editorial SA au înţeles că pe piaţa capitalurilor nu se vând/cumpără bunuri-capital, ci nişte hârtii de valoare. Cum trebuie să procedeze pentru a vinde şi ei astfel de hârtii pentru a-şi finanţa revista vom

vedea în continuare.

— Indirectă (investiţie de portofoliu) – când altă persoană utilizează acei bani într-o afacere.

Plasamentul banilor pentru achiziţionarea bunurilor capital se numeşte *finanţarea unei afaceri*.

Piaţa pe care se întâlnesc agenţii economici care au nevoie de bani pentru a-şi finanţa afacerile şi agenţii economici care doresc să susţină cu bani acele afaceri se numeşte piaţă financiară.

Întrucât prin investiţiile pe care le presupun afacerile se achiziţionează bunuri capital, piaţa financiară mai este numită şi piaţa capitalului.

Cel care investeşte pe o astfel de piaţă doreşte să obţină o compensaţie, deoarece a economisit banii. Pe de altă parte, întreprinzătorul care îşi finanţează astfel afacerea speră să obţină un profit suficient de mare chiar şi după includerea în calcul a cheltuielilor de finanţare, în plus, el va compara cheltuielile de finanţare de pe piaţa financiară cu alte surse alternative de obţinere a a fondurilor necesare (în primul rând, creditele bancare).

În cazul în care cele două părţi ajung la un acord, este necesară redactarea unui contract de investiţii; rezultatul este o „hârtie” (titlu) care are înscrise drepturile şi obligaţiile părţilor, întrucât motivaţia acestui contract constă în obţinerea unor venituri (valori) viitoare, respectivul document se mai numeşte *hârtie* sau *titlu de valoare*. Pentru a diferenţia astfel de titluri ale pieţei financiare de alte hârtii de valoare, se utilizează denumirea de titluri financiare.

Deoarece investitorul urmăreşte obţinerea unor venituri suplimentare viitoare, iar întreprinzătorul (emitentul titlului) se obligă să furnizeze aceste venituri investitorului, este lesne de observat că operaţiunile pieţei financiare sunt asemănătoare cu cele de creditare bancară.

12.2. piaţa titlurilor financiare

Principalele forme de titluri financiare sunt obligaţiunile şi acţiunile. Acestea corespund alternativelor de finanţare pe care le vom descrie în continuare.

A.Credit cu largă participare (subscriere): debitorul emite nişte titluri financiare (obligaţiuni) prin care

92 Economie

Hi 92 ec r*””.

Inf o| economic!

Rata dobânzii fiind o mărime fluctuantă, rezultă că preţul (cursul) obligaţiunii este variabil. Cumpărătorul iniţial al obligaţiunii o poate vinde ulterior (când consideră alte plasamente mai avantajoase sau când are nevoie de bani). Posibilitatea de a revinde oricând obligaţiunea reprezintă un avantaj, comparativ cu depozitele bancare la termen unde lichidarea înainte de scadenţă provoacă pierderi pentru depunător (poate pierde parţial sau total dobânda).

l inf o| economic în România, înfiinţarea şi organizarea societăţilor pe acţiuni este reglementată prin Legea

31/1990 privind societăţile comerciale.

se obligă să returneze suma împrumutată la scadenţă şi să plătească periodic o anumită dobândă (cupon).

Întrucât cuponul are o valoare fixă, obligaţiunile sunt *titluri financiare cu venituri fixe*. Creditul angajat prin emisiunea de obligaţiuni este garantat cu activele unităţii economice emitente, aceasta plătind periodic cuponul, indiferent dacă obţine sau nu profit.

Emitenţii de obligaţiuni sunt unităţi ale administraţiei publice centrale sau locale, ori întreprinderi.

Cumpărătorii de obligaţiuni vor compara cuponul cu alte venituri generate de plasamentul aceleiaşi sume de bani, decizia de achiziţie ţinând cont şi de riscurile diferitelor variante de plasament. Ca element de referinţă

(pentru obigaţiunile de durată mare de timp) se utilizează următoarea relaţie de calcul simplificată:

po =

C unde: *Po* – preţul obligaţiunii

C – cuponul *d* – rata dobânzii

B. Asocierea cu cofinanţatorii prin emisiune de acţiuni, care conduce la divizarea capitalului total al unei companii într-un anumit număr de părţi (*shares*)

numite *acţiuni*. Acestea vor fi puse în vânzare, iar cei care le vor achiziţiona vor deveni *coproprietari* ai companiei.

În calitate de coproprietari, aceştia au *drept de participare la luarea deciziilor* privind activitatea companiei şi de a primi o parte din profitul total al acesteia, întrucât această parte rezultă din împărţirea

(divizarea)

profitului total, se numeşte *dividend*.

Deoarece profitul unei companii reprezintă o mărime variabilă, acţiunile sunt (de regulă) numite *titluri financiare cu venit variabil*.

Deciziile majore privind activitatea companiei se iau într-un cadru organizat numit Adunarea Generală a

Acţionarilor (AGA) prin vot (existând proporţionalitate între numărul de acţiuni deţinute şi numărul de voturi de care dispune fiecare acţionar).

Pentru conducerea operativă a Societăţii pe Acţiuni

(SA) este ales un consiliu de administraţie, care, la rândul său, îşi alege un preşedinte. De regulă, preşedintele consiliului de administraţie este ales de acţionarul

(grupul de acţionari) care *deţine pachetul de acţiuni de control* (acel procent din totalul acţiunilor care conferă deţinătorului suficiente voturi pentru a avea o majoritate de control).

Piaţa capitalurilor 93

Inf o| economic

Acţionarii au nevoie şi de un alt reper pentru aprecierea preţului acţiunilor deţinute. Cel mai potrivit reper este dat de piaţa financiară, fiind stabilit de echilibrul cererii cu oferta pentru acele acţiuni.

Vom numi acest preţ curs de piaţă. Dacă se înmulţeşte numărul acţiunilor unei companii cu cursul de piaţă, rezultă valoarea capitalizată (de piaţă) a companiei, întrucât conjunctura economică şi socială este fluctuantă, valoarea de piaţă a unei companii poate să difere de valoarea reală. Fluctuarea cursului de piaţă al acţiunilor unei companii şi diferenţele dintre valoarea capitalizată şi cea reală oferă baza realizării unor câştiguri prin speculaţii pe pieţele financiare.

Valoarea de emisiune a acţiunii rezultă din împărţirea capitalului iniţial la numărul de acţiuni şi se mai numeşte *valoare iniţială* (Vj).

Capital SA

1 număr de acţiuni în timp, capitalul companiei se poate modifica în funcţie de rezultatele economice ale acesteia. Acţionarii au nevoie de un element de referinţă în cazul în care doresc să revândă acţiunile, întrucât venitul adus de o acţiune este dividendul, există o

relaţie de calcul simplificată pentru preţul de referinţă al acţiunii:

ca =

Dividend Ca – cursul acţiunii *ti d* – rata dobânzii

Titlurile financiare pot fi *nominative* (având numele deţinătorului înscris) sau *la purtător*.

12, 3. bursa – barometru economic

Piaţa financiară se structurează pe mai multe niveluri, în funcţie de tipul operaţiunilor şi de gradul de reglementare.

Atunci când sunt emise noi titluri pe piaţă, avem de-a face cu piaţa financiară primară.

Când titlurile emise sunt revândute, avem de-a face cu piaţa financiară secundară.

În funcţie de gradul de reglementare, există următoarele tipuri de pieţe financiare secundare:

Pieţe financiare secundare

(ale capitalurilor)

Bursa – cea mai importantă şi mai bine reglementată piaţă fianciară

Pieţe financiare extrabursiere

Piaţa titlurilor cotate

Piaţa titlurilor necotate

Bursa reprezintă instituţia centrală a pieţei capitalurilor.

— Bursa – reglementarea şi supravegherea bursei este realizată de autorităţile publice (în *comitetul bursei* fiind incluşi reprezentanţi ai instituţiilor publice centrale).

Pentru ca acţiunile lor să fie admise spre cotare la bursă, companiile solicitante trebuie să facă dovada unei situaţii financiare solide (bonitate) de-a lungul mai multor ani anteriori. Odată admisă la cotare, o companie va trebui să prezinte periodic rapoarte care să ateste situaţia ei financiară.

94 Economie economic

Cea mai mare bursă din lume este aceea din

New York – NYSE

Group, Inc. (New York

Stock Exchange) înfiinţată la 17 mai 1792, unde sunt înscrise circa 2000

de companii şi sunt cotate peste 5.000 de titluri financiare.

Indicele principal al bursei se calculează ca medie ponderată a primelor n *cele mai performante titluri*. De exemplu, indicele Bursei de Valori

Bucureşti (BET) ia în calcul primele 10 cursuri ale titlurilor financiare cotate, iar indicele Bursei din New York (Dow

Jones) primele 30. Alţi indici bursieri iau în calcul toate (sau o parte foarte mare) cursurile titlurilor financiare cotate

(spre exemplu, indicele

BET-C al Bursei de

Valori Bucureşti).

Bursa din New York

Rolul de instituţie centrală al pieţei capitalurilor este relevat de funcţiile bursei:

— Atragerea investitorilor şi, implicit, facilitarea concentrării fondurilor necesare achiziţionării bunurilor-capital;

— Facilitarea mobilităţii capitalului şi, prin aceasta, contribuie la creşterea eficienţei economice pe ansamblul economiei; exemplul

Atunci când un întreprinzător observă că rata profitului este mai mare în alt domeniu de activitate decât cel în care acţionează, nu poate să-si transforme instantaneu întreprinderea dându-i alt profil de activitate (*rigiditate tehnologică*), *în schimb, poate să vândă/cumpere acţiuni, preluând controlul unei companii din domeniul de activitate mai profitabil*.

— Oferă un preţ de piaţă foarte bine evaluat în condiţii foarte apropiate de concurenţa perfectă, şi implicit, mai performant;

— Admiţând la cotare cele mai performante companii, bursa oferă o imagine „în timp real” a stării economiei naţionale:

— Când cursul acţiunilor *unei companii* este în creştere, acest fapt se poate datora unui mangement performant sau unei conjuncturi favorabile în domeniul ei de activitate;

— Când *principalul indice bursier creşte* înseamnă că o bună parte dintre cele mai bune companii merg bine, prin urmare, există conjuncturi favorabile în domenii de activitate diferite, deci există o conjunctură generală favorabilă (întreaga economie funcţionează bine). Din acest motiv se spune că bursa reprezintă barometrul unei economii.

— Piaţa extrabursieră a titlurilor cotate – este formată din

titluri financiare emise de societăţi neadmise la bursă. Un exemplu de astfel de piaţă în

România este sistemul RASDAQ, creat după modelul şi cu asistenţă NASDAQ (National Association of Securities Dealears Automated Quotation – Asociaţia Naţională a Dealerilor de Titluri de valoare

Cotate în Sistem Automat) din SUA.

— Piaţa extrabursieră a titlurilor necotate (în afara cotei oficiale) – este formată din tranzacţii directe de titluri financiare neînscrise într-unul din sistemele

—

Piaţa capitalurilor 95

Inf o| economic

„Prin înaltul decret regal, cu No. 2.694, din

19 Noiembrie 1881 [...]

se înfiinţează o bursă de comerciu în capitala

Bucureşti". Acest decret a pus bazele activităţilor bursiere în Regatul României. Prin naţionalizarea din iunie 1948 s-a pus capăt pieţei de capital din România. Reînfiinţarea Bursei de Valori

Bucureşti este rezultatul

Legii nr. 52/1994, iar prima şedinţă de tranzacţionare a avut loc în data de 20 noiembrie 1995.

Indicele bursier este BET

(cel principal) şi BET-C

(compozit).

exemplu|

anterioare, şi prin urmare, fără un preţ (cotă de piaţă)

oficial (recunoscut de un organism specializat). Cele două părţi ale unei tranzacţii pe o astfel de piaţă negociază direct condiţiile de schimb. Fiind o piaţă nesupravegheată, gradul de risc al tranzacţiilor este mai ridicat.

Tranzacţiile financiare sunt de două tipuri, în funcţie de termenul lor:

— Tranzacţii la vedere (spot) – schimbul se execută în momentul prezent (pe loc); vânzătorul cedează titlul financiar, iar cumpărătorul oferă banii;

— Tranzacţii la termen (forward) – termenii tranzacţiei sunt

negociaţi şi stabiliţi în momentul prezent, iar schimbul efectiv al titlului financiar (onorarea tranzacţiei) are loc într-un moment viitor.

Întrucât mediul economic este dinamic, preţurile de pe pieţele de capital fluctuează. Din acest motiv, tranzacţiile la termen sunt (în cea mai mare parte) speculative.

În principiu, *speculaţia reprezintă o formă de pariu privind evoluţia cursului unui titlu financiar*. Unii „jucători" la bursă mizează pe creşterea cursului, alţii pe scăderea acestuia. Prin urmare, există două tipuri de speculaţii:

a. *la creştere* (*bull* în limba engleză sau *à la hausse* în franceză) – cumpărătorul titlului mizează pe o creştere a cursului faţă de momentul tranzacţiei. Dacă acest eveniment se întâmplă, cumpărătorul câştigă, deoarece va achiziţiona titlul la vechea valoare (din momentul perfectării tranzacţiei). Vânzătorul titlului pierde, deoarece vinde sub cursul real al pieţei (cel din momentul schimbului).

Un contract la termen s-a încheiat pentru un curs al unui titlu de 100 u.m., *iar în momentul* (*viitor*) *al efectuării schimbului*, *cursul pieţei pentru acel titlu va fi de 110 u.m*.

Este evident ca vânzătorul pierde W u.m. la fiecare titlu vândut prin acel contract, *deoarece el este obligat* (*de contract*) *să vândă titlul cu 100 u.m.*).

b. *la scădere* (*bear* în limba engleză sau *à la baisse* în franceză) – vânzătorul mizează pe o scădere a cursului în raport cu momentul tranzacţiei. Dacă evenimentul se întâmplă, vânzătorul câştigă, deoarece vinde titlul la o valoare superioară cursului pieţei din momentul efectuării schimbului, iar cumpărătorul pierde, fiindcă plăteşte mai mult pentru acel titlu financiar.

96 Economie

_

Colectând uriaşe resurse financiare, piaţa capitalului reprezintă o instituţie esenţială pentru orice economie de piaţă modernă. Cunoaşterea mecanismelor de funcţionare şi a semnalelor emise de această piaţă reprezintă condiţii importante pentru asigurarea succesului în afaceri.

Bursa de Valori Bucureşti oncluzie

Elevii care au iniţiat firma de exerciţiu Universul

Editorial SA au constatat că, de fapt, cea mai bună formă de

finanţare a afacerii lor este prin emisiunea de acţiuni, în plus, ei visează deja la câştiguri mari prin speculaţii bursiere.

T, proiecte de activitate

Dispuneţi de suma de 2000 u.m. pe care doriţi să o folosiţi pentru cumpărarea unor titluri de valoare:

acţiuni şi obligaţiuni. Care este opţiunea pe care o faceţi, folosind drept criterii: intervalul de timp în care doriţi să recuperaţi banii, riscul plasamentului, câştigul. Argumentaţi opţiunea voastră.

Urmăriţi în presa economică, timp de o săptămână, evoluţia cursului titlurilor de valoare pentru cinci societăţi cotate la bursă. Notaţi observaţiile voastre şi expuneţi-le în clasă. Discutaţi evoluţiile din perspectiva cumpărătorilor şi din perspectiva vânzătorilor din săptămâna respectivă.

Piaţa capitalurilor 97

de e evaluare evaluare

Comparaţi acţiunile şi obligaţiunile; precizaţi câte două asemănări şi două deosebiri între acestea. l p.

Grupaţi următoarele elemente, în A – caracteristici ale pieţei financiare primare şi B – caracteristici ale pieţei financiare secundare: cursul este în general diferit de valoarea nominală; organizarea este în forma unei societăţi pe acţiuni; plasarea de titluri noi; cursul este egal cu valoarea nominală; tranzacţionează titluri de valoare emise anterior; plasarea se realizează prin intermediul băncilor; derulează operaţiuni la vedere şi la termen. lp.

Alegeţi răspunsul corect.

3. Tranzacţiile cu titluri de valoare pe piaţa financiară primară se *realizează*.

la un curs care este:

a. fluctuant; b. dependent de situaţia internă şi internaţională; c. egal cu valoarea nominală a titlurilor; d. influenţat de condiţii economice şi extraeconomice. lp.

4. Atunci când rata dobânzii pe piaţă scade, cursul titlurilor tranzacţionale pe piaţa financiară secundară:

a. rămâne acelaşi; b. creşte; c. scade; d. este fluctuant. lp.

— Venitul anual adus de o obligaţiune este de 400 u.m., rata dobânzii fiind de 20%. În condiţiile creşterii cu 40% a ratei dobânzii, care va fi cursul obligaţiunii pe piaţa financiară secundară? lp.

— Pe piaţa financiară secundară se încheie o tranzacţie la termen pentru

1.000 de titluri, la cursul de 1.500 u.m. /titlu. La scadenţă, cursul este de

3.000 u.m. /titlul. În urma tranzacţiei:

a. câştigă vânzătorul 1.500.000 u.m.; b. câştigă cumpărătorul 1.500.000 u.m.; c. pierde cumpărătorul 1.500.000 u.m.; d. câştigă ambii participanţi la tranzacţie. lp.

Precizaţi dacă următoarele enunţuri sunt adevărate (A) sau false (F).

10. Drepturile deţinătorilor de acţiuni sunt în raport invers cu numărul de acţiuni deţinute. l p.

11. Piaţa financiară secundară realizează tranzacţii cu titluri de valoare la un preţ egal cu valoarea nominală a titlurilor. lp.

12. Deţinătorii de obligaţiuni au calitatea de creditori faţă de emitenţi. lp.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

Piaţa

Lecţia iată valutară'

mijloace de piată în relaţiile economice internaţionale**

cererea şi oferta de valută operaţiuni pe piaţa valuta info |e conotnic

De exemplu, un dolar

SUA avea la începutul anilor '70 o paritate de

O, 737 g aur fin. În compararea a două monede naţionale, paritatea aur reprezenta raportul valoric dintre acestea, pornind de la acoperirea lor în aur. De exemplu, dacă un dolar SUA ($) avea o paritate de O, 737 g aur, iar o liră sterlină (£) o paritate de 2, 133 g aur, rezulta că *paritatea aur*

£/$ era 2, 894. Aceasta însemna că ambele state *garantau* menţinerea fixă a acoperirii (convertibilităţii) în aur a monedelor lor naţionale, ceea ce presupunea încheierea unor acorduri intre state.

l

Pentru a putea realiza o revistă performantă, elevii/elevele de la firma de exerciţiu Universul Editorial SA au nevoie de un utilaj tipograf ic performant. Studiind piaţa, ei identifică mai mulţi furnizori potenţiali, selectând, în final, trei oferte posibile: una a unei firme din Japonia, alta

a unei firme din SUA şi alta a unei firme din Uniunea Europeană. Preţurile ofertelor sunt exprimate în yeni, dolari SUA şi euro.

Cum vor putea să facă rost de aceste monede străine vom vedea în această lecţie.

13.1. mijloace de piată în relaţiile economice internaţionale**

În decursul istoriei, schimburile de bunuri au străbătut frontierele, indiferent de războaie, blocade ori cataclisme naturale. Existenţa unei pieţe mondiale necesită un sistem de mijloace de piată şi schimb.

Pentru a evita trocul (barter-ul) în schimburile internaţionale de bunuri şi servicii, este nevoie de *bani care să circule şi în afara graniţelor statale*. Atâta timp cât banii erau constituiţi din metale preţioase (aur şi argint), problema comparării monedelor naţionale era relativ simplă, comparându-se greutăţile acestora şi puritatea aliajului. Chiar şi atunci când s-a trecut la bancnote convertibile în aur, comparaţia era destul de uşor de realizat, pornindu-se de la *paritatea aur* a fiecărei monede naţionale.

Paritatea aura reprezentat cantitatea de aur cu care se schimba oficial o unitate monetară a unei ţări.

^ ^ ^^ ^ ^ IMMBBMHBB

Piaţa valutară 99

I

Bazele Sistemului Monetar Internaţional au fost puse la Conferinţa monetară şi financiară de la Bretton Woods, din SUA în 1944. Conform acordului semnat cu acest prilej, principala monedă a sistemului monetar internaţional este dolarul SUA. |

Convertibilitatea-aur a unei monede reprezintă capacitatea acesteia de a fi preschimbată în aur, la cerere, conform parităţii oficiale.

Problema comparării monedelor naţionale utilizate în schimburile internaţionale s-a complicat odată cu abandonarea convertibilităţii în aur de majoritatea ţărilor (excepţie făcând SUA până în 1971).

H

Dacă monedele nu mai aveau garanţia aurului, pe ce se

„sprijineau”?

Manifestarea unor forţe de sprijin monetar pe piaţa mondială se realizează astfel:

— Ponderea mare a ţărilor în comerţul internaţional: dacă avem în vedere că UE (cu 25 de membri), SUA

şi Japonia deţin o pondere de 57, 38% din exporturile mondiale şi 62, 77% din importuri (figura 1), rezultă că principalele valute ale lumii (euro, dolar, yen) sunt bine sprijinite de mărfuri pe piaţa mondială;

— Existenţa unei serii de de acorduri financiar-bancare şi de instituţii corespunzătoare care poartă numele de Sistemul Monetar Internaţional;

— Încrederea agenţilor economici de pe piaţa mondială în diferite valute este verificată zilnic prin cotarea acestora pe pieţele valutare internaţionale.

Valuta este termenul economic care desemnează moneda naţională utilizată în schimburile internaţionale.

Fig. 1. Ponderile – în comerţul internaţional – ţărilor care au (sau au avut)

valute universal convertibile, respectiv ponderea Uniunii

Europene

Exporturi *m* n

B

SUA

Japonia

Franţa

Germania

Marea Britanie

UE. (25)

Sursa: Prelucrări pe baza datelor din *Anuarul Statistic al României*

2005 şi *World Trade Organization Report* – 2005

Pentru a se evita apariţia unor dezechilibre periculoase în sistemul de plăţi internaţionale, există o serie de instituţii ale sistemului monetar internaţional’ care au

100 Economie inf o leconomic

*

Banca Mondială (World

Bank) este un sistem financiar-bancar format din

Banca Internaţională pentru Reconstrucţie şi Dezvoltare (BIRD), Corporaţia Financiară Internaţională (IFC), Asociaţia pentru Dezvoltare Internaţională (IDA) şi Asociaţia de Garantare Multilaterală a Investiţiilor

(MIGA). România a aderat la Banca Mondială în 1973.

Fondul Monetar Internaţional (International

Monetary Fund) are ca scop întărirea cooperării monetare internaţionale prin stabilizarea ratelor

(cursurilor) de schimb, eliminarea restricţiilor din schimburile internaţionale şi facilitarea plăţilor internaţionale. FMI este organizat ca un fond valutar efectiv prin cotele de contribuţie ale statelor membre. Ţările care au dificultăţi cu echilibrarea balanţelor de plăţi externe pot obţine sume în valută în schimbul monedei naţionale, sume pe care trebuie să le returneze într-un interval de timp cuprins între 3 şi 5 ani. Acest sistem de accesare valutară se numeşte *drepturi speciale de tragere* (*sdr*) din fond. România este membră a FMI din 1972. |

rolul de coordonare, supraveghere şi intervenţie. Dintn acestea, cele mai importante sunt *Banca Mondială* ş

Fondul Monetar Internaţional.

m Elevii de la firma Universul Editorial SA au înţeles acum că prin cipalele valute sunt bine supravegheate în circulaţia lor pe piaţ; internaţională şi că pot avea încredere în efectuarea de ope raţiuni de încasări şi plăţi cu aceste instrumente de schimb.

13.2. cererea şi oferta de valută

— Totuşi, cum se poate proceda pentru obţinerea mijloacelor de piată necesare importului de utilaj tipografic pentru firme

Universul Editorial SA?

Se poate apela la piaţa valutară.

Piaţa valutară este piaţa specializată în vânzări şi parări de valute sau alte devize, locul unde se întâlneşte cererea cu oferta de valută şi se stabileşte cursul de schimb al monedei naţionale.

Cererea de valuta reprezintă cantitatea dintr-o valută solicitată de către agenţii economici dintr-o ţară într-o perioadă de timp, la un anumit nivel al cursului de schimb.

Oferta de valută reprezintă stocul de valută adus pe piaţă de agenţii economici într-o perioadă de timp, la un anumit curs.

Curs de schimb este preţul unei monede exprimat în altă monedă.

Cursul de schimb poate fi exprimat în mod:

— Direct, ca preţ al monedei naţionale într-o valută;

— Indirect, ca preţ în monedă naţională a monedelor străine cotate pe piaţa valutară.

Motivele agenţilor economici care vor să cumpere o anumită cantitate dintr-o valută ţin de: asigurarea mijloacelor de piată pentru importuri de bunuri și servicii; cumpărarea unor bunuri de pe piaţa internă care se vând în valută (de exemplu, terenuri și case vândute de persoane fizice); efectuarea unor plasamente pe pieţe financiare externe; plata unor credite în valută; economisire sub formă de depozite bancare, efectuarea de speculaţii valutare etc.

Această valută poate ajunge în posesia agenţilor economici prin: încasări din exporturi; depozite bancare în valută; credite în valută; sume repatriate de agenţii economici naţionali care operează în străinătate; investiţii străine etc.

Piaţa valutară 101

exemplul

Cursul de schimb al leului nou faţă de euro este de circa O, 2898, din moment ce cursul euro (*preţul de piaţă*) *este de 3, 45*

lei. De regulă, la bănci și la casele de schimb valutar se afișează cursurile de schimb ale monedelor străine ca la orice marfă vândută și cumpărată în lei. Diferenţele de cursuri pentru vânzare și cumpărare includ comisioanele băncilor sau ale caselor de schimb.

Echilibrul pe piaţa valutară este rezultatul confruntării cererii şi ofertei și este important pentru asigurarea stabilităţii monedei naţionale.

În figura 2 este ilustrat echilibrul pieţei valutare ca rezultat al intersecţiei curbelor cererii şi ofertei de valută (notată cu $).

Accesul la valute prin intermediul monedei naţionale depinde de tipul de convertibilitate al acesteia.

Convertibilitatea unei monede se referă la capacitatea ei de a putea fi schimbată pe o altă monedă.

De exemplu, pentru a putea cumpăra euro cu lei este necesar ca

deţinătorii de euro să accepte schimbul pe lei

(să cumpere lei cu euro).

Există mai multe grade de convertibilitate:

— *Convertibilitate internă limitată la operaţiuni de cont curent*: plata unor importuri, a unor dobânzi la credite în valută, efectuarea unor transferuri externe etc. Adică moneda naţională poate cumpăra valută numai în ţară, nu şi pe pieţele valutare externe;

— *Convertibilitate internă nelimitată* – sunt admise şi operaţiuni de capital: plasamente în bănci străine, investiţii pe pieţele de capital, speculaţii valutare etc. cu valutele procurate de pe piaţa valutară internă (achiziţionate în lei). Totuşi, leul nu poate fi utilizat în plăţi externe;

— *Convertibilitate externă limitată* pe baza unor acorduri interstatale sau cu o circulaţie restrânsă într-o anumită zonă a lumii. De exemplu, coroana norvegiană, dolarul canadian, francul elveţian etc.;

— *Convertibilitate externă nelimitată*: doar câteva valute se bucură de acest statut, în prezent, doar patru monede se bucură de acest grad de convertibilitate:

dolarul american, yenul japonez, lira sterlină şi euro.

—

Fig. 2. Echilibrul pieţei valutare

Piaţa este în echilibru atunci când curba cererii de valută intersectează curba ofertei de valută, adică în punctul E. Corespunzător acestui punct, se vinde o cantitate de valută de Q$E, la un

102 Economie exemplul

O *creştere a euro de la*

3, 45 la 3, 5 lei înseamnă o depreciere a cursului leului de la O, 2898 euro la O, 2857 euro.

Un produs românesc cu un preţ de 10 lei se vindea la extern (*la vechiul curs*) *la preţul de 2, 899*

euro. *După depreciere, acelaşi produs se va vinde* (*la cursul nou*) *la preţul de 2, 857 euro*. *Astfel, volumul exporturilor ar putea creşte* (*dacă cererea este elastică în raport cu preţul*), *iar balanţa comercială s-ar putea ameliora*.

exemplul

Dacă un exportator obţinea 3, 5 lei pentru fiecare euro din exporturile sale, o scădere a cursului la 3, 4 lei îi va aduce pierderi de O, 1 lei pentru fiecare euro.

Cursul de schimb se poate modifica în funcţie de evoluţiile cererii şi ofertei de valută:

— Cursul creşte dacă are loc o creştere a cererii sau c diminuare a ofertei, în acest caz moneda naţională se depreciază:

— Creşterea cursului unei valute scumpeşte importurile plătite în acea valută, ceea ce conduce la presiuni inflaţioniste în economie (vezi lecţia 15 – „Inflaţia”);

— Deprecierea monedei naţionale duce la ieftinirea exporturilor.

— Cursul scade dacă are loc o diminuare a cererii sau o creştere a ofertei de valută, în această situaţie moneda naţională se apreciază, importurile devin mai ieftine, dar exporturile mai scumpe. Scăderea cererii pentru exporturi poate afecta negativ firmele exportatoare prin diminuarea cifrei de afaceri şi prin scăderea profitului.

În cazul în care fluctuaţiile cursului monedei naţionale nu sunt prea mari, efectele nu se resimt la nivelul economiei naţionale, dar, dacă sunt depăşite anumite limite, pot să apară: dezechilibre în balanţa comercială sau în balanţa de plăţi; presiuni inflaţioniste; creşteri ale şomajului (prin restrângerea activităţii firmelor exportatoare) etc.

Din acest motiv, unul dintre obiectivele principale ale politicii monetare constă în asigurarea stabilităţii

(fluctuării limitate) cursului de schimb al monedei naţionale.

Info|

economic- 13 j< operaţiuni pe piaţa valutară

Similaritatea tipurilor de operaţiuni provine de la faptul că unele burse organizează şi tranzacţii valutare. La noi în ţară astfel de tranzacţii se fac la Bursa Monetară Financiară şi de Mărfuri

Sibiu, în prezent, se pregăteşte fuziunea bursei din Sibiu cu BVB.

|

Ca şi în cazul operaţiunilor bursiere, tranzacţiile de pe piaţa valutară pot fi:

— La vedere (spot) – acestea presupun efectuarea schimbului în momentul prezent.

— La termen (forward) – în cadrul acestora este decalat

momentul (viitor) efectuării schimbului

(onorarea tranzacţiei) de momentul (prezent)

Încheierii contractului de schimb. Tranzacţiile la termen pot fi *speculative* sau *cu rol de protecţie faţă de variaţia cursului* (*hedging*).

—

exemplu aplicativi

Posibilitatea obţinerii unor câştiguri prin speculaţii valutare la termen se bazează pe aceleaşi reguli ca şi speculaţiile bursiere la termen, mizându-se pe creşterea sau scăderea titlului. De exemplu, dacă un contract de tranzacţionare a unei sume de 100.000

euro este încheiat pentru un curs de 3, 45 lei, iar la scadenţă cursul este de 3, 5 lei, cumpărătorul câştigă

5.000 lei, întrucât va achiziţiona valuta la un curs mai mic decât cel al pieţei din acel moment, în cazul în care cursul pieţei ar ajunge la 3, 4 lei, vânzătorul va câştiga 5.000 lei, deoarece cumpărătorul îi va plăti un preţ mai mare (cel din contract).

Tranzacţiile la termen sunt încheiate uneori cu scopul protejării faţă de fluctuaţii ale cursului de schimb. Importatorii vor căuta să se protejeze împotriva creşterii cursului, iar exportatorii împotriva scăderii cursului de schimb.

Elevii-acţionari la firma Universul Editorial SA

au înţeles acum că achiziţionarea unui utilaj din import necesită anumite cunoştinţe despre piaţa valutară pentru ca operaţiunea să fie eficientă.

În plus, ei întrezăresc acum posibilitatea unor câştiguri importante din speculaţii valutare.

H proiecte de activitate

7. Urmăriţi evoluţia cursului euro şi al dolarului SUA

timp de o săptămână (utilizaţi ca reper cursul BNR).

Notaţi zilnic modificările produse, în final, în urma analizei, realizaţi graficul evoluţiei celor două valute.

Ce concluzii puteţi trage despre aprecierea/deprecierea leu/euro, leu/dolar în săptămâna respectivă?

8. Grupaţi-vă în două echipe şi alegeţi: prima echipă, o firmă importatoare şi cea de-a doua echipă, o firmă exportatoare. Informaţi-vă asupra monedei (valutei) în care firma îşi efectuează

operaţiunea de import/export, analizaţi evoluţia valutei respective în ultimele trei luni. A câştigat sau nu firma respectivă din modificarea de curs valutar? Argumentaţi concluzia voastră.

9.

24 hr Euro

1 US $ = O TSIS’T-. O 0080

	Kftco. com-					
07 880		— \				
07 860			A	=>	&.	^S
07 840 07 820						
07 800						

Jun 30. 2006 at 16 59 NY Time

Cotaţiile euro pe parcursul a 24 de ore p”.

104 Economie evaluare

1. Elaboraţi un exemplu numeric de situaţie în care un agent economic efectuează o operaţie la termen pe piaţa valutară. l p,

Alegeţi răspunsul corect.

2. Cotarea directă:

a. exprimă cantitatea de monedă naţională care poate fi cumpărată pentru o unitate monetară străină; b. are baza de raportare dată de o unitate monetară străină; c. se determină prin raportarea parităţii-aur a celor două monede comparate, l p.

3. Cotarea indirectă:

a. exprimă cantitatea de valută care poate fi cumpărată pentru o unitate monetară naţională; b. are baza de raportare dată de o unitate monetară naţională; c. se determină prin raportarea ratelor dobânzilor la depozitele în numerar constituite cu monedele comparate. Ip.

4. Operaţiunile pe piaţa schimburilor valutare la vedere sunt:

a. speculative la creştere; b. speculative la scădere; c. de protecţie faţă de variaţia cursului; d. nespeculative. Ip.

5. Pentru un agent economic, piaţa la termen nu asigură:

a. posibilitatea de a obţine câştiguri prin acţiuni speculative; b. posibilitatea de protecţie faţă de variaţia cursului; c. evitarea riscurilor legate de schimbarea cursurilor valutare Ip.

6. Atunci când cursul de schimb al valutei creşte, moneda naţională:

a. se apreciază; b. se depreciază;

Ip.

Ip.

Ip.

Ip.

c. nu îşi modifică valoarea.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

— Moneda naţională nu se apreciază atunci când cursul de schimb al valutei scade.

— Creşterea cursului unei valute nu scumpeşte importurile plătite în acea valută.

— Piaţa valutară este în echilibru atunci când curba cererii de valută se intersectează cu curba ofertei de valută.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

Ionomia

105

Lecţia

A jtCircuitul macroeconomic”.

— Corelaţii macroeconomice**

— Indicatori macroeconomici**

— Echilibre şi dezechilibre

MACROECONOMICE

Potenţialii acţionari de la Universul Editorial SA vor constata la, prima blocare a aprovizionării sau desfacerii că nu sunt singuri în mediul de afaceri. Dacă aprovizionarea cu hârtie va avea de suferit, vor constata că, la rândul său, furnizorul de hârtie depinde de furnizorul de masă lemnoasă, care, la rândul său, depinde de activitatea exploataţiilor forestiere… La rând*ul lor, vânzările depind de* reţ*eaua de* distribu*ţie, de* veniturile *cititorilor, care depind de* nivelul *salariilor, care depind de* activitatea *economică a* î*ntreprinderilor…*

Aşadar, elevii/elevele îşi dau seama că activitatea lor depinde, în mare măsură, de conjunctura economică şi socială din ţara lor.

Fiecare agent economic depinde de activitatea celorlalţi agenţi economici.

14.1. corelaţii macroeconomice**

Exemplul din deschiderea lecţiei scoate în evidenţă existenţa unor corelaţii foarte puternice între unităţile economice în cadrul unei economii naţionale. Corelaţiile pot fi:

— *Corelaţii tehnologice* – determinate de intercondiţionările normale care se desfăşoară între întreprinderi în realizarea bunurilor economice;

— *Corelaţii monetare şi financiare* – spre exemplu:

blocarea circulaţiei normale a banilor sau a titlurilor financiare, respectiv perturbaţiile din sistemul financâar-bancar pot afecta afacerile întreprinderilor, în plus, dezechilibrele valutare pot afecta valoarea monedei naţionale şi, implicit, bunul mers al afacerilor;

—

106 Economie

Societate *de* asigurări

— *Corelaţii de venituri* – dacă agenţii economi»

dintr-un anumit sector de activitate nu-şi realizeaz veniturile scontate, își vor reduce cererea de bunur iar activităţile întreprinderilor furnizoare vor fi afec ţaţe;

— *Corelaţii cu circuitele economice internaţionale* – conjunctură economică internaţională defavorabil va afecta mai întâi exportatorii, apoi importatorii ş implicit, întreprinderile care au legături economic cu aceştia;

— *Corelaţii de ordin social şi instituţional* – activitate economică se desfăşoară în societate şi este reglemen tată prin instituţii. Tulburările sociale, disfuncţio nalităţile instituţionale pot afecta serios activităţii economice.

Ansamblul conexiunilor economice date de corelaţiil şi legăturile din domeniul economic se structurează îi macroeconomie.

Economia naţională este forma de manifestare a interdependenţelor dintre agenţii economici în cadrul instituţional-naţional al unei ţări.

Din perspectivă economică, elaborarea regulilor spe cifice

pentru diferitele tipuri de activităţi are la bază gru părea funcţională a indivizilor şi a grupurilor care's<

manifestă în domeniul economic. Rezultatul acestei grupări este reprezentat de agenţi economici sau de sectoarele instituţionale ale economiei naţionale.

Agenţii economici cu un comportament analog funcţii similare şi provenienţa resurselor lor de acelaşi tip alcătuiesc un sector instituţional.

Unităţile economice care acţionează pe teritoriul unei ţări formează următoarele sectoare instituţionale:

— Întreprinderile (societăţi nefinanciare);
— Instituţiile financiare;
— Societăţile de asigurări;
— Administraţia publică;
— Administraţiile private;
— Gospodăriile populaţiei sau menajele;
— Exteriorul (restul lumii).

Schimburile de bunuri şi servicii dintre agenţii economici generează fluxuri economice: *materiale* şi *monetare*. Totalitatea fluxurilor economice alcătuieşte circuitul macroeconomic

Circuitul macroeconomic 107

Din măsurarea fluxurilor economice rezultă indicatorii macroeconomici inf o leconomic

Valoarea adăugată brută (VAB) constă în plusul de valoare realizat de fiecare agent economic în raport cu valoarea intrărilor în sistemul său de activitate. Se calculează ca diferenţă între valoarea bunurilor şi serviciilor livrate pe piaţă de un agent economic şi valoarea bunurilor şi serviciilor achiziţionate de acel agent economic pentru realizarea livrărilor sale.

14.2. indicatori macroeconomici**

Indicatorii macroeconomici sunt foare importanţi, deoarece relevă performanţele economice ale fiecărei ţări.

De nivelul atins de aceşti indicatori depind:

— Fluxurile de investiţii străine directe atrase de acea ţară;
— Dimensiunea şi structura bugetului de stat;
— O serie de ţinte ale politicilor macroeconomice;
— Cotizaţiile şi contribuţiile ţării respective la instituţii şi

organisme internaţionale (de exemplu, cota de contribuţie la bugetul UE) etc.

Principalul indicator macroeconomic este Produsul

Intern Brut (PIB) care reprezintă *valoarea adăugată brută* produsă într-o economie naţională, într-o perioadă de timp (an, trimestru). PIB exprimă valoarea bunurilor şi serviciilor destinate consumului final.

l exemplu

Dacă un întreprinzător livrează bunuri către clienţii săi în valoare de 1.000.000 u.m. *şi a primit de la furnizori bunuri şi servicii în valoare de 400.000 u.m*., *valoarea adăugată brută realizată de acel întreprinzător este de*

600.000 u.m.

Inf o ieconomic

PIB-ul pe locuitor al

României este de circa

7.000 de euro, 31, 4% din media UE – 25 (2004), cunoscând o creştere accentuată în ultimii ani.

PIB/locuitor în România (% din media UE)

32 > »

-

30

2 — ^-

S'

26 *se *jr*

24

22

1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005

Ani

l

Alţi indicatori macroeconomici sunt:

— Produsul Intern Net (PIN);

— Produsul Naţional Net (PNN);

— Venitul Naţional (VN) etc. (vezi *Anexa 2*).

—

108 Economie rf.
2, 85
JtOMĂMU
(WTTTUIUl NAŢIONAL DE STATISTICA
NATURAL INSTITUTE *Of* ÎTAT1STKS

14.3. echilibre şi dezechilibre
MACROECONOMICE

În funcţie de modul de abordare, pot fi studiate mai multe tipuri de echilibre/dezechilibre macroeconomice.

— Echilibre/dezechilibre de fluxuri şi variabile macroeconomice

Pentru a înţelege aceste corelaţii, vom face abstracţie de schimburile economice externe ale unei ţări. În aceste condiţii, PIB este destinat consumului final al agenţilor economici din ţara analizată, adică va fi format din bunuri de consum şi bunuri capital (care sunt rezultatul investiţiilor). Putem scrie următoarea relaţie:

$PIB = C + I$

unde:

C – bunuri de consum

7 – investiţii (achiziţii de bunuri capital)

Dar într-o economie de piaţă bunurile şi serviciile ajung la consumatori prin acte de vânzare/cumpărare.

Aceste schimburi generează venituri (fluxuri monetare)

care sunt distribuite agenţilor economici. Prin urmare,

PIB ca VAB poate fi exprimat şi ca totalitatea veniturilor agenţilor economici. După cum am văzut în lecţiile ll-

„Piaţa monetară” şi 12 – „Piaţa capitalurilor”, există unii agenţi economici care nu consumă toate veniturile

(economisesc). Ţinând cont de acest aspect, putem scrie următoarea relaţie:

$PIB = C + S$

Adică PIB este format din venituri cheltuite pentru consum (C) şi venituri neconsumate (economisite – 5;

S provine de la englezescul *saving* – „economisire”).

Dar, întrucât venitul, rezultatul economic (PIB), este unul şi acelaşi, rezultă:

$C + I=C + S =* I = S$, ceea ce denotă egalitatea dintre fluxurile de

economii şi cele de investiţii.

— Echilibrul dintre economii şi investiţii reprezintă unul dintre echilibrele macroeconomice majore.

Trebuie semnalat faptul că aceste două fluxuri au sensuri contrare: *investiţiile reprezintă* intrări *în circuitul economic* (dezvoltă activităţile economice), pe când *economiile reprezintă* ieşiri *din circuitul economic* (bani

necheltuiţi, adică bunuri nevândute). Din acest motiv principala funcţie a sistemului financiar-bancar este de a reintroduce economiile în circuitul economic.

— Echilibrul/dezechilibrul pe principalele pieţe

Modalitatea de deducere a echilibrului dintre fluxurile de economii şi cele de investiţii presupune *realizarea echilibrului pe principale pieţe* din perspectivă macroeconomică (macro-pieţe): piaţa bunurilor, piaţa monetară, piaţa capitalului, piaţa valutară şi piaţa muncii. Dezechilibrele pe astfel de pieţe pot genera crize economice.

În plus, ţinând cont de corelaţiile macroeconomice prezentate la începutul lecţiei, într-o economie naţională pot să apară și alte dezechilibre: structurale (pe principalele ramuri ale economiei naţionale), regionale (pe regiuni şi zone ale ţării), de dezvoltare economică etc.

Dintre toate acestea, cele mai importante sunt dezechilibrele legate de: piaţa muncii (*şomajul*, vezi lecţia 16); piaţa monetară (*inflaţia*, vezi lecţia 15); schimburile economice internaţionale (*dezechilibre ale balanţei comerciale și de plăţi externe*, vezi lecţia 19); venituri şi cheltuieli bugetare (*dezechilibrele bugetare*, vezi lecţia 18).

— Din perspectiva PIB ca sumă a rezultatelor economice, dezechilibrele îmbracă forma decalajelor

PIB-ului. Aceste decalaje sunt evaluate în raport cu

PIB-ul potenţial.

Aceasta înseamnă că toţi agenţii economici utilizează factorii de producţie în condiţii de optim (întreprinzătorii maximizează profitul, iar consumatorii maximizează utilitatea). Chiar dacă există agenţi economici care nu reuşesc să-și optimizeze activitatea, este de presupus că vor exista și agenţi economici care vor depăşi nivelul optim al activităţilor (doresc să se extindă). In aceste condiţii, PIB

potenţial poate fi considerat şi ca o valoare medie care corespunde unui nivel macroeconomic optim.

Acest nivel al PIB evidenţiază potenţialul unei economii. Faţă de acest nivel al PIB avem următoarele dezechilibre:

— Dacă PIB-ul realizat efectiv este mai mic decât nivelul potenţial, în acea economie apare un decalaj recesionist (*o stare de recesiune economică*);

PIB potenţial este valoarea PIB care se poate obţine în condiţii de folosire optimă (deplină)

a factorilor de producţie.

H^H^HIHHH^BHM^HI^HHIHH^HHIH

110 Economie

— Dacă PIB-ul realizat efectiv este mai mare decât ni velul potenţial (se depăşeşte nivelul optim), în ace economie apare un decalaj inflaţionist (o *stare d expansiune economică*).

Economiştii folosesc adesea expresia de „supraîncălziri a economiei" atunci când vorbesc de apariţia unei star de expansiune economică. Această metaforă sugereaz; că nivelul potenţial al unei economii este comparabil ci consumul optim al motorului unui autoturism – câne se turează motorul sub nivelul optim, autoturismul eşti utilizat sub potenţial, iar când se depăşeşte nivelul op tim, autoturismul este utilizat peste nivelul potenţial riscând o supraîncălzire a motorului.

Înlănţuirea în timp a decalajelor recesionist şi inflaţionist se numeşte *ciclicitate economică*.

Oscilaţiile ciclice ale economiei reflectă adesea optimismul sau pesimismul investitorilor.

14' „< * 7

Times. of Sorrow & Hope oncluzie

Elevii de la firma Universul Editorial SA au înţeles că succesul lor în afaceri este condiţionat, în bună măsură, de performanţele economiei naţionale şi că, prin cunoaşterea indicatorilor şi variabilelor macroeconomice, îşi sporesc şansele de reuşită în afaceri.

I proiecte de activitate

Cu ajutorul Internetului, căutaţi date despre nivelul

PIB-ului în cinci ţări ale UE. Comparaţi aceste niveluri cu PIB-ul României, utilizând graficul evoluţiei PIB România prezentat în lecţie.

2. Organizaţi-vă în şapte echipe şi iniţiaţi o cercetare în localitatea voastră. Identificaţi şi precizaţi instituţiile din localitate care reprezintă principalele sectoare instituţionale.

Circuitul macroeconomic 111

P… evaluare

Pagina de evaluare

8. Grupaţi în dificultăţi provocate de corelaţii monetar-financiare (A) şi dificultăţi provocate de corelaţii de venituri (B) următoarele: blocarea circulaţiei normale a banilor; agenţii economici dintr-un anumit sector de activitate nu-şi realizează veniturile scontate şi îşi reduc cererea de bunuri; blocarea circulaţiei titlurilor financiare. Ip.

9. Precizaţi care dintre următoarele sunt instituţii ale administraţiei publice (A)

şi instituţii ale administraţiei private (B): ministerele, primăriile, organizaţiile religioase, prefecturile, armata, sindicatele, partidele politice, poliţia, fundaţiile, asociaţiile sportive, învăţământul public, instituţiile de securitate socială, de sănătate. Ip.

Alegeţi răspunsul corect.

3. Firmele de brokeraj sunt cuprinse în sectorul instituţional:

a. al asigurărilor; b. financiar-bancar; c. restul lumii; d. al întreprinderilor. Ip.

4. Valoarea adăugată brută constă în:

a. valoarea bunurilor şi serviciilor destinate consumului tehnologic; b. produsul intern brut minus amortizare; c. plusul de valoare realizat de fiecare agent economic în raport cu valoarea intrărilor în sistemul său de activitate. Ip.

5. Investiţiile reprezintă:

a. intrări în circuitul economic; b. ieşiri din circuitul economic; c. bunuri nevândute. Ip.

6. Inflaţia este un dezechilibru:

a. pe piaţa muncii; b. pe piaţa valutară; c. pe piaţa monetară; d. regional. Ip.

Precizaţi dacă următoarele enunţuri sunt adevărate (A) sau false (F).

— PIB reprezintă valoarea totală a bunurilor create într-o economie naţională într-un an. l p.

— Decalajul recesionist apare atunci când PIB-ul realizat efectiv este mai mic decât nivelul potenţial în acea economie. l p.

— PIB potenţial nu reprezintă valoarea PIB care se poate obţine în condiţii de folosire deplină a factorilor de producţie. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

— Definire şi forme de manifestare

— Cauzele inflaţiei

— Efectele inflaţiei

— Măsurarea şi controlul inflaţiei

Pentru lansarea primului număr al revistei lor, elevii/elevele de la firma de exerciţiu Universul Editorial SA au elaborat din timp un proiect de promovare prin care doresc să susţină financiar evenimentul cu: *invitaţii, afişe, pliante, mape pentru invitaţi, sucuri, apă minerală etc*.

Din momentul calculului bugetului necesar şi până la aprobarea sumei solicitate au trecut sase luni. *In acest interval, preţurile au crescut la toate bunurile necesare pentru desfăşurarea evenimentului, în această situaţie, banii nu mai sunt suficienţi*. *Vor trebui să renunţe la unele lucruri sau să găsească noi sponsori*.

Aţi înţeles, desigur, care este cauza situaţiei neplăcute căreia trebuie să i se găsească o soluţie: *inflaţia – un fenomen devenit cotidian*. *Ce spun economiştii despre acesta vom afla în continuare*.

Inflaţia reprezintă un dezechilibru de ansamblu al economiei, manifestat prin *creşterea generalizată a preţurilor şi scăderea puterii de cumpărare a banilor*.

15.1. definire şi forme de manifestare

Inflaţia este un fenomen care sintetizează mai multe dezechilibre macroeconomice, în mod special legate de piaţa monetară şi financiară, de piaţa bunurilor şi serviciilor, de bugetul de stat etc.

Lipsa de corelare între nivelul veniturilor şi volumul şi structura mărfurilor dintr-o economie reprezintă principala premisă a inflaţiei; volumul bunurilor de pe piaţă se situează sub nivelul cererii susţinute de nivelul veniturilor agenţilor economici.

Cauza insuficienţei finanţării firmei Universul Editorial SA o reprezintă creşterea generalizată a preţurilor.

Inflaţia 113

Consecinţa inflaţiei în situaţia prezentată la începutul lecţiei este că, pentru lansarea revistei, elevii nu mai pot achiziţiona tot ceea ce

şi-au propus iniţial.

Nu orice creştere a preţurilor reflectă o situaţie de inflaţie; astfel, atunci când creşterea are la bază sporirea preţului la unul sau câteva grupuri de bunuri şi servicii, în timp ce la celelalte preţurile rămân la acelaşi nivel sau chiar scad, situaţia nu presupune neapărat prezenţa inflaţiei.

În exemplul alăturat este vorba de cea de-a doua formă de manifestare a inflaţiei: scăderea puterii de cumpărare a banilor, respectiv cu aceeaşi sumă de bani pot fi achiziţionate bunuri în cantitate mai mică.

15.2. cauzele inflaţiei

FORME ALE INFLAŢIEI

Forme ale inflaţiei	Ritmul mediu anual 1 de creştere a preţurilor
Inflaţia moderată (latentă)	sub 10%, Inflaţie cu o singură cifră
Inflaţia galopantă	cu două cifre, până la trei cifre
Hiperinflaţia	peste 100%, caracterizează crize

	le economice majore

l

De ce trebuie să ne confruntăm cu situaţii precum aceea descrisă la începutul capitolului?

Analiza cauzelor inflaţiei pune în evidenţă faptul că acestea se pot grupa în mai multe categorii:

— Cauze care privesc creşterea în exces a masei monetare, care poate fi determinată de: creşterea salariilor în dezacord cu sporul productivităţii, creşterea excesivă a creditului, acoperirea deficitului bugetului de stat prin emisiune monetară fără acoperire în producţia de bunuri și servicii, creşterea costurilor, creşterea preţurilor bunurilor importate etc.;

— Cauze care privesc *scăderea nivelului producţiei sau ofertei*. Aceasta este determinată de productivitatea redusă, de nivelul scăzut al tehnologiei, de ineficienta economică.

Cauzele precizate determină crearea unui exces de cerere nesatisfăcută, în aceste condiţii, preţurile cresc, iar cantitatea de bunuri care pot fi achiziţionate scade. Situaţia este influenţată atât de preţurile bunurilor din producţia internă, cât şi de preţurile bunurilor de import.

Ca urmare a analizei acestor cauze, economiştii identifică principalele tipuri de inflaţie:

— Inflaţia prin cerere – aceasta apare ca urmare a creşterii veniturilor consumatorilor (prin creşterea salariilor, reducerea impozitelor pe venituri, sporirea cheltuielilor bugetare ale statului, creşterea investiţiilor firmelor, creşterea exporturilor), în Fig. l.a.

se poate observa cum creşterea cererii agregate (cererea pe ansamblul economiei – CA) de la CA0 la

CAj determină creşterea nivelului general al preţurilor de la POla Pt;

Economie

— Inflaţia prin ofertă (prin costuri) – datorită creşte rii salariilor sau/şi creşterii preţurilor produselor d import, cresc

costurile. La rândul ei, creşterea cos turilor determină o scădere a ofertei agregate (ofert pe ansamblul economiei – OA) de la OA0 la OA

(vezi Fig. l.b.), care, în condiţiile unei cereri constante determină creşterea nivelului general al preţurilor *d* la P0 la Pl. Efectele inflaţiei prin ofertă sunt scădere; producţiei şi reducerea locurilor de muncă.

OA

OA0

Fig. 1. a. Inflaţie prin cerere b. Inflaţie prin ofertă (costuri)

Aceste cauze pot acţiona fiecare separat sau împreună. In cea de-a doua situaţie, procesul inflaţionist este accelerat, accentuat.

Propagarea mecanismului inflaţiei depinde de modul în care acţionează instituţiile guvernamentale și cele ale pieţei financiar-monetare. Efectele inflaţioniste sunt propagate în lanţ: creşterea preţurilor – * revendicări salariale – > acordarea de salarii mai mari – > creşterea costurilor – > creşterea şi mai accentuată a preţurilor şi alte revendicări salariale ş.a.m.d. Această situaţie este cunoscută sub denumirea de *spirală inflaţionistă*.

15.3. efectele inflaţiei!

Situaţia grupului de elevi care se confruntă în cadrul firmei de exerciţiu cu dificultăţi provocate de creşterea preţurilor nu este singulară.

Fenomenul inflaţiei este atât de bine cunoscut tocmai pentru că afectează întreaga societate.

Cele mai multe dintre efectele inflaţiei sunt negative. Ele reprezintă costurile sociale ale inflaţiei şi afectează în măsură diferită populaţia şi agenţii economici.

Inflaţia 115

Daţi exemple ilustrative pentru această categorie afectată.

Cunoaşteţi astfel de exemple?

I

Cum explicaţi pierderea suferită de creditori?

Numiţi un exemplu concret de întreprinzător aflat în dificultate din cauza inflaţiei.

Argumentaţi legătura existentă între l inflaţia controiată şi

| posibilitatea dezvoltării economiei în j aceste condiţii.

I

Cum obţin debitorii un avantaj?

exemplul

Ar fi putut elevii de la firma de exerciţiu să evite situaţia dificilă la care au ajuns? Da, spun economiştii, dacă ar fi cunoscut previziunea cu privire la rata inflaţiei şi ar fi luat măsurile adecvate.

Enumerăm principalele categorii de populaţie care suportă aceste efecte:

— Cumpărătorii, în special cei cu venituri mici şi fixe, pentru care, crescând preţurile, creşte costul vieţii şi scade standardul de viaţă;

— Cei care economisesc, pentru că scăderea puterii de cumpărare a banilor face ca economiile lor să-şi piardă valoarea;

— Creditorii pentru care suma rambursată valorează mai puţin decât cea împrumutată;

— Întreprinzătorii, din cauza nesiguranţei economice, creşterii riscului investiţiilor, creşterii costurilor, reducerii valorii reale a profiturilor.

Alte consecinţe ale inflaţiei:

— Consecinţe pozitive, atunci când în situaţia inflaţiei controlate se produce impulsionarea activităţii economice;

— Există şi categorii avantajate, precum:

— Debitorii care restituie sumele împrumutate la o putere de cumpărare mai mică;

— Agenţii economici care economisesc disponibilităţile băneşti schimbate în monede mai stabile ale altor ţări.

15.4. MĂSURAREA ŞI CONTROLUL INFLAŢIEI

Măsurarea inflaţiei porneşte de la tendinţele majore de manifestare ale acesteia.

Creşterea generalizată a preţurilor este măsurată cu ajutorul indicelui general al preţurilor.

Indicele general al preţurilor (/g/>) exprimă dinamica preţurilor de vânzare la foarte multe produse (ca mărime ponderată), întrucât într-o economie numărul produselor existente este foarte mare, este imposibilă măsurarea tuturor. Acesta este motivul pentru care se recurge la procedeul *eşantionării*, prin care este selectat un grup de produse, un „coş de bunuri”, respectiv cele care au cea mai mare frecvenţă în consum (vezi

Anexa 2).

Rata inflaţiei măsoară intensitatea inflaţiei:

Ri – rata inflaţiei

IPBCcn – indicele preţurilor bunurilor de consum curent

Utilizarea acestui indice este justificată de influenţa preţurilor bunurilor de consum asupra nivelului de trai al populaţiei.

116 Economie

Indexarea salariilor este coreiată cu rata inflaţiei.

oncluzie

De inflaţie nu poate fugi nimeni. Toate ţările cu economie de piaţă, toate economiile libere se confruntă cu inflaţia. Totuşi, experienţa ţărilor dezvoltate a arătat că inflaţia poate fi controiată. Dacă suntem informaţi, ne putem proteja şi singuri de efectele negative ale inflaţiei astfel încât acestea să ne afecteze cât mai puţin.

Scăderea puterii de cumpărare a banilor se manifestă concomitent cu prima tendinţă.

Puterea de cumpărare a banilor se calculează în dinamică prin indicele puterii de cumpărare a banilor

(vezi lecţia 11).

Ce se poate face pentru diminuarea efectelor negative ale inflaţiei? Există categorii de agenţi economici care se pot proteja singuri. Cu privire la categoriile sociale cu posibilităţi reduse de a se proteja, statul elaborează politici publice.

Acestea sunt măsuri de protecţie a agenţilor economici în raport cu creşterea preţurilor şi scăderea puterii de cumpărare a banilor. Este vorba despre: indexarea veniturilor (îndeosebi a salariilor, pensiilor, burselor); acordarea de compensaţii; creşterea dobânzilor la economiile păstrate la instituţiile financiare; subvenţionarea preţului la unele produse de strictă necesitate.

Întrucât inflaţia afectează întreaga societate, iar accentuarea sa are consecinţe negative asupra economiei în ansamblul ei, statul intervine prin pachete de măsuri care au drept scop controlul inflaţiei.

Controlul inflaţiei se manifestă prin măsuri antiinflaţioniste. Acestea urmăresc refacerea echilibrului economic de ansamblu deteriorat de inflaţie; măsurile vizează:

— Diminuarea volumului masei monetare (care există în exces) prin: creşterea dobânzilor la creditele acordate; restrângerea masei monetare; echilibrarea bugetului de stat şi a balanţei de plăţi externe;

— Creşterea volumului de bunuri şi servicii, întrucât există deficit de ofertă prin: încurajarea şi dezvoltarea activităţilor productive; adaptarea structurii producţiei în scopul apropierii ofertei de volumul şi structura cererii.

— Proiecte de activitate

1. Grupaţi-vă în două echipe şi formulaţi avantajele

(echipa A) şi dezavantajele (echipa B) măsurilor de diminuare a inflaţiei. Argumentaţi fiecare punct de vedere.

j 2. Discutaţi în familie cu părinţii şi informaţi-vă asupra nivelului venitului acestora în 1990 şi asupra modului cum a fost afectat nivelul lor de trai din cauza inflaţiei, înregistraţi informaţiile obţinute. Prezentaţi şi comparaţi în clasă informaţiile primite.

Inflaţia 117

Ina de evaluare

Pagina de evaluare

Din enumerarea care urmează, identificaţi agenţii economici pentru care inflaţia generează consecinţe pozitive, avantajoase (A) şi negative (B):

cumpărători; agenţii economici care îşi păstrează economiile în lei depuse la bănci; agenţii economici care economisesc disponibilităţile băneşti în dolari; debitori; creditori; întreprinzători. l p.

Dintre elementele care urmează, identificaţi creşteri ale indicelui preţurilor care reflectă o situaţie de inflaţie (A) şi care nu presupun neapărat existenţa inflaţiei (B): creşterea majorităţii preţurilor de consum din economie, creşterea preţului cu 100% la confecţiile de lux, creşterea cu 300% a preţului locuinţelor din zonele rezidenţiale, în timp ce la celelalte bunuri preţurile rămân la fel. Ip.

Alegeţi răspunsul corect.

3. La începutul anului, preţul unui bun economic este de 100.000 u.m. Care este preţul acestui bun la sfârşitul anului, în condiţiile unei rate a inflaţiei de

50%, presupunând o actualizare (integrală) a acestuia în raport cu inflaţia:

a. 120.000 u.m.; b. 100.000 u.m.; c. 150.000 u.m.; d. 160.000 u.m. 2 p.

4. Care dintre măsurile antiinflaţioniste vizează diminuarea şi

controlul masei monetare?

a. scăderea dobânzilor la creditele acordate; b. aplicarea unor măsuri de restrângere a masei monetare; c. liberalizarea preţurilor şi salariilor; d. îmbunătăţirea structurii producţiei. l p.

5. Care dintre următoarele măsuri antiinflaţioniste vizează protejarea populaţiei în raport cu creşterea preţurilor şi scăderea puterii de cumpărare a banilor?

a. indexarea veniturilor; b. scăderea dobânzilor la economii; c. dezvoltarea activităţilor productive; d. subvenţionarea preţului la energie pentru consumatorii industriali. Ip.

Precizaţi dacă următoarele enunţuri sunt adevărate (A) sau false (F).

Mecanismele inflaţiei sunt exclusiv interne. l p.

Inflaţia prin cerere este determinată de scăderea cererii sub nivelul de echilibru. Ip.

Inflaţia prin costuri este determinată de creşterea costurilor de producţie. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

118

Capitolul V l Macroeconomia

;

Lecţia

Şomajul”.

20. definire şi caracteristici

21. forme de şomaj

22. diminuarea şomajului şi protecţia socială

23.

Ie info onomic

Conform Biroului Internaţional al Muncii (al

Organizaţiei Naţiunilor

Unite), şomer este orice persoană peste 15 ani care întruneşte simultan următoarele condiţii:

— Este aptă de muncă;

— Nu munceşte;

— Este disponibilă pentru o muncă salariată;

— Caută un loc de muncă.

Grupul de iniţiatori ai firmei de simulare a activităţii economice

Universul Editorial SA au întâlnit persoane aflate în situaţia de şomer şi au fost impresionaţi de efectele pe care fenomenul le are asupra acestora. De ce caracterizează şomajul realitatea cotidiană? Care sunt consecinţele lui? Ce putem face pentru a ne proteja de acest pericol real? Cum poate interveni statul pentru a diminua fenomenul şomajului şi pentru a institui măsuri eficiente de protecţie pentru cei aflaţi deja în situaţia de şomeri?

Sunt, desigur, multe întrebări. Pentru ele se aşteaptă tot atât de multe răspunsuri. Câteva dintre acestea le veţi găsi în această lecţie.

16.1. definire şi caracteristici

Şomajul este un dezechilibru macroeconomic major manifestat prin excedentul ofertei de muncă în raport cu cererea de muncă.

Birou de plasare a forţei de muncă în România, condiţiile pentru ca o persoană să fie considerată şomer sunt stabilite de Legea nr. 76/2002.

Conform acesteia, pentru a fi şomer, o persoană trebuie să fie în vârstă de peste 16 ani, să nu posede loc de muncă, să nu aibă venituri, să fie disponibilă de muncă şi să fie înregistrată la instituţiile specializate.

Şomajul, ca dezechilibru, constă în faptul că oferta de muncă depăşeşte cererea de muncă. Prin aceasta este afectată o parte din populaţia activă disponibilă prin neasigurarea locurilor de muncă.

Şomajul 119

Întrebarea pe care şi-o pun în mod firesc iniţiatorii firmei simulatoare de activitate economică editorială este următoarea: echilibrul pe piaţa muncii ar rezolva problema şomajului? Pentru aceasta, să ne amintim: cererea şi oferta de muncă nu sunt omogene.

Inf o [economic

Şomajul este privit de europeni ca una dintre problemele majore cu care se confruntă. Dintre repondenţi, problema şomajului este centrală pentru: germani (81%), polonezi (78%), francezi (67%), portughezi, greci şi austrieci (64%).

Sursa: Eurobarometrul Comisiei Europene din septembrie 2005

|

Viitori editori de reviste, iniţiatorii firmei de exerciţiu se gândesc să-şi informeze colegii cu privire la fenomenul şomajului.

Nu este însă suficient să ştim ce este şi care sunt caracteristicile

acestui fenomen, ci trebuie cunoscute cauzele care determină acest fenomen şi formele care le corespund.

Pentru o mai bună înţelegere a faptului că echilibrul pe piaţa muncii nu este posibil în fapt, este necesară o analiză a caracteristicilor şomajului, pe care le vom prezenta în continuare.

a. Nivelul şomajului se exprimă: în mărime absolută prin numărul şomerilor; în mărime relativă prin rata şomajului.

Rata şomajului este calcuiată ca raport procentual între numărul şomerilor şi populaţia activă disponibilă

(P.a. d):

„*S-P.a. d* b. Intensitatea şomajului. Şomajul poate fi: *total*

(în situaţia în care este urmarea pierderii locului de muncă şi încetarea totală a activităţii) *sau parţial* (în situaţia în care constă în restrângerea activităţii şi diminuarea corespunzătoare a salariului).

c. Durata şomajului constă în intervalul de timp dintre momentul pierderii locului de muncă sau al diminuării activităţii până la reluarea acesteia.

d. Structura şomajului redă clasificarea şomerilor pe categorii de: vârstă, sex, rasă, calificare, nivel de instruire.

Prezentarea caracterizării pune în evidenţă faptul că şi în situaţia în care, ca mărime, cererea şi oferta de muncă ar fi egale, ele nu ar putea coincide ca intensitate, durată şi structură.

16.2. forme de şomaj

Şomajul poate fi determinat de diferite cauze, în evoluţia unei economii există perioade de creşteri, dar şi de stagnări sau chiar de scăderi care determină scăderea cererii de bunuri şi servicii, ceea ce implică o reducere corespunzătoare a cererii de muncă. Astfel, oferta de muncă depăşeşte semnificativ cererea de muncă, manifestându-se o formă gravă de şomaj numit şomaj ciclic.

Acesta este specific perioadelor de criză economică sau de stagnare economică. Şomajul ciclic reprezintă cea mai dificilă formă de şomaj, deoarece rezolvarea sa nu poate fi realizată decât prin relansare economică (prin depăşirea fazei de recesiune a ciclului economic).

Când pe piaţa muncii se manifestă o *diferenţă între structura ofertei de muncă* (sub aspectul nivelului de calificare, vârstă, sex, distribuţie geografică) şi *aceea a cererii*

120 Economie exemple!

În ultimii ani, activitatea editorială în presa scrisă şi audio-vizuală s-a modificat în sensul creşterii ponderii audio-vizualului, ceea ce a determinat crearea şi diversificarea locurilor de muncă (*editori, redactori, prezentatori, moderatori etc.*) *în audio-vizual. Este o modificare structurală. Au apărut specializări noi, altele au dispărut sau sunt pe cale să dispară.*

Un absolvent de jurnalism nu se angajează întotdeauna imediat într-un loc de muncă adecvat cu pregătirea sa.

Uneori este necesar un interval de timp pentru a se informa cu privire la locurile de muncă existente în diferite edituri, cerinţele specifice, timpul de lucru normat cu exactitate sau nenormat, în funcţie de nevoile redacţiei, salariu etc.

Târg de joburi *de muncă*, apare şomajul structural. Diferenţa apare deoarece cererea de bunuri şi servicii se modifică mereu.

Schimbarea tehnologiei contribuie şi ea la modificări structurale ale cererii de muncă, determinând, de asemenea, şomaj structural. Noutăţile în tehnologia tipografică au drept consecinţe dispariţia unor meserii şi apariţia altora noi. Dacă oferta de muncă se adaptează rapid cerinţelor noilor tehnologii (în special prin calificare şi recalificare), atunci şomajul structural poate fi diminuat.

De multe ori, pe piaţa muncii, cei care sunt în căutarea unui loc de muncă nu sunt suficient informaţi.

Informarea imperfectă este o realitate în economiile actuale. Aceasta devine o altă cauză a şomajului.

În plus, în orice economie există persoane mai greu adaptabile care nu corespund exigenţelor unor locuri de muncă sau persoane care caută altceva decât locul de muncă din acel moment, ori situaţii în care oamenii sunt nevoiţi să se mute dintr-o localitate în alta. În perioada de timp până la angajare, oamenii se află în şomaj fricţional (tranzitoriu) care este o formă de şomaj de mai scurtă durată comparativ cu şomajul structural.

Atât şomajul structural, cât şi cel fricţional sunt considerate forme normale de şomaj, întrucât ele caracterizează în mod firesc orice economie.

16.3. diminuarea şomajului şi protecţia socială

Şomajul este considerat un fenomen negativ, din cauza

consecinţelor sale atât asupra economiei, cât şi asupra persoanelor aflate în situaţie de şomaj.

Persoanele sunt afectate ca urmare a diminuării veniturilor, ceea ce conduce la scăderea nivelului de trai, la imposibilitatea de menţinere a unui anumit standard de viaţă. Consecinţele asupra persoanei pot fi şi de ordin psihic, atunci când durata şomajului se prelungeşte, timp în care scade încrederea în sine, concomitent cu scăderea speranţei de a găsi un loc de muncă.

Economia în ansamblul său este afectată de şomaj, deoarece o mare parte din resursa economică cea mai importantă, forţa de muncă, rămâne neutilizată. Efectele asupra producţiei de bunuri şi servicii sunt negative, manifestându-se prin scăderea producţiei.

Şomajul 121

Elevii/elevele firmei Universul Editorial SA se gândesc că, prin activitatea lor, vor crea locuri de muncă, aşadar, vor avea o contribuţie la diminuarea dezechilibrului pe piaţa muncii. Totodată, îşi doresc cu atât mai mult să menţină firma în activitate pentru a avea ei înşişi un loc de muncă, fiind astfel feriţi de pericolul şomajului.

oncluzie

Protecţia persoanelor faţă de fenomenul şomajului presupune buna cunoaştere a acestuia. Numai înţelegerea cauzelor şomajului poate determina o atitudine adecvată a persoanelor ameninţate de spectrul acestuia.

În orice societate cu economie de piaţă există şomaj, desigur, în proporţii diferite. Chiar şi în ţările cu un înalt nivel de dezvoltare economică se înregistrează un anumit nivel al şomajului. Astfel, acest fenomen pare de neevitat, imposibil de eliminat. Problema pe care şi-o pun guvernele este aceea de a interveni cu măsuri de diminuare a şomajului. Fiecare măsură în parte reprezintă o reacţie faţă de fiecare cauză enumerată anterior:

— Stările de recesiune economică sunt abordate prin măsuri de *relansare economică*, prin creşterea investiţiilor, stimularea exporturilor şi a întreprinzătorilor care pot crea locuri de muncă;

— Schimbările structurale şi tehnologice vor fi acompaniate cu măsuri pentru: asigurarea unor *cursuri de recalificare* în domeniile în care se anticipează o creştere a cererii de muncă, dar şi prin orientarea mai bună a sistemului de învăţământ şi pregătire profesională pentru a

corespunde cerinţelor reale ale pieţei muncii;

— Deficienţele de informare vor fi diminuate prin:

crearea şi dezvoltarea unui *sistem de informare* pentru

„Actorii" de pe piaţa muncii. Acesta cuprinde: birouri de plasare, târguri, burse de locuri de muncă, agenţii de informare etc.

Pe termen scurt, problema esenţială generată de şomaj este reprezentată de protecţia socială a celor afectaţi de şomaj prin garantarea unui venit minim pentru şomeri, numit ajutor sau indemnizaţie de şomaj, care este reglementat de legislaţia din fiecare ţară.

Conform legislaţiei din România, protecţia socială a şomerilor se realizează prin: *ajutor de şomaj* pentru o perioadă de maximum 272 de zile, la sfârşitul căreia primesc, dacă nu s-au angajat, alocaţie (indemnizaţie) de sprijin pentru o perioadă de maximum 18 luni, (75% din salariul minim brut pe ţară), o sumă fixă, neimpozabilă.

H proiecte de activitate

Urmăriţi timp de două săptămâni presa locală şi notaţi informaţiile referitoare la şomaj care apar pe plan local. Identificaţi cauzele specifice localităţii respective şi măsurile luate de autorităţile locale.

Identificaţi între persoanele cunoscute, pe acelea care sunt în situaţie de şomaj, încercaţi să găsiţi cauzele specifice fiecărei forme de şomaj. Argumentaţi punctul vostru de vedere.

122 Economie a *de* evalu evaluare

Completaţi corespunzător următoarele afirmaţii.

14. Şomajul determinat de crize economice se numeşte Ip.

15. Absenţa informării populaţiei cu privire la locurile de muncă existente determină forma de şomaj Ip.

16. Venitul garantat acordat şomerilor de către stat constă în Ip.

Alegeţi răspunsul corect.

4. După intensitate, şomajul poate fi:

a. ciclic; b. structural; c. total; d. fricţional. l p.

5. Nivelul relativ al şomajului exprimă:

a. numărul şomerilor; b. raportul procentual între numărul şomerilor şi populaţia activă; c. pierderea locului de muncă; d. restrângerea activităţii. l p.

6. Pe piaţa muncii, şomajul este:

a. expresia unui dezechilibru între oferta de muncă (mai mare) şi cererea de muncă (mai mică); b. expresia unui dezechilibru între oferta de muncă (mai mică) şi cererea de muncă (mai mare); c. expresia unui dezechilibru pe piaţa monetară; d. rezultat al insuficienţei capacităţilor de producţie. Ip.

7. Care este populaţia activă a unei ţări dacă rata şomajului este de 10%, iar numărul şomerilor este de 800.000 de persoane?

a. 10.000.000 de persoane; b. 8.000.000 de persoane; c. 6.000.000 de persoane; d. 5.000.000 de persoane. Ip.

Precizaţi dacă următoarele enunţuri sunt adevărate (A) sau false (F).

După durată, şomajul poate fi total sau parţial. Ip.

Pentru persoanele afectate, consecinţele şomajului sunt negative sub aspect material, psihic, social. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

*

123

— N f Creşterea şi dezvoltarea economică".

4-14

17.1. dinamica economiei naţionale – ciclicitate economică

— Creşterea economică

— Dezvoltarea economică

După ce au înţeles că succesul afacerii lor depinde şi de conjunctura macroeconomică, elevii/elevele de la firma

Universul Editorial SA se întreabă cum se poate modifica această conjunctură în timp. Ei vor să dezvolte afacerea, şi-au întocmit proiectul planului de afaceri şi cash-flow-ul (situaţia acoperirii cu fonduri), dar au ajuns la concluzia ca au nevoie de credite pe termen mediu şi lung.

Pentru a-şi definitiva planurile financiare şi de afaceri, au nevoie să ştie care va fi evoluţia economiei naţionale pe termen mediu şi lung. Despre aceste elemente vom afla în această lecţie.

17.1. dinamica economiei naţionale – ciclicitate economică

Am văzut în lecţia 14 că PIB-ul măsoară rezultatele macroeconomice dintr-un an. Dar, pe parcursul acelui an, activităţile economice pot fluctua, în plus, acest indicator ne spune care *a fost* starea economiei naţionale. Orice planificare a afacerilor trebuie să focalizeze pe un orizont de timp viitor. Datele depre

„Istoricul” recent al economiei naţionale sunt utile, dar nu şi suficiente dacă nu ştim cum ar putea să arate viitorul.

Dinamica economiei naţionale poate fi urmărită prin evoluţia în timp a principalilor parametri şi poate fi analizată pe *termen mediu* şi pe *termen lung*:

— *Pe termen mediu* este urmărită variaţia rezultatului macroeconomic (PIB efectiv realizat), în raport cu nivelul potenţial (PIB potenţial) – ciclicitatea economică;

Capitolul V

Lecţia

Elevii iniţiatori ai firmei se consultă cu privire la obţinerea unei finanţări pe termen lung.

Modificarea în timp a stării economiei naţionale se numeşte dinamica economiei naţionale.

flBHfc;

124 Economie

Perioada de timp formată dintr-o fază de expansiune şi una de recesiune se numeşte ciclu info|

economic în abordările recente

(R.E. Lucas, C. Romer,

G. Mankiw ş.a.) ale ciclicităţii economice se identifică expansiunea cu decalajul inflaţionist şi recesiunea cu decalajul recesionist (vezi lecţia 14). j aceasta este rezultatul înlănţuirii în timp a decalajulu recesionist (starea de recesiune) şi a decalajului inflaţionist (starea de expansiune);

— *Pe termen lung* este urmărită evoluţia potenţialului economiei naţionale (PIB potenţial) – creşteres economică; aceasta este rezultatul evoluţiei ascendenţi a PIB potenţial pe locuitor.

Cele două fenomene se întrepătrund: *pe o tendinţa de creştere economică se suprapune componenta delict*

(vezi Fig. 1).

După cum se poate observa în grafic, PIB-ul efecm realizat poate varia în timp în jurul tendinţei de creşten a PIB-ului potenţial:

— Poate să depăşescă nivelul potenţial – expansiune

(boom) – când afacerile iau un avânt deosebit investiţiile cresc, existând o anumită exuberanţă pe pieţele financiare, optimismul fiind caracteristica principală a activităţilor economice;

— Poate să scadă sub nivelul potenţial – recesiune

(criză) – când afacerile se derulează cu greutate, volumul vânzărilor scade dramatic, întreprinderile îşi restrâng activitatea şi concediază o parte din lucrători, şomajul creşte, investiţiile scad, iar pesimismul este caracteristica generală a mediului de afaceri.

Ciclicitatea reprezintă o formă normală de evoluţie a unei economii naţionale, ea manifestându-se în toate ţările, indiferent de gradul de dezvoltare. Fiind vorba de un fenomen pe termen mediu, ciclicitatea nu trebuie confundată cu sezonalitatea (variaţia sezonieră a rezultatelor macroeconomice dată de modificarea în funcţie de anotimpuri a unor activităţi: agricole, de construcţi, de turism etc.).

Fig. 1. Ciclicitatea şi creşterea economică

PIB, i timp

Tendinţa de creştere economică

(PIB potenţial)

Oscilaţiile ciclice (PIB realizat)

Se observă că peste o tendinţă de creştere economică se suprapune normal oscilaţia ciclică.

1 Expansiune

Recesiune

Creşterea şi dezvoltarea economică 125

Inf o leconomic

Marea Criză Economică – criză economică fără precedent din perioada 1929-1933, care a afectat majoritatea statelor. Criza a debutat într-o zi de marţi (aşa-numita „Black Tuesday”),

29 octombrie 1929, prin prăbuşirea cursurilor titlurilor financiare de la

Bursa din New York.

— Elevii de la firma Universul Editorial SA au înţeles acum că o stare de recesiune economică le poate afecta serios cifra de afaceri, din cauza scăderii veniturilor consumatorilor şi, implicit, a cererii pentru revista lor. – Fig. 2. Evoluţia ciclică a economiei româneşti (1990-2004)

	Dinamica ritmului PIB al României	
s?	5	— ^ – -., -/

1
m \ X
Z 1990 1996\ 199^X^2000
I 1992/ 1994 2002 20)4
’£. :\ y *^*

Ani

Sursa: prelucrări după anuare statistice ale României

Creşterea economică reprezintă evoluţia ascendentă a PIB-ului potenţial, pe termen l e

O altă criză de proporţii la Bursa din New York a avut loc într-o zi de luni („Black Monday”),

19 octombrie 1987. De această dată măsurile de siguranţă introduse după

Marea Criză din 1929

au făcut ca şocul să fie amortizat.

17.2. creşterea economică întrucât dinamica tuturor economiilor naţionale este ciclică, înseamnă că, de fapt, *ciclicitatea nu toate oferi informaţii concludente* privind evoluţia unei economii naţionale, respectiv în legătură cu eficienţa activităţilor sale.

În schimb, oferind informaţii despre evoluţia potenţialului unei economii naţionale, *creşterea economică toate caracteriza eficienţa* ansambului activităţilor economice care au loc în acea ţară.

Din perspectiva utilizării factorilor de producţie, creşterea economică poate fi:

— Creştere economică extensivă – procesul de creştere se bazează mai ales pe creşterea volumului factorilor de producţie utilizaţi;

— Creştere economică intensivă – procesul de creştere se bazează mai ales pe îmbunătăţirea eficienţei utilizării factorilor de producţie.

Pentru a putea măsura creşterea economică, se estimează *PIB-ul potenţial* ca o medie a PIB-ului efectiv realizat (înregistrat în statistici) pe termen lung. *Dacă această medie este mai mare decât aceea a unei perioade de timp anterioare înseamnă că în intervalul de timp*

considerat a avut loc o creştere economică. Aceste comparaţii se fac în *termeni reali* (eliminând efectele

126 Economie inflaţiei cu ajutorul indicelui general al preţurilor)

Pentru a ţine cont de dinamica populaţiei unei ţări se utilizează *forma de măsurare PIB/locuitor*, prir raportarea (împărţirea) nivelului PIB la numărui mediu de locuitori ai unei ţări (dintr-o perioadă d «

referinţă).

Principalii factori de creştere economică sunt:

— Resursele naturale – sporirea volumului şi a calităţii resurselor naturale pe care le poate utiliza economia unei ţări poate îmbunătăţi performanţele de creştere economică ale acesteia;

— Stocul de capital – cantitatea şi, mai ales, calitatea capitalului fac în mare parte diferenţa dintre ţările dezvoltate şi cele mai puţin dezvoltate;

— Înzestrarea tehnologică – fiind expresia directă a nivelului de dezvoltare a ştiinţei, tehnologia a devenit o armă principală în competiţia internaţională, progresul tehnologic susţinând direct îmbunătăţirea potenţialului unei economii naţionale;

— Resursele umane – analizate mai ales din perspectivă calitativă (*capitalul uman al unei ţări*), întrucât oamenii sunt aceia care identifică noi resurse naturale, produc bunurile capital şi inventează noi tehnologii pe baza pregreselor ştiinţei, noile teorii ale creşterii economice consideră educaţia, învăţarea continuă, cercetarea ştiinţifică şi dezvoltarea tehnologică drept factori esenţiali ai creşterii economice.

— Acţionarii de la Universul Editorial SA si-au propus să popularizeze în revista lor unele aspecte privind sistemul de educaţie şi învăţământ din ţările dezvoltate ale lumii.

Totuşi, fiind caracterizată doar prin nivelul

PIB/locuitor, creşterea economică nu poate evidenţia complet cadrul economic şi social în care au loc activităţile economice.

Urmărind evoluţia în timp a economiilor unor ţări, economiştii au constatat că deşi PIB-ul pe ansamblu a crescut, datorită unor fluxuri investiţionale importante, iar PIB/locuitor înregistra ameliorări evidente, în realitate, inegalităţile dintre veniturile membrilor societăţii creşteau, şomajul afecta o parte foarte mare a populaţiei

active, iar gradul de sărăcie din acele ţări se agrava.

Astfel de situaţii au impus introducerea unui concept nou pentru analizarea performanţelor economice şi sociale ale unei ţări: dezvoltarea economică.

Creşterea $i dezvoltarea economică 127

Dezvoltarea economică este un proces complex care presupune îmbunătăţiri profunde legate de structura socială, de calitatea instituţiilor şi de atitudinile populaţiei unei ţări.

Casa Presei Libere

17.3. dezvoltarea economică

— Elevii/elevele din firmă obişnuiesc să se informeze în general despre ceea ce se întâmplă în lume. Au aflat astfel că unele ţări sunt numite ţări dezvoltate, altele sunt numite ţări în curs de dezvoltare, iar altele sunt numite ţări mai puţin dezvoltate

(sau cu nivel de dezvoltare scăzut). Pe ce bază se fac astfel de aprecieri vom vedea în continuare.

Dezvoltarea economică permite realizarea unei creşteri economice susţinute, o reducere a inegalităţii veniturilor membrilor societăţii şi o diminuare considerabilă a ponderii populaţiei sărace.

Conceptul de dezvoltare economică [*economic development*] se bazează pe trei valori esenţiale:

— Sustenanţa – relevă *performanţele procesului de dezvoltare economica în ceea ce priveşte modul de acoperire a nevoilor populaţiei unei ţări*. Dacă o parte însemnată a populaţiei unei ţări suferă de malnutriţie sau are probleme privind asigurarea unei locuinţe se spune că în acea ţară există o *condiţie de subdezvoltare absolută*;

* autorespectul – *caracterizează demnitatea*, *simţul onoarei*, *preţuirea faţă de sine a cetăţenilor unei ţări*.

Autorespectul ca atitudine a omului obişnuit reprezintă o condiţie importantă a modernizării efective a instituţiilor unei ţări şi are un impact deosebit de puternic asupra calităţii mediului de afaceri; libertatea – *evidenţiază modul în care indivizii pot lua decizii* fără a fi îngrădiţi de structuri birocratice sau politice, respectiv de superstiţii, cutume sau mentalităţi anacronice. Libertatea ca valoare a dezvoltării economice înseamnă mai mult decât eliberarea de constrângerile sărăciei, presupune capacitatea indivizilor de a alege *în cunoştinţă de cauză*.

Realizarea acestei valori este foarte importantă, deoarece libertatea economică este o condiţie de bază pentru desfăşurarea eficientă a activităţilor economice.

Dar realizarea libertăţii economice este intercondiţionată de libertatea politică şi socială a cetăţenilor unei ţări.

„Elevii/elevele de la Universul Editorial au aflat că unul dintre elementele caracteristice ale libertăţii ca valoare a conceptului de dezvoltare economică este libertatea presei şi sunt mândri că si-au ales un'domeniu de activitate atât de important. „

128 Economie infoleconomic în raport cu nivelul

IDU, există următorea clasificare a nivelului de dezvoltare:

Categorie de ţări	Interval IDU
Ţări cu nivel scăzut de dezvoltare	O, O-O, 499
Ţări cu nivel mediu de dezvoltare	O, 5-O, 799
Ţări cu nivel ridicat de dezvoltare	O, 8-O, 999

În ultimul Raport internaţional privind indicele dezvoltării umane

(*Human Development*

Report for 2005) România ocupa poziţia 64, fiind aproape de accederea în grupa ţărilor dezvoltate

(IDU '= 0, 792). Structura IDU al României pe elementele componente se prezenta astfel:

Pentru caracterizarea nivelului de dezvoltare atins d o ţară se utilizează indicele dezvoltării umane (IDI

sau HDI – *human development index*). Acesta ia î calcul trei elemente:

— Speranţa de viaţă – numărul mediu de ani trăil de un om din acea ţară;

— Nivelul de educaţie – calculat ca *rată a alfabe tizării* (ponderea celor care ştiu să scrie şi să citeasc din populaţia peste vârstă şcolară) şi ca *rata brută d cuprindere şcolară* (ia în calcul procentul de cuprinderi a populaţiei în toate formele de învăţământ);

— PIB/locuitor – în sistemul parităţii puterii di cumpărare (ppc) (pe baza unui „coş de bunuri di consum" comparabil internaţional).

Atunci când în analizele nivelului de dezvoltare a unei ţări se iau în consideraţie şi aspecte legate de caii tatea mediului natural şi de modul de conservare a re surselor naturale, se utilizează conceptul de dezvoltări durabilă (*sustainable development*).

Dezvoltare durabilă = dezvoltare economică + protecţia mediului natural oncluzâe

Calitatea mediului social, gradul de mobilitate a structurilor sociale, eficienţa funcţională a instituţiilor, atitudinile şi mentalităţile cetăţenilor, pot accelera sau frâna creşterea economică şi, implicit, dezvoltarea afacerilor individuale.

Indicator	Valoare
IDU	O, 792
Speranţa de viaţă	71, 3 ani
Rata alfabetizării	97, 3%
Rata brută de	72 %

cuprindere şcolară	
PIB/loc – ppc	7.277 $
Coeficientul speranţei de viaţă	O,77
Coeficientul educaţiei	O,89
Coeficientul PIB	O,72 J

proiecte de activitate

Organizaţi o echipă de cercetare (alcătuită din colegi interesaţi de economie și de istorie), solicitând sprijinul profesorilor de economie și de istorie. Analizaţi principalele repere ale istoriei moderne cu scopul de

— A identifica perioadele de recesiune economică specifice marilor puteri capitaliste. Puneţi în evidenţă prin ce se caracterizează fiecare şi ceea ce au în comun.

2. Studiaţi *Dicţionarul de economie* (Editura Economică,

Bucureşti, 2000) cu privire la conceptul de ciclu economic. Identificaţi modalităţile principale în care ştiinţa economică abordează acest concept. Prezentaţi în clasă rezultatele studiului vostru.

Creşterea şi dezvoltarea economică 129

”.,”. evaluare

Grupaţi în caracteristici ale expansiunii (A) şi caracteristici ale recesiunii

(B) următoarele: afacerile iau avânt, investiţiile cresc, volumul vânzărilor scade, întreprinderile îşi restrâng activitatea, şomajul creşte, investiţiile scad. lp.

Comparaţi conceptele de ciclicitate economică şi de sezonalitate, precizând în ce constă diferenţa dintre acestea. Argumentaţi în favoarea acestei diferenţe. lp.

Enumeraţi principalele valori pe care se întemeiază conceptul de dezvoltare economică. lp.

Alegeţi răspunsul corect.

4. Capitalul uman este un factor de creştere economică şi poate fi inclus în categoria:

a. resurselor naturale; b. stocului de capital; c. resurselor umane. lp.

5. Creşterea economică intensivă/extensivă are în vedere criteriul:

a. utilizării factorilor de producţie; b. succesiunii expansiune – recesiune; c. funcţionalităţii – disfuncţionalităţii. lp.

6. Indicele dezvoltării umane (IDU) este relevant pentru:

a. creşterea economică; b. dezvoltarea economică; c. ciclicitatea economică. lp.

Precizaţi dacă următoarele enunţuri sunt adevărate (A) sau false (F).

Conceptul de dezvoltare durabilă nu are în vedere şi protecţia mediului. lp.

Indicele dezvoltării umane are în vedere: speranţa de viaţă, nivelul de educaţie, PIB/locuitor. lp.

În economia de piaţă, libertatea economică este o condiţie de bază pentru desfăşurarea eficientă a activităţilor economice. l p.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

Itolul V Macroeconomia

Lecţia

JLOlRolul statului în economia de piaţă”.

10. limitele pieţei şi eficienţa socială

11. funcţiile statului într-o economie de piaţă

12. instrumente economice ale administraţiei publice

18.4. bugetul de stat

Elevii iniţiatori ai firmei Universul Editorial ştiu deja că şi în economiile de piaţă cele mai liberale (*de exemplu*,

SUA) *statul* (*sectorulpublic*) *ocupă o poziţie importantă*, *întrebarea firească este*: *dacă pieţele reglează schimburile economice astfel încât sistemul economic se apropie de optim*, *ce rol mai are statul*? *Să fie oare rolul statului legat de dezechilibrele macroeconomice*? *Sau statului îi revine doar funcţia de arbitru al concurenţei*?

Prin ce se manifestă rolul statului, al sectorului public, într-o economie de piaţă şi mai ales până unde poate să se implice acesta în viaţa economică, vom vedea în această lecţie.

Autostrada Soarelui

18.1. limitele pieţei şi eficienţa socială

În orice societate se manifestă două tendinţe opuse în societate: pe de o parte, *tendinţa către coeziune şi cooperare* şi, pe de altă parte, aceea către *confruntare* a intereselor individuale, între tendinţele de mai sus trebuie să se menţină un echilibru (compromis) pentru a se evita alunecarea spre extreme: *control social puternic*

(economie de comandă) sau *anarhia* unei concurenţe duse la extrem, care poate însemna dezintegrare socială.

Dacă se recunoaşte necesitatea acestui echilibru înseamnă că trebuie să se recunoasă şi faptul că pieţele nu pot regla totul, respectiv că acestea au anumite limite. *Limitele pieţelor* sunt legate de:

— *Imposibilitatea cuprinderii tuturor bunurilor în proprietate privată*: întotdeauna există şi bunuri aflate în proprietate publica: un drum de acces într-o zonă rezidenţială, o amenajare pentru irigaţii, un dig etc.;

Rolul statului în economia de piaţă 131

e

O *amenajare hidrografică produce beneficii pentru un număr mare de agenţi economici dintr-o anumită zonă a ţării, dar costurile sunt foarte mari*, *iar timpul de amortizare a investiţiei foarte lung*, *astfel încât investitorii privaţi nu sunt interesaţi*.

— *Existenţa unor costuri mari pentru iniţierea şi administrarea producerii unor bunuri şi servicii* care pot să descurajeze iniţiativa privată. Totuşi, astfel de bunuri şi servicii sunt atât de importante, încât nerealizarea lor (sau realizarea în cantităţi insuficiente)

poate genera dezechilibre pe mai multe pieţe sau chiar la nivel de economie naţională;

— *Concurenţa imperfectă* creează situaţii în care un număr mare de participanţi la pieţe sunt dezavantajaţi;

— *Incertitudinea şi riscul* sunt caracteristici definitorii ale spaţiului economic. Fără o viziune de ansamblu asupra economiei naţionale, riscul şi incertitudinea ar fi atât de mari, încât ar descuraja unele afaceri.

Din perspectiva eficienţei activităţilor umane, coexistenţa sectorului pieţelor cu sectorul public se explică prin necesitatea armonizării criteriilor de eficienţă *economică* (presupune maximizarea efectelor acţiunilor individuale), cu acelea *sociale* (care presupun binele tuturor membrilor societăţii).

exemplu

Funcţia stabilizatoare a statului se poate manifesta prin politica de diminuare a şomajului, care presupune că guvernul oferă o serie de stimulente firmelor care angajează şomeri sau organizează cursuri de recalificare profesională.

Iniţiatorii firmei de simulare se întreabă: care sunt instrumentele economice ale administraţiei publice? Cum se constituie şi se cheltuiesc resursele băneşti ale statului?

18.2. funcţiile statului într-o economie de piaţă într-o economie de piaţă, statului, ca titular al sectorului public, îi revin următoarele funcţii cu implicaţii directe asupra domeniului economic:

— Funcţia alocativă – statul intervine pentru a corecta eficienţa alocării resurselor realizată de pieţe;

— Funcţia regularizatoare – statul *stabileşte regulile jocului economic*, inclusiv reglementările după care trebuie să funcţioneze pieţele;

— Funcţia distributivă – statul intervine pentru a *corecta distribuţia veniturilor* realizate de sistemul pieţelor, atunci când această distribuţie nu este în concordanţă cu idealurile de echitate socială;

— Funcţia stabilizatoare – statul intervine pentru a *preveni sau pentru a corecta unele dezechilibre macroeconomice*. Această funcţie a statului se manifestă prin intermediul *politicilor macroeconomice*.

Pentru exercitarea acestor funcţii administraţia publică are nevoie de un volum important de resurse băneşti şi de o serie de instrumente de acţiune. Resursele băneşti provin din impozite plătite de unităţile economice şi de populaţie.

132 Economie în desfăşurarea activităţii lor, elevii de la firma Universul Editorial au intrat sau vor intra deseori în contact cu instituţii ale administraţiei publice. Chiar liceul lor este o astfel de instituţie, dar au mai avut de-a face cu primării, consilii judeţene, garda financiară, administraţii financiare, trezorerie şi altele. Cum pot

influenţa aceste instituţii desfăşurarea activităţilor economice vom vedea în cele ce urmează.

Palatul Victoria – sediul Guvernului României

18.3. instrumente economice ale administraţiei publice

Pentru a putea reglementa desfăşurarea activităţile]

economice, statul are nevoie de o serie de instituţi:

economice.

Instituţiile economice ale statului au rolul de £

colecta centralizat informaţii economice, de a elabon studii şi prognoze, de a proiecta politici și strategii economice.

Instrumentele economice utilizate de către stal pentru îndeplinirea funcţiilor sale sunt:

— *Sistemul informaţional statistic* – format din

Institutul Naţional de Statistică, Ministerul de Finanţe,

Banca Naţională. Iată doar câteva dintre rapoartele periodice pe care acestea le pregătesc: buletinele informative lunare ale Institutului Naţional de Statistică,

Anuarul Băncii Naţionale etc.;

— *Sistemul de control al pieţei monetare şi al pieţei capitalurilor*, realizat de Banca Naţională – supravegherea pieţei capitalului este realizată de Comisia

Naţională a Valorilor Mobiliare;

— *Sistemul institutelor de cercetări economice şi al universităţilor subordonate sectorului public* care elaborează analize şi studii finanţate de bugetul de stat, oferind o bază ştiinţifică de fundamentare a politicilor şi strategiilor economice ale guvernului (de exemplu,

Comisia Naţională de Prognoză subordonată Ministerului de Finanţe, Institutul de Prognoză Economică subordonat Academiei Române);

— *Sistemul politicilor, strategiilor şi programelor de dezvoltare economică*. De exemplu, *Programul*

Operaţional Regional. Dezvoltarea regională a

României în perioada 2007-2013 prevede o serie întreagă de măsuri pentru impulsionarea dezvoltării regionale, respectiv pentru accesarea fondurilor structurale furnizate României de către Uniunea

Europeană.

— *Bugetul de stat* reprezintă un sistem de planuri financiare prin care se asigură funcţionarea unităţilor administraţiei publice şi susţinerea cu fonduri a exercitării funcţiilor statului. Fiind vorba de un instrument de o importanţă deosebită, prezentarea acestuia va fi realizată în continuare.

—

Rolul statului în economia de piaţă 133

BUGETUL DE STAT

AL ROMÂNIEI ÎN 2004

PE PRINCIPALELE ELEMENTE

(miliarde ROL)

18.4. bugetul de stat

Pentru a asigura funcţionarea unităţilor administraţiei publice centrale şi locale este necesar un important volum de fonduri băneşti. Exercitarea funcţiilor statului necesită planificare din timp a volumului şi structurii resurselor, respectiv a modalităţilor de utilizare a acestor resurse de către unităţile administraţiei publice. Rezultatul acestei planificări este Bugetul de

Stat, care reprezintă un sistem de planuri financiare alcătuit din:

— Bugetul centralizat (consolidat) al statului (pe care îl prezentăm, spre exemplificare, în tabelul următor) – în care sunt prevăzute principalele *resurse financiare* (*venituri*) şi destinaţii ale *cheltuielilor publice* pe ansamblu;

VENITURI – TOTAL	321.954	CHELTUIELI – TOTAL	340.735
Venituri curente	321.071	Servicii publice generale	23.797
Venituri fiscale	302.527	Autorităţi publice	23.797
Impozite directe	75. S54	Apărare, ordine publică şi siguranţă naţională	76.475
Impozitul pe profit	64.416	Social-culturale	87.563
Impozitul pe salarii	167	Învăţământ	19.358

Impozitul pe venit	71.037	Sănătate	12.247
Impozite indirecte	226.673	Cultură, religie şi altele	8.241
TVA încasată pentru operaţiuni interne	113.322	Asistenţă socială, alocaţii, pensii, ajutoare	47.717
TVA încasată pentru importurile de bunuri	120.933	Servicii şi dezvoltare publică, locuinţe, mediu	10.150
Accize	79.651	Acţiuni economice	90.925
Taxe vamale de la persoane juridice	16.154	Transferuri	18.304
Venituri nefiscale	*18.544*	Plăţi de dobânzi şi alte cheltuieli	26.172
Vărsăminte din profitul net al regiilor autonome	8^9		
Vărsăminte de la Instituţiile publice	3.426		
Diverse venituri	14.279		
Venituri din capital	788	EXCEDENT (+), DEFICIT (-)	— 18781

.

Sursa: *Anuarul Statistic al României 2005*> Institutul Naţional de Statistică

134 Economie

Primăria Capitalei q

Cunoaşterea politicilor elaborate de guvern este foarte importantă întrucât furnizează informaţii preţioase despre evoluţia conjuncturii economice, respectiv pentru identificarea unor oportunităţi de afaceri.

Într-o economie de piaţă măsurile economice implementate de guvern prin diferite programe nu sunt obligatorii pentru agenţii economici privaţi, dar ignorarea lor ar însemna pierderea unor facilităţi economice, fonduri financiare, importante comenzi de bunuri.

— Bugetele administraţiilor publice locale – reprezintă defalcări ale bugetului centralizat la nivel de unităţi administrative: judeţ, oraş, comună;

— Bugetul de asigurări sociale – planul de venituri şi cheltuieli al sistemului de asigurări de sănătate, al sistemului de pensii publice, al sistemului de ajutoare de şomaj şi al altor ajutoare şi indemnizaţii.

B

Identificaţi, pe baza tabelului prezentat anterior, principalele componente ale bugetului de stat: *surse de venituri bugetare* şi *capitole de cheltuieli bugetare*.

Potrivit raportului dintre venituri şi cheltuieli, se disting mai multe tipuri de buget, în urma execuţiei bugetare. Acestea sunt:

— Bugetul echilibrat: în situaţia în care cheltuielile = veniturile. Acest tip de buget are un *efect neutru* asupra economiei;

— Bugetul deficitar: în situaţia în care cheltuielile > veniturile. Susţinerea sa necesită antrenarea unor împrumuturi interne şi externe (constituindu-se *datoria publică*) sau emisiune de bani fără acoperire în bunuri şi servicii (generându-se inflaţie). Acest tip de buget are *efecte diferite* asupra economiei, în funcţie de mărimea şi durata deficitului:

— *Efecte stimulative*, pe termen scurt, dimensiunea deficitului nefiind prea mare;

— *Efecte negative*, pe termen lung şi cu dimensiuni mari ale deficitului bugetar;

— Bugetul excedentar: în situaţia în care veniturile > cheltuielile. Acest tip de buget, dacă se menţine pe termen lung, are *efecte negative* asupra economiei, deoarece excedentul bugetar, peste un anumit nivel, considerat minim, lasă neutilizate resurse financiare importante.

proiecte de activitate

Studiaţi funcţia statului de redistribuire a veniturilor la nivelul familiei voastre (includeţi şi analiza economică a situaţiei bunicilor). Care sunt formele concrete de ajutor de la stat de care beneficiază familia voastră?

Consideraţi-vă membri ai firmei de simulare Universul Editorial SA. După analiza surselor de venituri ale bugetului de stat, identificaţi care sunt plăţile pe care firma va trebui să le direcţioneze către stat.

Iaţă 135

Ip.

Ip.

lp.

lp.

lp.

lp.

Rolul statului în economia de p

D. *f, * evaluar

Pagina de evaluare

4. Enumeraţi principalele funcţii economice ale statului.

5. Grupaţi următoarele elemente în surse de venituri bugetare (A) şi capitole de cheltuieli bugetare (B): impozite pe salarii, apărare şi ordine publică, impozite pe profit, servicii culturale şi de sănătate, TVA, asistenţă socială, pensii, accize, taxe vamale, învăţământ.

6. Precizaţi principalele limite ale pieţelor care fac necesară intervenţia statului în economie.

Alegeţi răspunsul corect.

4. Funcţia distributivă a statului se manifestă prin:

a. prevenirea sau prognozarea dezechilibrelor macroeconomie; b. alocarea resurselor; c. stabilirea legislaţiei economice; d. redistribuirea veniturilor.

5. Incertitudinea şi riscul reprezintă:

a. O limită a pieţei; b. O formă de eficienţă socială; c. O funcţie a statului.

6. Datoria publică este rezultatul:

a. emisiunii de bani fără acoperire; b. împrumuturilor interne şi externe acordate; c. veniturilor bugetare mai mici decât cheltuielile bugetare.

Precizaţi dacă următoarele enunţuri sunt adevărate (A) sau false (F).

— Funcţia stabilizatoare a statului constă în intervenţia acestuia pentru a preveni sau pentru a corecta unele dezechilibre macroeconomice.

— Sistemul informaţional statistic nu se realizează prin Buletinele informative ale Institutului Naţional de Statistică sau *Anuarul Băncii*

Naţionale.

— Bugetul de stat este excedentar când veniturile nu sunt mai mari decât cheltuielile.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

136

l

Capitolul VI l Economia deschisă

Lecţia iSrComerţul internaţional şi economia mondială”.

10. comerţul internaţional
11. economia mondială
12. tendinţe în economia mondială:

globalizarea şi integrarea economică

^-^î^ffir**^BKa «*

Pentru ca revista lor să ajungă la cititori, firma

Universul Editorial SA încheie contracte cu întreprinderi specializate în distribuirea presei. Se gândesc la extinderea activităţii prin dezvoltarea unei reţele de distribuţie proprii, dar şi prin importul de reviste de renume. Specializându-se în operaţiuni de import şi distribuţie, respectiva firmă ar putea deveni mai eficientă decât ar putea fi elevii de la Universul Editorial SA. Şi poate că în viitor revista lor va fi cerută şi în afara ţării.

În această lecţie vom învăţa ce este comerţul internaţional şi cum funcţionează economia mondială.

19.1. comerţul internaţional

Comerţul este activi-Diviziunea muncii face ca indivizii care s-au specializat tatea economică prin în anumite activităţi sau operaţiuni să aibă o productivitate mai mare, care conduce la o creştere a eficienţei economice pe tipuri de activităţi. O activitate importantă rezultată din diviziunea muncii este aceea de care bunurile ajung de la producători

la consumatori.

comerţ.

Ca orice alt întreprinzător, comerciantul urmăreşte să-şi maximizeze profitul, în comparaţie cu producătorul, capitalul utilizat de comerciant este mai mic, prin urmare, şi costurile vor fi mai mici. Considerând costurile de funcţionare relativ constante, vom observa că, pentru a maximiza profitul, comerciantul trebuie să maximizeze diferenţa dintre preţul de revânzare şi preţul de achiziţie al bunului trazacţionat. Aceasta înseamnă că „legea de aur a comerţului” este: *a cumpăra ieftin și a vinde scump*.

T_

sa tnai

Comerţul internaţional se referă la totalitatea schimburilor de bunuri *și* servicii dintre agenţii economici din diferite ţări.

Portul internaţional

Hamburg

Pentru a cumpăra ieftin, comerciantul trebuie identifice acel producător care vinde bunuri cu cel mai mic preţ, deci va căuta acele zone în care există supraabundenţă de bunuri, iar preţurile sunt mici.

Pentru a putea vinde scump, comerciantul trebuie să identifice acele locuri în care există deficit de ofertă.

Întrucât diferenţele de înzestrare naturală nu sunt atât de mari în interiorul unei ţări, comercianţii vor căuta diferenţe de preţ mai mari în afara graniţelor ţării.

Totuşi, cu cât distanţele dintre locurile identificate sunt mai mari, cu atât mai mari vor fi costurile de transport.

În plus, schimburile internaţionale ridică şi problema mijloacelor de piată (vezi lecţia 13 – „Piaţa valutară”), iar concurenţa de pe pieţele de desfacere va limita posibilităţile comercianţilor de a vinde scump.

Principalele cauze ale dezvoltării comerţului internaţional sunt:

— Existenţa unor *diferenţe notabile în privinţa condiţiilor de producţie*: înzestrare cu resurse naturale, condiţii climaterice, forţă de muncă, cunoştinţe etc.;

— Existenţa unor *diferenţe mari de eficienţă economică în producerea bunurilor*: specializarea datorată diviziunii muncii (pe plan

internaţional) face ca unii producători să obţină anumite bunuri cu costuri unitare mai mici;

— Existenţa unor *diferenţe de gusturi ale consumatorilor*: diversitatea culturală, de civilizaţie şi de tradiţii se manifestă şi în privinţa consumului de bunuri. Astfel, devine posibil ca anumite produse să fie mai bine apreciate în afara zonelor de producţie şi cererea să fie mai mare, după cum condiţiile naturale locale nu sunt mereu favorabile realizării unor bunuri al căror consum este cerut de tradiţie sau de religie.

Comerţul internaţional poate prezenta atât *avantaje*, cât şi *dezavantaje* pentru economiilor naţionale.

Dintre avantaje, amintim:

— Accesul la resurse naturale, la bunuri şi tehnologii performante pe care agenţii economici naţionali nu le pot realiza în ţară;

— Creşterea eficienţei pe ansamblul economiei naţionale: obţinând resurse naturale şi bunuri la preţuri mai mici decât în ţara lor de origine, agenţii economici pot să producă bunuri şi servicii cu costuri mai mici;

— Creşterea economică – rezultat al îmbunătăţirii potenţialului economiei naţionale ca urmare a creşterii eficienţei economice;

—

— Stimularea creşterii performanţelor economice ale firmelor exportatoare care se confruntă direct cu competiţia mult mai puternică de pe pieţele internaţionale; îmbunătăţirea înţelegerii şi încrederii reciproce între naţiuni şi popoare diferite, ceea ce contribuie la pacea şi stabilitatea mondială.

Dezavantajele principale sunt:

— Falimentarea unor producători interni care nu fac faţă concurenţei produselor importate la preţuri mai mici; creşterea riscurilor datorate unor specializări limitate ale producătorilor din anumite ţări; crearea unor dependenţe periculoase (economic şi politic) de anumiţi furnizori externi (de exemplu, presiunile exercitate de către Federaţia Rusă asupra ţărilor europene care se aprovizionează cu gaze naturale de la

Gazprom);

— Apariţia unor stări tensionate din cauza unor conflicte comerciale dintre agenţii economici din diferite ţări.

În raport cu avantajele şi dezavantajele comerţului internaţional, s-au conturat diferite politici economice.

1. Protecţionismul – *ansamblu de măsuri menite să protejeze producătorii interni de concurenţa realizată prin bunuri importate la preţuri mai mici*. Guvernele sunt tentate să introducă măsuri protecţioniste pentru a menţine producătorii interni şi baza de impozitare, în plus, creşterea şomajului ca urmare a falimentelor interne măreşte volumul cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale şi sporeşte nemulţumirile populaţiei. Principalele forme de protecţionism sunt:

— *Introducerea unor taxe vamale* reprezentând cote procentuale aplicate preţurilor bunurilor importate;

— *Utilizarea unor restricţii netarifare*: standarde de calitate ridicate, condiţii privind protecţia consumatorilor şi a mediului natural etc.; *practicarea unor cote cantitative pentru importuri*:

sunt negociate unele plafoane cantitative pentru mărfurile importate, încheindu-se acorduri comerciale cu diferite ţări (astfel, în timpul negocierilor de aderare la

UE, s-a căzut de acord asupra unor cote de producţie pentru anumite bunuri realizate în România).

Măsurile protecţioniste excesive au repercusiuni negative asupra dezvoltării comerţului internaţional, limitând volumul schimburilor de bunuri şi servicii.

Anumite organizaţii internaţionale încurajează dezvol-Comerţul internaţional şi economia mondială 139

tarea comerţului internaţional: Acordul General pentru Tarife şi Comerţ (GATT) şi Organizaţia Modială a

Comerţului (OMC).

— Stimularea exporturilor – *sunt oferite anumite prime de export, subvenţii, scutiri sau reduceri de impozite, ori alte facilităţi firmelor exportatoare*: este o formă mai subtilă de protecţie a producătorilor interni, întrucât avantajele concurenţiale ale acestora se manifestă pe pieţele externe.

— Liberalismul – schimburile economice dintre diferite ţări nu sunt afectate nici de restricţii tarifare sau netarifare şi nici de

stimulente acordate exportatorilor.

Companiile care au o forţă competitivă ridicată susţin liberalizarea comerţului internaţional.

Din perspectiva unei economii naţionale, participarea la comerţul internaţional apare sub forma comerţului exterior al unei ţări.

rtu-Comerţul exterior desemnează ansamblul exi rilor şi importurilor unei ţări.

Datorită efectelor macroeconomice foarte importante (asupra PIB, structurii economiei naţionale, echilibrului monetar, valutar şi al pieţei capitalului), fluxurile de exporturi şi importuri sunt înregistrate într-o balanţă statistică numită balanţă comercială.

Balanţa comercială este un tablou statistic în care sunt înregistrate importurile şi exporturile de mărfuri ale unei ţări pe o perioadă de timp (un ani.

’ r r r

Tabelul!

COMERŢUL EXTERIOR AL ROMÂNIEI PE PRINCIPALELE CATEGORII DE BUNURI ÎN ANUL 2004

	Exporturi (milioane euro)	Importuri (milioane euro)
Alimente şi băuturi	464	1.299
Aprovizionări industriale nespecificate în altă parte	6.672	10.120
Combustibili şi lubrifiant!	1.274	3.064
Bunuri de capital (exclusiv echipamentul de transport) şi accesorii	2.095	5.660
Echipament de transport şi accesorii	1.512	2.680
Bunuri de consum nespecificate în altă parte	6.888	3.447

Bunuri nespecificate în altă parte	30	11
Total	18.9 35	26.2 81

Sursa: *Anuarul Statistic al României* 2005

140 Economie

Balanţa comercială poate fi:

— *Excedentară*, dacă exporturile depăşesc importurile;

— *Echilibrata*, când există o egalitate între importuri şi exporturi;

— *Deficitară*, dacă importurile depăşesc exporturile.

19.2. economia mondială

La nivel internaţional există mai multe pieţe intercorelate: *piaţa schimburilor internaţionale de bunuri şi servicii* (comerţul internaţional), *piaţa valutară internaţională*, *piaţa capitalurilor*, *piaţa factorilor de producţie* etc. Toate aceste pieţe internaţionale formează piaţa mondială.

Balanţa de plăţi externe redă modul în care pot fi echilibrate încasările şi plăţile aferente operaţiunilor economice cu străiân prezent, economiile naţionale sunt atât de strâns legate între ele, încât perturbaţiile care apar într-o anumită regiune a lumii afectează repede toate economiile naţionale (într-o măsură mai mare sau mai mică). Astfel, se poate vorbi de o unitate a economiilor naţionale, numită adesea economia mondială.

nătatea.

Din perspectiva unei ţări, participarea la fluxurile economice internaţionale este reflectată în balanţa de plăţi externe. Astfel, dacă balanţa comercială este deficitară, echilibrul poate fi realizat prin alte venituri (din transferuri ale concetăţenilor care lucrează în străinătate – cazul României –, din investiţii, din împrumuturi etc.).

Tabelul 2

BALANŢA DE PLĂŢI EXTERNE A ROMÂNIEI ÎN ANUL 2004

	CRE DIT	DEB IT	SOL D
CONTUL CURENT	25.5 33	30.6 32	— 5.099
Bunuri şi servicii	21.8	27.3	—

	38	74	5.536
Venituri	329	2.86 4	— 2.535
Transferuri curente	3.36 6	394	2.97 2
CONTUL DE CAPITAL ŞI FINANCIAR	15.8 85	11.6 70	4.21 5
Contul de capital	532	20	512
Contul financiar	15.3 53	11.6 50	3.70 3
Investiţii directe	6.59 5	1.46 8	5.12 7
Investiţii de portofoliu	431	847	— 416
Alte investiţii de capital	8.20 5	4.37 5	3.83 0
Erori şi omisiuni (net)	884	—	884

Sursa: *Anuarul Statistic al României 2005*

Comerţul jnternaţional şi economia mondială 141

19.3. tendinţe în economia mondială:

globalizarea şi integrarea economică

Creşterea interdependenţelor economice, sociale, culturale, ecologice, politice ale economiilor naţionale conduce la o nouă stare în economia mondială, în care abordarea problemelor generale ale omenirii se face la scară planetară, viziunea fragmentată pe continente sau regiuni ale lumii fiind depăşită. Această nouă tendinţă de evoluţie a economiei mondiale se numeşte globalizare. Abordată mai ales din punct de vedere economic, globalizarea aduce cu sine avantaje (câştiguri) şi dezavantaje (pierderi).

Avantajele ţin în special de potenţarea schimburilor economice pe toate pieţele internaţionale, marile corporaţii fiind câştigători detaşaţi (de unde şi anumite reacţii antiglobalizare). Mai pot câştiga de pe urma globalizării toţi aceia care vin în contact cu idei noi, bunuri performante, cunoştinţe ştiinţifice şi tehnologice, cu noi orizonturi culturale.

O tendinţă oarecum contrară globalizării este aceea de integrare.

Procesul de integrare a început prin promovarea unor măsuri de eliminare a barierelor (tarifare şi netarifare) care obstrucţionau comerţul internaţional.

Un pas important în direcţia integrării economice a fost *apariţia uniunilor vamale*. Aceste structuri se bazau pe acorduri de eliminare a tarifelor vamale dintre un grup de ţări, respectiv pe aplicarea aceluiaşi sistem comun de tarife vamale faţă de alte ţări din afara uniunii vamale. Apariţia uniunilor vamale arată că procesul de integrare este opus aceluia de globalizare, deoarece *introduce anumite discontinuităţi* în fluxurile economice mondiale.

Un nivel mai elevat al integrării economice este dat de apariţia unor *asociaţii economice la nivel regional*, prin care se încerca stimularea cooperării economice dintre ţările membre mai mult decât prin realizarea unei frontiere vamale comune.

În lumea de azi există mai multe structuri de integrare:

— Asociaţia Latino-Americană a Comerţului Liber

(ALACL) a fost înfiinţată în 1960 prin *Tratatul de la Montevideo* semnat de Argentina, Brazilia, Chile,

Summitul G8 – Geneva,

2005

Demonstraţie antiglobalizare la Summitul G8 – Geneva,

2005

142 Economie

Sigla UE

oncluzie

Globalizare* şi integrarea, cu avantajele şi dezavantajele lor, sunt procese economice în curs la nivel mondial de care agenţii economici din diferite ţări nu pot face abstracţie şi care trebuie cunoscute pentru a se putea fructifica oportunităţile oferite sau pentru a se reduce riscurile inerente.

Mexic, Paraguay, Perú şi Uruguay. Ulterior, au mai aderat şi alte ţări latino-americane;

— Asociaţia Naţiunilor din Asia de Sud-Est

(ASEAN) a fost înfiinţată în 1967 prin participarea următoarelor ţări: Indonezia, Malaysia, Filipine,

Singapore şi Thailanda;

— Asociaţia Nord-Americană de Comerţ Liber

(NAFTA) a fost înfiinţată în 1993 prin participarea

Mexicului, Canadei şi Statelor Unite ale Americii.

Ulterior, Chile a acceptat invitaţia celor trei ţări de a deveni membru NAFTA;

— Uniunea Europeană (UE).

Cea mai avansată formă de structură integraţionistă mondială este Uniunea Europeană, întrucât ea presupune existenţa unor pieţe comune, a unei monede comune (euro), a unor instituţii economice şi sociale comunitare, respectiv coordonarea politicilor economice şi sociale.

|» proiect de activitate

Formaţi două echipe de studiu asupra fenomenului globalizării. Căutaţi argumente care să susţină globalizarea (prima echipă) şi argumente anti-globalizare

(a doua echipă). Organizaţi o dezbatere pe tema:

Pro şi anti globalizare. Susţineţi punctele voastre de vedere cu argumentele rezultate în urma studiului realizat.

Comerţul internaţional şi economia mondială 143

e evaluare evaluare

Ip.

Ip.

— „Legea de aur a comerţului" constă în a cumpăra şi a vinde Ip

— Grupaţi următoarele elemente în avantaje (A) şi dezavantaje (B) ale comerţului internaţional: accesul la resurse naturale, accesul la bunuri şi tehnologii performante, crearea unor dependenţe de anumiţi furnizori externi care pot fi periculoase, creşterea eficienţei de ansamblu a economiei naţionale, creşterea riscurilor datorate unor specializări limitate ale producătorilor din anumite ţări.

— Comparaţi balanţa comercială şi balanţa de plăţi, apoi menţionaţi două deosebiri.

—

Alegeţi răspunsul corect.

4. Nu reprezintă cauze ale apariţiei şi dezvoltării comerţului internaţional:

a. diferenţele fundamentale în privinţa condiţiilor de producţie; b. protecţia tarifară; c. existenţa unor diferenţe mari de eficienţă economică în producerea bunurilor; d. diferenţele în preferinţele

consumatorilor.

5. Dacă balanţa comercială este deficitară, balanţa de plăţi:

a. nu poate reface echilibrul; b. poate realiza echilibrul prin alte venituri; c. este, de asemenea, în mod necesar, deficitară.

6. Piaţa mondială cuprinde:

a. comerţul internaţional; b. piaţa valutară internaţională; c. piaţa internaţională a capitalurilor; d. toate cele de mai sus.

7. Politica protecţionistă se referă la:

a. lipsa de restricţii vamale; b. lipsa de restricţii netarifare; c. restricţii cantitative.

Ip.

Ip.

Ip.

Ip.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

8. Globalizarea conduce la creşterea responsabilităţii statelor naţionale referitor la consecinţele internaţionale ale acţiunilor lor economice, politice şi sociale. Ip.

9. Principalii câştigători ai globalizării sunt marile corporaţii. l p.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

Lecţia &\9\J*munea* Europeană – mecanisme de integrare economică

— Fundamentele integrării europene

— Instituţiile uniunii europene mânia și uniunea europeană inf o [economic

Ideea de uniune a statelor europene este veche și este legată de medierea conflictelor interstatale pe o bază creştină

(1310 – propunerea juristului regelui francez

Filip cel Frumos). Din punct de vedere economic, aplicarea ideii de uniune de state este legată de problema parităţii monetare: în 1865

se încheie un acord între Belgia, Elveţia,

Franţa şi Italia privind parităţile-aur ale monedelor naţionale, acord cunoscut sub numele de

Uniunea Latină, care a impulsionat schimburile economice dintre ţările semnatare. Ulterior, la acord au aderat şi Grecia, România şi Serbia.

Elevii iniţiatori ai firmei Universul Editorial SA se gândesc la consecinţele pe care integrarea europeană a

României le vor avea asupra afacerii lor. Se pot aştepta la o creştere a concurenţei în domeniul lor de activitate, dar şi la noi oportunităţi de afaceri. Vor scădea, oare, vânzările revistei lor în primii ani de după aderare, ca urmare a alinierii preţurilor multor bunuri la nivelul celor din Uniunea Europeană? Vor reuşi să realizeze o versiune a revistei într-o limbă de circulaţie universală pentru spaţiul comunitar? Pot conta pe sprijin financiar din partea unor fonduri structurale?

În prezent, Uniunea Europeană reprezintă cea mai puternică şi mai avansată formă de integrare interstatală din lume. Cum s-a ajuns aici? Care sunt mecanismele de funcţionare ale acestei structuri de integrare? Care sunt perspectivele dezvoltării sale?

20.1. fundamentele integrării europene începuturile structurii actuale de integrare europeană sunt legate de gestionarea coordonată a unor produse de interes strategic: cărbunele, oţelul şi energia atomică.

Se spera ca, pornind de la realizarea unor carteluri

(oligopoluri coordonate) pentru aceste bunuri, să se extindă acordurile şi în alte ramuri economice, respectiv să se ajungă la un acord de uniune vamală. De aceea, în 1957, şase ţări (Belgia, Franţa, Germania, Italia,

Luxembourg şi Olanda) au încheiat un acord – *Tratatul de la Roma* – prin care se constituia şi Comunitatea Economică Europeană (CEE). Obiectivele tratatului au fost realizate treptat, iar unele dintre ele

Inffo leconomic sunt încă în curs de realizare (extinderea euro la toate statele membre, politica externă comună, armonizarea politicilor fiscale etc.), făcând obiectul mai multor acorduri şi documente oficiale ale Uniunii Europene.

Un salt major în privinţa realizării uniunii economice a statelor membre a fost realizat prin *Tratatul de la Maastricht* (Olanda – 12 octombrie 1991), prin care s-au pus bazele Uniunii Economice şi Monetare

(schimbându-se denumirea Comunităţii Economice

Europene în Uniunea Europeană).

În epoca modernă, integrarea europeană ca uniune vamală a debutat cu tratatul pentru înfiinţarea Uniunii Economice Belgo-Luxemburgheze din 1921, la care, în

1944, a aderat şi Olanda, realizându-se Uniunea Be-Ne-Lux. Eforturile pentru realizarea integrării europene sunt legate de procesul reconstrucţiei şi reconcilierii dintre statele europene de după cel de-al Doilea Război Mondial. Astfel, în 1948, s-a constituit Organizaţia pentru Cooperare Economică Europeană care avea ca principal scop coordonarea aplicării Planului Marshall, prin care SUA sprijinea refacerea economiilor statelor vest-europene, iar la *5* mai 1949 a luat fiinţă Consiliul Europei, organizaţie menită să întărească cooperarea şi încrederea reciprocă între statele europene.

— Elevii-acţionari de la firma de exerciţiu Universul Editorial SA

au început să înţeleagă motivaţiile profunde ale procesului de integrare europeană. Au încă întrebări legate de mecanismul de realizare şi funcţionare, de instituţiile create în acest scop.

Imagine din sala principală a
Parlamentului European de la
Bruxelles

20.2. instituţiile uniunii europene

Funcţionarea eficientă a unei structuri de integrare atât de complexe precum Uniunea Europeană necesită existenţa mai multor instituţii comunitare.

Prezentăm în continuare principalele instituţii cu rol decizional ale Uniunii Europene.

1. Parlamentul European – reprezintă voinţa democratică a cetăţenilor Uniunii Europene, membrii săi fiind aieşi prin vot direct (o dată la cinci ani).

Funcţiile Parlamentului European sunt următoarele:

— Adoptă (împreună cu Consiliul Europei) legile şi actele normative ale UE;

— Validează din punct de vedere democratic hotărârile instituţiilor europene;

— Supervizează democratic celelalte instituţii ale UE;

— Are puterea de a aproba sau respinge membrii acestor instituţii şi de a cenzura întreaga Comisie Europeană;

—

„146 Economie infoi economic *i*

Principalele grupări politice din Parlamentul European sunt: Partidul Popular European şi Democraţii Europeni (267 locuri), Grupul Socialist (201), Alianţa Liberalilor şi Democraţilor pentru Europa (89), Alianţa Liberă Europeană /Verzii (42), Stânga Unită Europeană/Stânga Verde Nordică (41), Independenţii/Democraţii (36), Uniunea pentru Europa Naţiunilor (27), Nealiniaţii (29).

Şedinţă de lucru a Consiliului UE

— Aprobă Bugetul UE şi poate influenţa modul de cheltuire a fondurilor UE – propunerile de buget sunt aprobate în plenul Parlamentului European.

Parlamentul European are trei sedii de lucru, la Bruxelles, Luxembourg şi Strassbourg. Membrii

Parlamentului European nu sunt grupaţi după statele de origine (deşi sunt aieşi în fiecare stat membru proporţional cu populaţia acestuia), ci în funcţie de principalele grupări politice.

2. Consiliul Uniunii Europene reprezintă principalul organism decizional (la nivel executiv). La întâlnirile sale de lucru participă câte un ministru din fiecare stat membru în funcţie de problematica analizată. De până la patru ori pe an au loc întâlniri ale şefilor de stat sau de guvern din ţările membre sub forma *Consiliului Europei*. Preşedinţia Consiliului UE este asigurată prin rotaţie (câte 6 luni) de fiecare stat membru.

Funcţiile Consiliului Uniunii Europene sunt următoarele:

— Adoptă actele normative ale UE;

— Coordonează politicile economice ale statelor membre;

— Încheie acorduri sau înţelegeri cu alte ţări;

— Aprobă Bugetul UE, împreună cu Parlamentul European;

— Dezvoltă Politica Externă şi de Securitate

Comună;

— Coordonează cooperarea dintre curţile de justiţie şi poliţiile statelor membre pentru combaterea infracţionalităţii.

3. Comisia Europeană reprezintă organismul însărcinat cu implementarea deciziilor Parlamentului

European şi ale Consiliului UE. Comisia Europeană este independentă faţă de guvernele naţionale şi are un rol reprezentativ.

Comisia Europeană are ca principale responsabilităţi:

— Realizează propunerile legislative;

— Implementează politicile UE şi coordonează execuţia bugetară;

— Pune în practică Legislaţia Europeană;

— Reprezintă UE pe scena internaţională.

4. Curtea de Justiţie a Comunităţilor Europene.

este organismul care se asigură că legislaţia UE este interpretată şi aplicată în acelaşi mod în toate ţările lea Europeană r mecanisme de integrare economică 147

membre. Curtea de Justiţie are puterea de a judeca disputele legale dintre statele membre, instituţiile UE, companii şi indivizi. Instituţia este compusă din 25 de judecători (câte unul din fiecare stat membru).

5. Curtea Europeană a Auditorilor (Curtea de

Conturi) reprezintă organismul care verifică dacă fondurile UE au fost colectate în mod corect, daca au fost cheltuite legal, economic şi conform obiectivelor propuse. Instituţia este alcătuită din 25 de membri

(câte unul din fiecare stat).

În cadrul UE mai funcţionează şi alte instituţii importante: Banca Centrală Europeană, Banca Europeană de Investiţii, Comitetul Economic şi Social, Comitetul

Regiunilor etc.

Cunoaşterea instituţiilor comunitare este foarte importantă pentru elevi, ca viitori cetăţeni ai UE. În plus, programele elaborate sau avizate de aceste instituţii reprezintă importante oportunităţi de afaceri, de proiecte de formare şi dezvoltare.

20.3. România şi uniunea europeană încă de la înfiinţare,

Comunitatea Economică Europeană a fost într-un continuu proces de extindere. Ultima dată a extinderii a fost l mai 2004, când Cehia, Cipru,

Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia,

Slovenia şi Ungaria au devenit membre ale UE.

După 1990, un moment important al relaţiilor României cu Uniunea Europeană a fost semnarea unui

Acord de Comerţ şi Cooperare, în anul 1991, care a intrat în vigoare în 1995. La 22 iunie 1995 România a înaintat oficial cererea de a deveni membru al UE, iar după mai multe rapoarte, în octombrie 1999, Comisia Europeană a recomandat începerea negocierilor de aderare cu ţara noastră.

Pentru a putea fi admisă ca membru, România trebuie să îndeplinească un set de criterii de aderare stabilite la Summitul de la Copenhaga (1993):

a. să fie un stat european (condiţie îndeplinită încă de la înfiinţarea Principatelor Unite ale României); b. criteriul politic, care presupune:

— Stabilitatea instituţiilor care garantează democraţia şi statul de drept;

Uniur

_

— ^--8 ««„» i8 i «„— **^'

«*agZtnttt* tt», rr!!? i

Sediul Curţii de Justiţie a

Comunităţilor Europene din

Luxembourg

Sediul din Luxembourg al

Curţii Europene a Auditorilor

148 Economie ini o [economic

Termenul *acquis* (sau *acquis comunitar*) provine din limba franceză şi este folosit pentru a desemna totalitatea normelor juridice care reglementează activitatea instituţiilor europene, acţiunile şi politicile comunitare.

— Respectarea drepturilor omului;

— Protecţia minorităţilor; c. criteriul economic, care necesită:

— Existenţa unei economii de piaţă funcţionale;

— Capacitatea de a face faţă presiunii concurenţei şi forţelor

pieţei din UE; d. criteriul tehnic, pentru respectarea căruia trebuie să manifeste:

— Capacitatea de a-şi onora obligaţiile de stat membru;

— Adoptarea acquis-ului comunitar (capitolele de negociere);

— Reforma administraţiei publice.

Pentru a putea dobândi calitatea de membru al UE,

România trebuie să-şi modernizeze instituţiile şi să-şi adapteze legislaţia conform normelor comunitare.

Astfel a început (la 14 iunie 2000) un lung proces de negociere a modului de implementare a acquis-ului comunitar.

Capitolele de negociere în scopul adoptării acquis-ului comunitar cuprind: libera circulaţie a bunurilor, persoanelor şi capitalurilor, legislaţia companiilor, politicile concurenţiale, agricultura, piscicultura, politica transporturilor, impozitarea, uniunea economică şi monetară, energia, politica industrială, întreprinderile mici şi mijlocii, ştiinţa şi cercetarea, educaţia şi instruirea profesională, telecomunicaţiile, informaţiile, tehnologiile şi serviciile poştale, politica privind cultura şi audio-vizualul, mediul, protecţia sănătăţii şi a consumatorului, justiţie şi afaceri interne, uniunea vamală, politica de securitate şi afaceri externe comune etc. Ultimul capitol de negociere a fost cel referitor la justiţie şi afaceri interne, semnat la 17 decembrie 2004.

Finalizarea negocierii acestor capitole a permis României să semneze pe data de 25 aprilie 2005 Tratatul de Aderare la Uniunea Europeană, care prevede că

România va deveni stat membru al UE pe data de l ianuarie 2007, existând şi o clauză de salvgardare care se referă la amânarea cu un an a acestui eveniment dacă nu sunt îndeplinite anumite condiţii legate de corupţie, justiţie, concurenţă şi afaceri interne.

Integrarea României în UE presupune eforturi mari pentru realizarea reformelor economice, politice şi sociale absolut necesare pentru modernizarea ţării noastre, respectiv pentru diminuarea decalajelor economice nea_Europeană – mecanisme de integrare economică 149

(PIB/loc. al României reprezenta în 2004 circa 31, 4%

din media PIB/loc. a UE – 25) şi de dezvoltare faţă de ţările vestice.

Pentru a realiza reformele necesare, România a beneficiat de consultanţă şi asistenţă financiară din partea

Uniunii Europene. Asistenţa financiară s-a desfăşurat până în prezent prin fondurile de preaderare: PHARE,

ISPA ŞI SAP ARD.

Aderarea României la UE nu înseamnă şi finalizarea procesului de reformă şi modernizare. Pentru aceasta,

România va beneficia în continuare de un important sprijin financiar prin fondurile structurale ale UE:

Fondul Social European (FSE); Fondul European de

Orientare şi Garantare Agricolă (FEOGA); Fondul

European de Dezvoltare Regională (FEDR); Instrumentul Financiar pentru Orientarea Pescuitului

(IFOP) şi Fondul European de Coeziune.

Integrarea României în UE în anii următori va aduce cu sine transformări semnificative, eforturi susţinute, dar şi oportunităţi de dezvoltare. Aşa cum nu putem ocoli greutăţile, nu putem rata nici şansele care ni se deschid.

Dar trebuie să fim pregătiţi să reacţionăm în cunoştinţă de cauză. Ţelul lecţiei a fost doar acela de a vă stârni interesul spre a vă informa continuu.

proiecte de activitate

Grupaţi-vă pe echipe şi alegeţi câte unul dintre următoarele canale TV: Euronews, TV5, Rai Uno,

Pro 7, Realitatea TV, Antena 3. Identificaţi informaţiile legate de UE. Discutaţi în clasă ştirile comune difuzate pe aceste canale TV.

Informaţi-vă asupra documentelor UE referitoare la învăţământ şi libera circulaţie a forţei de muncă.

Discutaţi, apoi formulaţi concluziile pe care le puteţi desprinde cu privire la oportunităţile de studiu şi de carieră profesională care se vor ivi odată cu aderarea

României la UE. Realizaţi un portofoliu cuprinzând informaţii pe această temă.

Uniui

Phare

Sigla PHARE

. oncluzie

150 Economie evaluare

1. În momentul aderării la UE, România* procesul de reformă economică, juridică, administrativă, etc.

* Se va completa cu: va *continua/va înceta*. l p.

21. Grupaţi următoarele criterii de aderare la UE în criterii economice (A) şi criterii tehnice (B): existenţa unei economii de piaţă funcţionale; capacitatea de a-şi onora obligaţiile de stat membru; capacitatea de a face faţă presiunii concurenţei şi forţelor pieţei din UE; adoptarea acquis-ului comunitar; reforma administraţiei publice. Ip.

22. *Tratatul de la Roma* reprezintă* procesului de integrare europeană.

*Se va completa cu: *începutul/sfârşitul*. Ip.

Alegeţi răspunsul corect.

4. Curtea de Conturi este instituţia UE care:

a. asigură legislaţia europeană; b. verifică fondurile UE; c. reprezintă UE pe scena internaţională. Ip.

5. Clauza de salvgardare pentru aderarea României la UE se referă la anumite probleme legate de:

a. protecţia consumatorului; b. mediu; c. justiţie şi afaceri interne. Ip.

6. La întâlnirile de lucru ale Consiliului Uniunii Europene participă:

a. doar miniştrii de externe din fiecare stat membru; b. numai miniştrii economiei din fiecare stat membru; c. numai prim-ministrul din fiecare stat membru; d. câte un ministru din fiecare stat membru, în funcţie de problematica discutată. Ip.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

— Bazele Uniunii Economice şi Monetare au fost puse de *Tratatul de la*

Maastricht în Olanda la 12 octombrie 1991. Ip.

— Fondurile de preaderare la UE sunt: PHARE, ISPA ŞI SAPARD. Ip.

— Comisia Europeană nu realizează propuneri legislative. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

TfMSl ^capitulativ 1

l Problema fundamentală a economiei se referă la:

a. corelarea producţiei de bunuri de consum cu aceea de bunuri-capital; b. corelarea fluxurilor de investiţii cu fluxurile de economii; c. necesitatea unui ritm înalt al inovării tehnologice; d. corelarea caracteristicilor nevoilor şi dorinţelor cu cele ale resurselor şi bunurilor. l p.

2. Costul de oportunitate reprezintă:

a. cheltuielile efective ale producătorului; b. valoarea celei mai bune alternative sacrificate în favoarea variantei alese; c. costul suplimentar pe care-l suportă producătorul atunci când creşte producţia; d. cheltuielile efectuate pentru realizarea unei unităţi de produs. l p.

* Obiectivul consumatorului raţional, adică maximizarea utilităţii totale, este atins atunci când:

a. utilitatea marginală este maximă; b. utilitatea marginală este identică pentru toate bunurile care intră în consum; c. raportul utilităţilor marginale este egal cu raportul preţurilor bunurilor consumate; d. toate bunurile economice sunt distribuite în mod gratuit. Ip.

4. Nu reprezintă un atribut definitoriu al proprietăţii:

a. posesiunea; c. dispoziţia; b. competitivitatea; d. uzufructul. l p.

5. Capitalul tehnic fix:

a. se consumă integral într-un ciclu de producţie; b. se înlocuieşte după fiecare ciclu de producţie; c. este afectat de uzura fizică şi morală; d. se identifică cu proprietăţi ce nu pot fi mutate în spaţiu. l p.

O. Dacă într-o întreprindere productivitatea medie a muncii sporeşte cu 80%, iar producţia se dublează, numărul de salariaţi:

a. creşte cu 75%; c. scade cu 25%; b. creşte cu 11, 1%; d. scade cu 18, 33%. Ip.

7. Dacă producţia unei întreprinderi creşte cu 50%, atunci costul fix mediu:

a. creşte cu 20%; c. creşte cu 25%; b. scade cu 33, 3%; d. rămâne constant. Ip.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

o-Când producţia unei întreprinderi creşte, pe termen scurt, costul fix creşte mai repede decât costul variabil. l p.

„. Oferta unui bun nu depinde de nivelul costurilor de producţie ale producătorilor. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

151

recapitulativ 2

Preţul situat sub nivelul său de echilibru conduce la apariţia:

a. penuriei; b. inflaţiei; c. excedentului de ofertă; d. unei cereri insuficiente. l p.

Dacă cererea creşte mai încet decât oferta, preţul de echilibru:

a. creşte; b. scade; c. nu se modifică; d. creşte dacă scade costul mediu. Ip.

Piaţa cu concurenţă de tip monopson apare atunci când:

a. oferta de mărfuri este reprezentată de un număr mic de producători; b. oferta este concentrată la un singur producător; c. există un număr mare de producători şi consumatori; d. cererea este concentrată la un singur consumator. Ip.

Existenţa mai multor mărci de produs *caracterizează piaţa*:

a. cu concurenţă perfectă; b. de monpson; c. de oligopol; d. cu concurenţă monopolistică. Ip.

Cererea de muncă depinde în primul rând de:

a. nivelul salariului; b. echilibrul de forţe dintre patronate şi sindicate; c. reglementările impuse de guvern pe piaţa muncii; d. preţurile bunurilor de lux. Ip.

Într-o perioadă de timp, masa monetară în circulaţie se dublează, iar valoarea tranzacţiilor pe piaţă sporeşte cu 50%, viteza de rotaţie a monedei:

a. creşte cu 50%; c. creşte cu 100%; b. scade cu 150%; d. scade cu 25%. Ip.

În raport cu unitatea economică emitentă, posesorul unei obligaţiuni emise de către aceasta este:

a. debitor; c. proprietar; b. creditor; d. acţionar. Ip.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

Operaţiunile de refinanţare de pe piaţa monetară se referă la finanţarea repetată a întreprinderilor de către bănci. Ip.

Convertibilitatea unei monede se referă la capacitatea acesteia de a fi schimbată pe o monedă a unei alte ţări. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

153

T&Sfc J££apitulativ 3

1. PIB-ul constituie expresia valorică pentru:

a. totalitatea bunurilor de capital fix produse de economie în anul curent; b. bunurile realizate în cadrul economiei şi destinate exportului; c. sumele plătite către populaţie în cadrul programelor de protecţie socială; d. bunurile şi serviciile destinate consumului final. Ip.

2. Investiţiile scad atunci când:

a. se reduce rata dobânzii; b. se reduc impozitele; c. se accelerează amortizarea capitalului tehnic fix; d. se anticipează reducerea profiturilor viitoare. l p.

3. Ciclicitatea macroeconomică reprezintă:

a. un semn al crizei sistemului capitalist; b. O consecinţă a instabilităţii politice, militare şi economice pe plan mondial; c. O înlănţuire a decajalelor de tip recesionist şi de tip inflaţionist; d. O consecinţă a schimbărilor democratice. l p.

4. Raportul dintre numărul şomerilor şi populaţia ocupată este de l la 7. Ştiind că populaţia activă cuprinde şomerii şi populaţia ocupată, rata şomajului (în funcţie de populaţia activă) este:

O a. 14, 2%; c. 0%

b. 20%; d. 12, 5%. Ip.

5. Care din următorii factori contribuie la apariţia inflaţiei prin ofertă?

a. creşterea valorii bunurilor exportate; b. creşterea costurilor de producţie; c. reducerea preţului resurselor; d. creşterea cererii agregate. Ip.

6. Un buget de stat excedentar:

a. este benefic, deoarece administraţia publică economiseşte fonduri; b. este neutru în raport cu dezvoltarea economiei naţionale; c. are efecte negative, întrucât lasă neutilizate importante resurse financiare; d. contribuie la finanţarea datoriei publice. Ip.

7. O balanţă comercială deficitară:

a. poate fi echilibrată cu alte surse din balanţa de plăţi externe; b. poate fi echilibrată numai prin împrumuturi externe; c. poate fi echilibrată numai prin împrumuturi interne; d. nu necesită echilibrarea. Ip.

Precizaţi dacă următoarele afirmaţii sunt adevărate (A) sau false (F).

23. Criteriul economic de aderare la Uniunea Europeană presupune existenţa unei economii de piaţă funcţionale. Ip.

24. Comisia Europeană a recomandat începerea negocierilor de aderare cu

România în anul 1995. Ip.

Notă: Se acordă 1 punct din oficiu.

Răspunsuri

PAGINI DE EVALUARE

Nr. lecţie	Nr. Întrebare					
	1	2	3	4	5	
1	vezi pag. 6	vezi pag. 7	vezi pag. 8	d.	F	
2	vezi pag. 14	b.	b.	c.	A	
3	supr aunitară	sub unitară	scad e	a.	a.	
4	pag. 31 -32	pag . 35	pag. 34	a.	b.	5%
5	pag. 40	pag . 41	C	c.	a.	
6	zero	da	Imp ozitelor	C	500/ 1500/2000	
7	mult	pag . 53	B	B	a.	
8	pag. 59	pag . 58	A	B	d.	
9	pag. 66	pag . 69-70	C	b.	A	
10	A	F	A	B	A	
11	pag.	d.	b.	cre ste cu	a.	

	84			10 %		
12	pag. 91-92	pag. 93	c.	b.	1428, 6 u.m.	
13	pag. 102-103	b.	b.	d.	c.	
14	pag. 105-106	pag. 106	b.	c.	a.	
15	pag. 115	pag. 115	c.	b.	a.	
16	ciclic	frictional	ajutor de şomaj	c.	b.	
17	pag. 124	pag. 124	pag. 127	c.	a.	
18	pag. 131	pag. 133	Pag-130-131	d.	a.	
19	Ieftin/scump	Pag-137-138	pag. 139-140	b.	b.	
20	va continua	pag. 148	Începutul	b.	c.	

TESTE RECAPITULATIVE

Nr.	Nr. Întrebare					
	1	2	3	4	5	6
TI	d.	b.	c.	b.	C.	b.
T2	a.	b.	d.	d.	a.	d.
T3	d.	d.	c.	d.	b.	C.

Anexa 1

155

Măsurarea variaţiei mărimilor economice'

Întrucât mediul economic este foarte dinamic, variabilele şi parametrii care-l caracterizează se modifică în timp. Mărimile economice se numesc adesea variabile tocmai datorită faptului că se modifică (variază) în timp. De exemplu, cursul unei acţiuni poate să se modifice de la o zi la alta, iar, uneori, chiar de la o oră la alta.

Pentru a se putea orienta în afaceri, agenţii economici au nevoie să ştie cât de mult s-au modificat anumite variabile economice.

Fie X o variabilă economică (preţ, cantitate produsă, rată a dobânzii, curs de schimb etc). Măsura unei variaţii a lui X poate fi estimată în modalităţile pe care le vom descrie în continuare.

a. Variaţia absolută a lui X: AX = *X* – *X0*, unde *X0* – nivelul variabilei X într-o perioadă de referinţă

X] -nivelul din perioada curentă.

De exemplu, producţia (Q) a unei întreprinderi a fost în luna martie de 3.000 de bucăţi, iar în luna aprilie de 3.500 de bucăţi, în aceste condiţii, modificarea producţiei întreprinderii se măsoară astfel: AQ – Q – Q0 = 3.500 – 3.000 = +500 de bucăţi, concluzia fiind că producţia întreprinderii a crescut cu 500 de bucăţi;

Sensul modificării lui X rezultă din semnul algebric a lui AX:

— Dacă AX > O => X creşte;

— Dacă AX = O => X rămâne constată;

— Dacă AX < O => X scade.

În cazul în care X se exprimă procentual (de exemplu, rata dobânzii) variaţia absolută va măsura numărul de puncte procentuale care se adună sau se scad la vechiul nivel al variabilei. De exemplu, rata dobânzii (*d*) *a* fost în anul trecut de

18%, iar în acest an a fost de 15%, rezultă că această variabilă a scăzut cu *3 puncte procentuale*: Ad = dt – d0= 15% – 18% = -3%. Exprimarea „s-a modificat cu *n* puncte procentuale” este specifică mediului financiar-bancar şi nu trebuie confundată cu ritmul de variaţie a unei variabile (vezi în continuare).

Totuşi, dacă aflăm că producţia unei întreprinderi a crescut cu 500 de bucăţi, nu avem suficiente informaţii pentru a aprecia evoluţia activităţii acelei întreprinderi.

Depinde ce reprezintă acele bucăţi (produse complicate sau mărunţişuri). Pentru o întreprindere mică, 500 de bucăţi poate însemna un real progres, dar pentru o întreprindere mare acest spor de producţie poate fi semnalul apariţiei unor blocaje.

b. Variaţia relativă (ritmul de variaţie) presupune o comparare a variaţiei absolute cu nivelul de referinţă:

AX

100 şi exprimă variaţia procentuală a lui X.

Rx – ritmul de variaţie a lui X arată cu *cât la sută* s-a modificat X.

Sensul variaţiei lui X se determină după semnul algebric al lui Rx (datorită lui AX):

— Dacă Rx > O => X creşte;

— Dacă Rx = O => X rămâne constată;

— Dacă Rx < O => X scade, în exemplul anterior:

r\ *i* cnn i nnn cno

100 = 16, 66%.

Se spune că producţia întreprinderii a crescut cu 16, 66%.

c. Indicele rezultă din compararea directă sub formă de raport a două niveluri ale unei variabile:

x

I =

100 şi arată de *câte* ori s-a modificat X.

Sensul modificării lui X este dat de compararea indicelui cu 100% (sau cu l în formă zecimală – neînmulţit cu 100):

— Dacă Ix > 100% (sau Ix> 1) => X creşte;

— Dacă Ix= 100% (sau Ix = 1) X rămâne constată;

— Dacă Ix < 100% (sau Ix < 1) =» X scade.

În exemplul anterior vom avea *iq* = -^- 100 =, 100 = 116, 66%.

V^Q J/. UUU

Se poate spune că producţia întreprinderii a crescut de 1, 16 *ori* (conform exprimării zecimale a indicelui).

Relaţia Ritm – Indice

De multe ori, în rezolvarea unor exerciţii, transformarea ritmului în indice şi/sau invers este foarte utilă.

Rx = *Ix* – 100% (sau *Rx* – *f x* – 1> m formă zecimală);

I x = *rx* + 100% (sau *I x* = *rx* + l» m formă zecimală).

Recomandare: de cele mai multe ori se va lucra mai întâi cu

indicele în formă zecimală, iar la sfârşit se va transforma în ritm, sub formă procentuală dacă este cazul.

Operarea în mod direct cu indicele oferă avantajul comparării directe a unor mărimi economice.

De exemplu, dacă se dau informaţii despre producţia unei întreprinderi în luna martie Q0 = 2000 u.m. şi ni se spune că indicele producţiei iq = 125%, vom afla uşor producţia din luna următoare Qi = Qo iq = 2000 1, 25 = 2.500 u.m.

Indicele oferă şi avantajul trecerii de la unele formule de calcul ale unor variabile economice la relaţii dintre indicii acestora.

De exemplu, în cazul costului total mediu (CTM) avem următoarele corespondenţe:

CT î f –, _ ^ *l j* _ *l QŢ*

T M /” i ^-* -* *CTM* -r

Q 7Q

Acest avantaj al trecerii de la o formulă de calcul la alta devine evident dacă ţinem cont de relaţiile dintre indice şi ritm. De exemplu, ni se dau informaţii că o întreprindere avea la un moment dat costuri totale CT0 = 20.000 u.m. şi o producţie de 500 de bucăţi; producţia întreprinderii creşte cu 25%, iar costul total creşte cu

10%. Ni se cere să aflăm cum s-a modificat costul total mediu (CTM).

În cazul în care ne sunt oferite mai multe variante de răspuns:

a. creşte cu 20 u.m.; b. creşte cu 20%; c. scade cu 12%,; d. creşte de 130%; e. scade cu 10 u.m., vom identifica varianta corectă astfel:

c™

100%

= 125 =°’*

= 88%

Ritmul de variaţie al CTM este -12%, adică varianta c.

Excepţii: Se poate lucra direct cu ritmurile în două cazuri:

AO

1. Calculul coeficienţilor de elasticitate: de exemplu, *Keo*/*p* – *Tp* – -d-De exemplu, se spune că O0 = 2000 de bucăţi, iar P0 = 10 u.m. În perioada următoare, oferta creşte cu 30%, iar preţul creşte cu 15%. Se cere să se afle ce tip de ofertă avem, în funcţie de coeficientul de elasticitate:

#o 30% „. „. –,». ^

K-eO/p = -*5*- = 1 c o/ = 2, prin urmare orerta este elastica (jveC)/p > 1).

’î\. p l J /O

2. Compararea indicatorilor medii cu cel marginal

De exemplu, ni se dau următorele informaţii: Q0 = 1.000 de bucăţi,

CT0 = 20.000 u.m.; în intervalul de timp următor producţia creşte cu 20%, iar costul total creşte cu 10%; se cere costul marginal.

A /^>*I-J-I*

C = – –, dar noi nu dispunem direct de informaţii privind variţiile absolute

^ ale celor două variabile. Putem încerca următoarea relaţie:

ACT

lcr

C

^Ţ^_ACT l __Q

Rf

TMa

AQ – AQ’ CT0 – C

10, în exemplul nostru avem: C = -*xs*^- 20 = 10 u.m. /buc.

CTM = 20.000/1.000 = 20 u.m. /buc.

Anexa 2

Indicatori şi variabile macroeconomice’

Indicatorul este o mărime statistică prin care se evaluează un fenomen economic din perspectiva structurii, interdependenţelor, modificării în timp şi spaţiu a acestuia. Indicatorul reprezintă expresia numerică a unei categorii economice riguros definite. De exemplu, PIB-ul reprezintă estimarea valorii adăugate brute realizată într-o economie naţională într-o anumită perioadă de timp.

PIB-ul se calculează prin trei metode: pe *producere* (resurse), pe *cheltuieli*

(utilizare), pe *venituri*, primele două relaţii fiind cele mai cunoscute.

1. Metoda producţiei (pe resurse) evidenţiază PIB-ul realizat în principalele ramuri ale economiei naţionale: agricultură şi silvicultură, industrie, construcţii, servicii etc.:

$PIB = VAB + IP + TV - SP$

unde:

IP – impozite pe produs (inclusiv taxa pe valoarea adăugată)

TV- taxe vamale

SP – subvenţii pe produs

2. Metoda cheltuielilor (pe destinaţii) evidenţiază principalele destinaţii de utilizare ale PIB:

$PIB = C + FBCF + VS + Ex - Im$ unde:

C – consumul final al populaţiei, administraţiei publice şi adminstraţiilor private

$FBCF$ – formarea brută de capital fix

VS – variaţia stocurilor (corespunde oarecum formării capitalului circulant)

$FBCF + VS$ = formarea brută de capital unde:

Ex – exporturi

Im – importuri

$Ex – Im$ = exportul net (EN)

Putem rescrie mai concentrat această relaţie de calcul a PIB astfel:

$PIB = C + FBC + EN$

3. Metoda veniturilor:

$PIB = R + EBE + IPRI – SE$

unde:

R – remuneraţii (venituri) ale factorilor de producţie

EBE – excedentul brut de exploatare (solduri ale unor conturi macroeconomice)

$IPRI$ – impozite legate de producţie şi import

SE – subvenţii de exploatare

Din PIB se calculează o serie de alţi indicatori macroeconomici:

— $PIN = PIB – A$, unde:

PIN – Produsul Intern Net

A – amortizarea totală (consumul total) de capital fix

— $PNB = PIB \pm ŞVAB\ ext.$

unde:

$ŞVAB\ ext.$ – soldul valorii adăugate brute cu exteriorul

— $ŞVAB\ ext.$ = VAB realizată de agenţi economici naţionali în străinătate – VAB

realizată de agenţi economici străini în ţară.

— $PNN = PNB - A$

PNN exprimat la preţurile factorilor de producţie se numeşte Venit Naţional.

Indicatorii macroeconomici pot fi evaluaţi în termeni nominali (preţuri curente)

sau în termeni reali (corectaţi cu indicele general al preţurilor – *IGP*).

În mod similar se calculează şi indicele preţurilor bunurilor de consum curent

; crt) utilizat în calculul ratei inflaţiei.

Variabile macroeconomice întrucât există o serie de indicatori macroeconomici, este necesară o variabilă atotcuprinzătoare în raport cu aceşti indicatori. Această variabilă se numeşte rezultatul macroeconomic (agregat), *aggregate output*, şi se notează cu Y (*yield* din limba engleză, „rezultat al unei activităţi, randament al unui titlu financiar"), semnalând că variabila reprezintă atât bunuri şi servicii ajunse în consumul final, cât şi venituri generate de schimbul acelor bunuri şi servicii. Făcând abstracţie de schimburile economice externe, avem:

$Y=C + I$

Adică rezultatul macroeconomic este constituit din bunuri de consum +

bunuri capital.

Din perspectiva veniturilor, relaţia devine:

$Y=C + S$

160

Adică venituri consumate + venituri neconsumate (economisite).

Y fiind acelaşi =>C + /=C + S => / = S (egalitatea investiţii – economisire)

Din această egalitate rezultă o serie importantă de indici:

c = – 100 rata consumului (înclinaţia medie spre consum)- arată cât la sută din rezultatul macroeconomic se consumă (ponderea consumului);

S

s = – 100 rata economisirii (înclinaţia medie spre economisire) –

arată cât la sută din rezultatul macroeconomic se economiseşte (ponderea economiilor).

În condiţii normale, c + s = 100%.

Considerând o creştere a rezultatului macroeconomic (AF), aceasta va determina o creştere a consumului (AC) şi a economisirii (AS):

AF = AC + AS

De aici rezultă alţi indicatori:

A /" *

c = – înclinaţia marginală spre consum – arată care este tendinţa de modificare a consumului atunci când se modifică rezutatul macroeconomic;

A C".

5 = – înclinaţia marginală spre economisire (tendinţa de modificare a economiilor).

Din relaţia de definire a sporului A F, rezultă: *c* + *s* =*!*

Pentru a evidenţia efectul unei creşteri a investiţiilor asupra rezultatului macroeconomic se defineşte relaţia:

1 11,

AF=

l-C

A7 AF-AC, AF

l – AC

Relaţia A/ = A F – AC are la bază egalitatea dintre investiţii şi economii (A7 = AS).

Parametrul *k* se numeşte multiplicator al investiţiilor, deoarece:

S<1=>£>1.

Aceasta înseamnă că *investiţiile au un efect de antrenare în întreaga economie naţională*.